

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2021

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 315 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ	
(Oprac. Izabela Wielicka).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Krzysztof Trybuś – <i>Norwid znany i nieznan</i>	16
Środowisko wielkopolskiej kultury:	
Anna Wawrzyniak – <i>Gosia Mielech: Taniec jest jak oddech, naturalny i niezbędny do życia</i>	25
Marcin Radomski – <i>Wielkopolski świat rodu Mielżyńskich</i>	32
Bibliografie osobowe:	
Stefan Bratkowski	44
Adam Zagajewski.....	48
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – <i>Kolumbowie – Baczyński, Różewicz i... Lem</i>	53
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	83
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego..	94
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	119
V. KRONIKA.....	121

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na III kwartał 2021 roku. Szerszy zestaw dat na III kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

L i p i e c

- 1 VII – Światowy Dzień Architektury
- 1 VII – Dzień Spółdzielczości uchwalony przez Sejm RP w 1995 roku
- (375) 1 VII 1646 – Ur. Gottfried Wilhelm Leibniz, filozof i matematyk niemiecki (zm. 14 XI 1716)
- (190) 1 VII 1831 – Ur. Wojciech Gerson, malarz (zm. 25 II 1901)
- (100) 1 VII 1921 – Ur. Jerzy Stefan Stawiński, polski prozaik, scenarzysta i reżyser filmów fabularnych, autor słuchowisk radiowych, współtwórca największych sukcesów polskiej szkoły filmowej (zm. 12 VI 2010)
- (65) 1 VII 1956 – Powołanie Wydawnictwa Poznańskiego
- (60) 1 VII 1961 – Ur. Diana Frances Spencer, księżna Walii, działaczka społeczna (zm. 31 VIII 1997)
- 2 VII – Międzynarodowy Dzień UFO – data związana z wydarzeniami w Roswell (USA) w 1947 roku
- (70) 2 VII 1951 – Pierwszy Kongres Nauki Polskiej (29 VI–2 VII). Utworzenie Polskiej Akademii Nauk
- (60) 2 VII 1961 – Zm. Ernest Hemingway, pisarz amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1954 roku (ur. 21 VII 1899)
- (55) 2 VII 1966 – Zm. Jan Brzechwa, poeta, satyryk, autor wierszy dla dzieci (ur. 15 VIII 1900)
- (80) 3 VII 1941 – Zm. Tadeusz Boy-Żeleński (właśc. Tadeusz Kamil Marcjan Żeleński), pisarz, poeta-satyryk, eseista, tłumacz, krytyk literacki i teatralny (ur. 21 XII 1874)

- (70) 3 VII 1951 – Zm. Tadeusz Borowski, poeta, prozaik i publicysta (ur. 12 XI 1922)
- (245) 4 VII 1776 – Dzień Niepodległości, święto narodowe USA obchodzone w dniu zatwierdzenia Deklaracji Niepodległości
- (45) 4 VII 1976 – Zm. Antoni Słonimski, poeta, satyryk i felietonista (ur. 15 XI 1895)
- 5 VII – Dzień Słowiańskich Apostołów, Cyryla i Metodego
- (140) 5 VII 1881 – Ur. August Hlond, prymas Polski, kardynał, arcybiskup gnieźnieński i poznański (zm. 22 X 1948)
- (90) 5 VII 1931 – Ur. Janusz Domagalik, polski prozaik, dziennikarz, autor słuchowisk radiowych i widowisk telewizyjnych (zm. 27 XII 2007)
- 6 VII – Dzień Radcy Prawnego ustanowiony przez Krajową Radę Radców Prawnych w październiku 2010 roku
- 6 VII – Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości obchodzony od 1922 roku z inicjatywy Międzynarodowego Związku Spółdzielczego
- (50) 6 VII 1971 – Zm. Louis Armstrong, amerykański muzyk, wokalista, kompozytor, trębacz jazzowy (ur. 4 VIII 1901)
- (400) 8 VII 1621 – Ur. Jean de La Fontaine, bajkopisarz francuski (zm. 13 IV 1695)
- (225) 8 VII 1796 – Zm. Adam Naruszewicz, poeta, historyk, tłumacz, biskup smoleński (ur. 20 X 1733)
- (75) 8 VII 1946 – Zm. Józef Mehoffer, malarz (ur. 19 III 1869)
- (15) 8 VII 2006 – Zm. Juliusz Wiktor Gomulicki, historyk literatury, znawca poezji Cypriana Kamila Norwida, edytor, eseista, wydawca, varsavianista, żołnierz Armii Krajowej, uczestnik Powstania Warszawskiego (ur. 17 X 1909)
- (170) 10 VII 1851 – Zm. Louis Jacques M. J. M. Daguerre, francuski malarz, dekorator, chemik-wynalazca, twórca techniki fotografii zwanej dagerotypią (ur. 18 XI 1787)
- (150) 10 VII 1871 – Ur. Marcel Proust, pisarz francuski (zm. 18 XI 1922)

- 11 VII – Światowy Dzień Ludności ogłoszony w 1987 roku przez ONZ w związku z dniem narodzin pięciomiliardowego mieszkańca Ziemi
- 11 VII – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP
- 12 VII – Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej obchodzony od 2017 roku
- (485) 12 VII 1536 – Zm. Erazm z Rotterdamu (właśc. Gerhard Gerhards), humanista i filozof holenderski (ur. 27 X 1469)
- (35) 12 VII 1986 – Zm. Waclaw Kisielewski, pianista, współtwórca z Markiem Tomaszewskim duetu fortepianowego Marek i Wacek (ur. 12 II 1943)
- (95) 14 VII 1926 – Ur. Jan Krenz, polski kompozytor i dyrygent (zm. 15 IX 2020)
- (5) 14 VII 2016 – Zm. Peter Esterhazy, węgierski pisarz i eseista, laureat Nagrody Angelusa (ur. 14 IV 1950)
- 15 VII – Światowy Dzień bez Telefonu Komórkowego
- (415) 15 VII 1606 – Ur. Harmenszoon van Rijn Rembrandt, malarz holenderski (zm. 4 X 1669)
- (160) 15 VII 1861 – Zm. Adam Jerzy Czartoryski, pisarz, mecenas sztuki i kultury, mąż stanu (ur. 14 I 1770)
- (145) 15 VII 1876 – Zm. Aleksander Fredro, komediopisarz (ur. 20 VI 1793)
- (125) 16 VII 1896 – Zm. Edmond de Goncourt, pisarz francuski (ur. 26 V 1822)
- (120) 17 VII 1901 – Ur. Bruno Jasieński (właśc. Wiktor Zysman), poeta, prozaik, dramaturg (zm. 17 IX 1938)
- (210) 18 VII 1811 – Ur. William Makepeace Thackeray, pisarz angielski, realista i satyryk (zm. 23 XII 1863)
- (85) 18 VII 1936 – Wybuch wojny domowej w Hiszpanii
- (125) 19 VII 1896 – Ur. Archibald Joseph Cronin, szkocki pisarz i lekarz (zm. 6 I 1981)

- 20 VII – Międzynarodowy Dzień Szachów obchodzony od 1966 roku w dniu założenia Międzynarodowej Federacji Szachowej 20 lipca 1924 roku w Paryżu
- (85) 20 VII 1936 – Ur. Andrzej Kondratiuk, polski reżyser, scenarzysta, aktor i operator filmowy (zm. 22 VI 2016)
- (5) 20 VII 2016 – Zm. Włodzimierz Odojewski, polski pisarz związany z Poznaniem, wiele lat spędził na emigracji (ur. 14 VI 1930)
- (225) 21 VII 1796 – Zm. Robert Burns, poeta szkocki (ur. 25 I 1759)
- (140) 22 VII 1881 – Ur. Bolesław Wieniawa-Długoszowski, generał, lekarz, poeta i tłumacz, adiutant Józefa Piłsudskiego, zm. śmiercią samobójczą w Nowym Jorku (zm. 1 VII 1942)
- 24 VII – Święto Policji
- (105) 24 VII 1916 – Ur. John D. MacDonald, autor powieści i opowiadań kryminalnych (zm. 28 XII 1986)
- (195) 25 VII 1826 – Zm. Konrad Rylejew, poeta rosyjski (ur. 29 IX 1795)
- (165) 26 VII 1856 – Ur. George Bernard Shaw, dramaturg i prozaik irlandzki, laureat Nagrody Nobla w 1925 roku (zm. 2 XI 1950)
- (80) 26 VII 1941 – Zm. Kazimierz Bartel, polityk, matematyk, rektor Politechniki Lwowskiej, pierwszy premier Polski po przewrocie majowym (ur. 3 III 1882)
- (180) 27 VII 1841 – Zm. Michaił Lermontow, poeta, prozaik i dramaturg rosyjski (ur. 15 X 1814)
- (115) 27 VII 1906 – Ur. Jerzy Giedroyc (Giedroć), polski prawnik, wydawca, publicysta, polityk i działacz emigracyjny, założyciel wydawnictwa Instytut Literacki (1946), wydawca miesięcznika „Kultura” (1947) i kwartalnika „Zeszyty Historyczne” (1962); epistolograf (zm. 14 IX 2000)
- 28 VII – Światowy Dzień Wirusowego Zapalenia Wątroby
- (280) 28 VII 1741 – Zm. Antonio Vivaldi, kompozytor włoski (ur. 4 III 1678)

- (215) 28 VII 1806 – Ur. Jakub Krotowski-Krauthofer, prawnik, działacz polityczny, założyciel Rzeczypospolitej Mosińskiej w maju 1848 roku (zm. 2 VIII 1852)
- (165) 29 VII 1856 – Zm. Robert Schumann, kompozytor niemiecki (ur. 8 VI 1810)
- (135) 31 VII 1886 – Ur. Roman Pollak, historyk literatury polskiej, profesor UP i UAM (zm. 23 II 1972)
- (135) 31 VII 1886 – Zm. Franciszek Liszt, węgierski kompozytor i pianista (ur. 22 X 1811)
- (95) 31 VII 1926 – Ur. Zbigniew Żałuski, pisarz, publicysta, działacz społeczny (zm. 5 III 1978)

S i e r p i e ń

- (95) 1 VIII 1926 – Zm. Jan Kasprowicz, poeta, dramaturg, tłumacz (ur. 12 XII 1860)
- 2 VIII – Dzień Pamięci o Zagładzie Romów w rocznicę likwidacji przez Niemców tzw. obozu rodzinnego dla Cyganów w Birkenau
- (25) 2 VIII 1996 – Zm. Wojciech Natanson, pisarz, krytyk literacki i teatralny, eseista, tłumacz (ur. 7 VII 1904)
- (120) 3 VIII 1901 – Ur. Stefan Wyszyński, kardynał, prymas Polski w latach 1952-1981 (zm. 28 V 1981)
- (120) 4 VIII 1901 – Ur. Louis Armstrong, amerykański muzyk, wokalista, kompozytor, trębacz jazzowy (zm. 6 VII 1971)
- (100) 5 VIII 1921 – Ur. Roman Bratny, pisarz, publicysta i scenarzysta filmowy (zm. 5 XI 2017)
- (140) 6 VIII 1881 – Ur. Aleksander Fleming, lekarz angielski, wynalazca penicyliny (zm. 11 III 1955)
- 7 VIII – Święto Bambińskie obchodzone corocznie w Poznaniu w pierwszą sobotę sierpnia

- (100) 7 VIII 1921 – Zm. Aleksander Błok, poeta rosyjski, przedstawiciel symbolizmu (ur. 28 XI 1880)
- (80) 7 VIII 1941 – Zm. Rabindranath Tagore, poeta, prozaik i filozof indyjski tworzący w języku bengalskim (ur. 7 V 1861)
- (30) 7 VIII 1991 – Zm. Kalina Jędrusik, aktorka teatralna i filmowa (ur. 5 II 1931)
- (25) 8 VIII 1996 – Zm. Julian Strykowski, pisarz polski pochodzenia żydowskiego, tłumacz (ur. 27 IV 1905)
- (170) 9 VIII 1851 – Zm. Julia Woykowska, poetka, publicystka, emancypantka wielkopolska (ur. 12 III 1816)
- (105) 9 VIII 1916 – Ur. Eugeniusz Paukšta, powieściopisarz związany z Poznaniem (zm. 20 V 1979)
- (125) 10 VIII 1896 – Ur. Stefan Wiechecki (pseud. Wiech), prozaik, satyryk, publicysta i dziennikarz (zm. 26 VII 1979)
- (25) 10 VIII 1996 – Zm. Czesław Centkiewicz, pisarz, reportażysta, podróżnik (ur. 18 X 1904)
- 13 VIII – Międzynarodowy Dzień Leworęcznych
- (75) 13 VIII 1946 – Zm. Herbert George Wells, pisarz angielski (ur. 21 IX 1866)
- (100) 14 VIII 1921 – Ur. Julia Hartwig, polska poetka, tłumaczka i eseistka (zm. 14 VII 2017)
- (80) 14 VIII 1941 – Zm. Rajmund Maria Kolbe, znany jako o. Maksymilian; św. franciszkanin, który w obozie koncentracyjnym Auschwitz ofiarował się na śmierć za współwięźnia, kanonizowany 10 X 1982 roku (ur. 8 I 1894)
- (65) 14 VIII 1956 – Zm. Bertolt Brecht (właśc. Eugen Berthold Friedrich Brecht), dramaturg niemiecki (ur. 10 II 1898)
- 15 VIII – Święto Wojska Polskiego w rocznicę zwycięstwa nad Rosją Sowiecką w 1920 roku
- (250) 15 VIII 1771 – Ur. Walter Scott, pisarz angielski pochodzenia szkockiego (zm. 21 IX 1832)

- (55) 15 VIII 1966 – Zm. Jan Kiepura, śpiewak operowy, aktor (ur. 16 V 1902)
- (120) 18 VIII 1901 – Ur. Stanisław Mikołajczyk, polityk, premier rządu RP na uchodźstwie od listopada 1944 roku (zm. 13 XII 1966)
- 19 VIII – Światowy Dzień Fotografii
- (85) 19 VIII 1936 – Zm. Federico García Lorca (właśc. Federico del Sagrado Corazón de Jesús García Lorca), poeta i dramaturg hiszpański (ur. 5 VI 1898)
- (120) 20 VIII 1901 – Ur. Salvatore Quasimodo, poeta włoski, laureat Nagrody Nobla w 1959 roku (zm. 14 VI 1968)
- (65) 20 VIII 1956 – Ur. Waldemar Milewicz, dziennikarz, reporter, korespondent wojenny (zm. 7 V 2004)
- (15) 20 VIII 2006 – Zm. Aleksander Wojciechowski, krytyk i historyk sztuki (ur. 22 III 1922)
- 23 VIII – Europejski Dzień Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu ogłoszony przez Parlament Europejski w 2008 roku, znany też jako Europejski Dzień Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych lub Międzynarodowy Dzień Czarnej Wstążki
- (130) 25 VIII 1891 – Ur. Gustaw Morcinek, pisarz śląski (zm. 20 XII 1963)
- (65) 26 VIII 1956 – Jasnogórskie Śluby Narodu
- (445) 27 VIII 1576 – Zm. Tycjan (właśc. VecellioTiziano), malarz włoski, przedstawiciel renesansu (ur. 1488/90)
- (220) 27 VIII 1801 – Ur. Klaudyna Potocka, działaczka społeczna związana z Wielkopolską (zm. 8 VI 1836)
- (165) 27 VIII 1856 – Ur. Iwan Franko, ukraiński pisarz, uczonek i działacz społeczny (zm. 28 V 1916)
- (150) 27 VIII 1871 – Ur. Theodore Dreiser, powieściopisarz amerykański (zm. 27 XII 1945)

- 28 VIII – Święto Lotnictwa Polskiego obchodzone w rocznicę zwycięstwa Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury w międzynarodowych zawodach Challenge 1932 w Berlinie
- (265) 29 VIII 1756 – Ur. Jan Śniadecki, matematyk, astronom i filozof (zm. 21 XI 1830)
- (210) 30 VIII 1811 – Ur. Théophile Gautier, poeta i pisarz francuski (zm. 22 X 1872)
- (15) 30 VIII 2006 – Zm. Nadżib Mahfuz, pisarz egipski, pierwszy arabski laureat Nagrody Nobla w 1988 roku (ur. 11 XII 1911)
- 31 VIII – Święto Kawalerii Polskiej
- 31 VIII – Święto Wolności i Solidarności ustanowione przez Sejm RP
- (100) 31 VIII 1921 – Ur. Danuta Mostwin, żołnierz AK, powieściopisarka, nowelistka, członek Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, profesor psychologii (zm. 11 I 2010)
- (80) 31 VIII 1941 – Zm. Marina Cwietajewa, poetka rosyjska (ur. 26 IX 1892)

W r z e s i e ń

- 1 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju w rocznicę wybuchu II wojny światowej
- (110) 2 IX 1911 – Ur. Czesław Janczarski, poeta, prozaik, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 19 V 1971)
- (45) 2 IX 1976 – Zm. Stanisław Grochowiak, poeta, dramaturg i prozaik (ur. 24 I 1934)
- (20) 2 IX 2001 – Zm. Christiaan Barnard, południowoafrykański (RPA) kardiochirurg, dokonał pierwszego przeszczepu serca u człowieka (ur. 8 XI 1922)
- (125) 7 IX 1896 – Zm. Zygmunt Kaczkowski, pisarz (ur. 2 V 1825)

- (65) 7 IX 1956 – Ur. Ryszard Henryk Riedel, wokalista zespołu bluesowego „Dżem”, autor tekstów piosenek (zm. 30 VII 1994)
- 8 IX – Międzynarodowy Dzień Alfabetyzacji – święto obchodzone corocznie przez państwa ONZ w ramach programów walki z analfabetyzmem
- (180) 8 IX 1841 – Ur. Antoni Dworzak, kompozytor czeski (zm. 1 V 1904)
- (120) 9 IX 1901 – Zm. Henri de Toulouse-Lautrec, malarz i grafik francuski (ur. 24 XI 1864)
- (200) 10 IX 1821 – Zm. Franciszek Zabłocki, komediopisarz i poeta (ur. 2 I 1752)
- (20) 11 IX 2001 – Ataki terrorystyczne na budynki rządowe i finansowe w USA (Pentagon w Waszyngtonie i World Trade Center w Nowym Jorku)
- 12 IX – Święto Wojsk Lądowych obchodzone w Polsce od 1996 roku na pamiątkę odsieczy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego 12 września 1683 roku
- (100) 12 IX 1921 – Ur. Stanisław Lem, pisarz, filozof, futurolog, eseista i satyryk, autor utworów science fiction (zm. 27 III 2006)
- (40) 12 IX 1981 – Zm. Eugenio Montale, poeta, prozaik, wydawca i tłumacz włoski, laureat Nagrody Nobla w 1975 roku (ur. 12 X 1896)
- (700) 13 IX 1321 – Zm. Alighieri Dante, poeta włoski (ur. 21 V 1265)
- (125) 13 IX 1896 – Ur. Tadeusz Szeligowski, polski kompozytor i pedagog, autor oper, baletów, utworów kameralnych i pieśni, związany z Wielkopolską (zm. 10 I 1963)
- (25) 13 IX 1996 – Zm. Wiktor Woroszyński, poeta, prozaik, publicysta i tłumacz (ur. 8 VI 1927)
- 14 IX – Dzień Solidarności z Osobami Chorymi na Schizofrenię
- (170) 14 IX 1851 – Zm. James Fenimore Cooper, powieściopisarz amerykański (ur. 15 IX 1789)
- 16 IX – Dzień Polskiego Bluesa

- 17 IX – Dzień Sybiraka obchodzony w dniu agresji Związku Radzieckiego na Polskę w 1939 roku
- 19 IX – Dzień Środków Społecznego Przekazu obchodzony w Polsce przez Kościół katolicki w trzecią niedzielę września (dzień wybrany przez Episkopat Polski)
- (110) 19 IX 1911 – Ur. William Golding, prozaik, eseista angielski, laureat Nagrody Nobla w 1983 roku (zm. 19 VI 1993)
- (60) 20 IX 1961 – Zm. Andrzej Munk, reżyser filmowy, przedstawiciel polskiej szkoły filmowej, wykładowca (ur. 16 X 1921)
- 21 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju ustanowiony podczas XXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ w 1981 roku (obchodzony w trzeci wtorek września – dzień rozpoczęcia dorocznej sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ)
- 21 IX – Światowy Dzień Choroby Alzheimerera obchodzony od 1994 roku
- (155) 21 IX 1866 – Ur. Herbert George Wells, pisarz angielski (zm. 13 VIII 1946)
- 22 IX – Europejski Dzień bez Samochodu
- (230) 22 IX 1791 – Ur. Michael Faraday, fizyk i chemik angielski, odkrywca (zm. 25 VIII 1867)
- (100) 22 IX 1921 – Zm. Iwan Wazow, poeta bułgarski (ur. 9 VII 1850)
- (120) 23 IX 1901 – Ur. Jaroslav Seifert, poeta czeski, laureat Nagrody Nobla w 1984 r. (zm. 10 I 1986)
- (200) 24 IX 1821 – Ur. Cyprian Kamil Norwid, poeta, dramaturg, malarz i grafik (zm. 23 V 1883)
- (125) 24 IX 1896 – Ur. Francis Scott Fitzgerald, pisarz amerykański (zm. 21 XII 1940)
- (85) 24 IX 1936 – Ur. Jim Henson (właśc. James Maury Henson), filmowiec i producent telewizyjny, brytyjski plastyk i lalkarz, twórca Muppetów (zm. 16 V 1990)
- (115) 25 IX 1906 – Ur. Dymitr Szostakowicz, kompozytor rosyjski (zm. 9 VIII 1975)

- 26 IX – Światowy Dzień Serca obchodzony w Polsce w ostatnią niedzielę września pod hasłem „Miej serce dla serca”
- 27 IX – Międzynarodowy Dzień Turystyki obchodzony od 1980 roku na wniosek Światowej Organizacji Turystyki
- 27 IX – Dzień Polskiego Państwa Podziemnego
- (130) 27 IX 1891 – Zm. Iwan Gonczarow, powieściopisarz rosyjski (ur. 18 VI 1812)
- (10) 27 IX 2011 – Zm. Ida Fink, polskojęzyczna pisarka izraelska, dziennikarka radiowa, bibliotekarka, tłumaczka (ur. 1 XI 1921)
- 28 IX – Międzynarodowy Dzień Powszechnego Dostępu do Informacji
- (35) 28 IX 1986 – Zm. Ewa Szelburg-Zarembina, powieściopisarka, poetka, dramaturg, eseistka (ur. 10 IV 1899)
- (120) 29 IX 1901 – Ur. Enrico Fermi, fizyk włoski, laureat Nagrody Nobla w 1938 roku (zm. 28 XI 1954)
- (105) 29 IX 1916 – Ur. Jerzy Pietrkiewicz, polski poeta, pisarz, tłumacz i literaturoznawca, prof. Uniwersytetu Londyńskiego (zm. 26 X 2007)
- (25) 29 IX 1996 – Zm. Shusaku Endo, japoński pisarz katolicki, prozaik, dramaturg i eseista (ur. 27 III 1923)
- 30 IX – Światowy Dzień Morza obchodzony z inicjatywy Międzynarodowej Organizacji Morskiej w ostatni czwartek września (także 17 III)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Krzysztof Trybuś

NORWID ZNANY I NIEZNANY

Znany, bo cytowany. Cyprian Norwid jest najczęściej cytowanym polskim poetą. Któż spośród nas (polonistów zwłaszcza) nie pamięta słynnych konstatacji:

„Jesteśmy żadnym społeczeństwem. Jesteśmy wielkim sztandarem narodowym”.

„Ojczyzna jest to wielki-zbiorowy-obowiązek”.

„Kraj – Gdzie każdy czyn za wcześniej wschodzi. Ale – Książka-każda... za późno!”

„Gorzki to chleb jest polskość”

„Europa jest to stara wariatka”.

Któż spośród nas nie pamięta podobizny poety z autoportretów, a także obrazu z postacią Norwida namalowanego przez zaprzyjaźnionego malarza – Pantaleona Szyndlera, czy też dagerotypowych przedstawień z różnych okresów życia. Norwid młody, jak na fotografii z 1856 roku, która trafiła na okładkę opracowanego przez Juliusza W. Gomulickiego tomiku *Pisma wierszem i prozą* wydanego przez Państwowy Instytut Wydawniczy w 1970 r. w nakładzie 50 tys. egzemplarzy. I można ją było również odnaleźć w szkolnych podręcznikach oraz kompendiach wiedzy o literaturze, encyklopediach czy klasowych gablotach z podobiznami innych wielkich poetów i pisarzy. Spowity w ciemność rozczesanej pośrodku gęstwiny włosów i taką samą ciemność wąsów i brody okalającej pociągłą twarz. Spod mocno zaznaczonych brwi patrzyły na nas pełne melancholii oczy poety, który przypominał jednego z bardów młodzieżowej kontrkultury, z epoki dzieci kwiatów. Któż spośród nas nie pamięta Czesława Niemena, upodobnionego do tego wizerunku Norwida, śpiewającego *Bema pamięci żałobny rapsod...*

I Norwid może mniej znany, ale jednak znany – Norwid stary, jak na obrazie Pantaleona Szyndlera z 1882 roku, ubrany w togę, w pozie mędrca z siwą brodą. To często upowszechniane przedstawienie pasowało do poety-samotnika, kłóciło się natomiast z romantyczną apologią młodości. Wydaje się, że w szerszym odbiorze łączy się autora *Vade-mecum* z epoką romantyzmu, a przecież ten najważniejszy tom jego wierszy powstał w latach 1865-66, więc już po triumfach epoki Mickiewicza, a ukazał się dopiero w 1947 roku. Z całą pewnością w świadomości powszechnej Norwid istnieje jako czwarty wieszcz,

choć jego twórczość polemizuje z koncepcją poezji wieszczcej, zwłaszcza tej wyrażającej ideę romantycznego mesjanizmu.

Czy rzeczywiście potrafimy czytać Norwida z większym rozumieniem niż jego współcześni? Wszak to dwudziestowieczna, nieodległa nam w czasie poetka – Wisława Szymborska – pisała o „ciężkich Norwidach”. Czy przysłowiowa ciemność wierszy z *Vade-mecum* i poematu *Quidam* pozwala go nam poznać w takim stopniu, w jakim znamy twórczość Mickiewicza i Słowackiego? Czy dramaty, takie jak: *Zwolon*, *Pierścień Wielkiej Damy*, *Aktor*, rzadko wystawiane na scenach teatrów, są rzeczywiście dla nas ważne? Czy skomplikowane w swej warstwie myślowej traktaty *Rzecz o wolności słowa*, *Milczenie* bywają chętnie czytane?

A więc Norwid jest znany i paradoksalnie nieczytany, niezrozumiany, przez to w dużej mierze nieznany.

1. Kłopoty z Norwidem

Cyprian Norwid, który urodził się w 1821 roku, nie należał do pierwszego pokolenia romantycznych poetów, które tworzyli jego wielcy poprzednicy: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki i Zygmunt Krasiński. Z okolicznością tą wiąże się najtrudniejszy do rozwiązania problem w badaniach nad Norwidem – określenie jego „miejsca” w historii literatury polskiej. Stąd omówienie twórczości Norwida znajdziemy zarówno w syntezach romantyzmu, jak i pozytywizmu. Można by rzec, że badacze dokonują ciągłej aneksji jego twórczości, najdalej w tej strategii posuwają się ci, którzy odnajdują dla Norwida miejsce w naszej współczesności.

Poeta, jak wiemy, doskonale zdawał sobie sprawę ze swego położenia wskazującego mu rolę epigona poezji polskiego romantyzmu. Wiedział, że ciężar dziedzictwa pokolenia Mickiewicza w literaturze skazuje na wtórność poetyckie wybory romantyków drugiej generacji. Stąd świadoma strategia przekształcania tamtych romantycznych sposobów poezjowania we własnej twórczości, praktykowana od samego początku, jeszcze w okresie pobytu w kraju. Jako romantyczny poeta, którego twórczość pozostawała nieznaną w XIX wieku, nie zaistniał w świadomości współczesnych mu czytelników i krytyków w sposób umożliwiający rozpoznanie i wyczerpującą charakterystykę większości utworów. Ugruntowane pozostały jedynie świadectwa jednoznacznie negatywnego odbioru, które potwierdzają to, że twórczość autora *Promethidiona* była nierozumiana i odrzucana, by przytoczyć tu najsłynniejsze z tych świadectw: „Promethidiony, Zwolony i inne androny” (Klaczko 1851) – słynna fraza wpływowego krytyka, jakim był wtedy Julian Klaczko, zamknęła Norwidowi drogę do tamtej współczesności i (na długo) do potomności. Przychylnie sądy o jego

twórczości pozostawały w wyraźnej mniejszości, nie sprzyjała też zainteresowaniu nią sytuacja biograficzna poety przebywającego od 1842 roku poza krajem.

Wiosna Ludów w przeciwieństwie do powstania listopadowego nie stworzyła wielkiej literatury w Polsce, a druga generacja romantycznych pisarzy nie rozpoznała w Norwidzie wielkości poetyckiego talentu. Istotnym zagadnieniem w badaniach nad Norwidem jest kwestia ewoluowania jego twórczej tożsamości. W latach młodości i później pozostawał w swej świadomości głównie artystą – malarstwo i rzeźba wydawały się ważniejsze od poezji w licznych jego autoprezentacjach. Podjęte po wyjeździe z kraju studia nad włoskim renesansem utrwaliły w nim przekonanie o ważności wzajemnego oświeclania się sztuk i potrzebie stałego kształtowania wszechstronności swoich talentów. Stąd podstawowa trudność w badaniu spuścizny Norwida wynikająca ze stałej potrzeby objęcia jej interdyscyplinarną analizą łączącą kompetencje literaturoznawców i przedstawicieli sztuk plastycznych. Biorąc też pod uwagę religijny charakter przesłania dzieł tego twórcy, nieodzowny jest udział w jego rozpoznawaniu filozofów, religioznawców i historyków idei.

Dojrzała twórczość Norwida rozwija się we Francji w okresie odwrotu od romantyzmu w literaturze i sztuce europejskiej tego czasu, a sam poeta pozostaje rówieśnikiem Baudelaire'a i Flauberta, których życie jest ważnym fragmentem „biografii” Paryża w okresie Drugiego Cesarstwa Francji. Spośród 62 lat życia poety, aż 31 przypadło na „lata paryskie”. Wiele wskazuje na to, że Paryż, jako kulturalna stolica ówczesnego świata, był najważniejszym miejscem genezy wielu utworów autora *Vade-mecum*, a doświadczenie generacyjne w czasie Wiosną Ludów miało dla niego charakter formacyjny, związany z kształtującym się porządkiem historii nowoczesnej Europy. Norwid był uczestnikiem i świadkiem tej historii. Paryski kontekst jego twórczości decyduje o konieczności podejmowania studiów komparatystycznych nad dziełem poety, a ich udział w aktualnym stanie badań jest ciągle niewystarczający.

Największy kłopot w obcowaniu z twórczością Norwida bierze się z ogromnego zapóźnienia w jej rozpoznawaniu. W porównaniu do innych wielkich polskiego romantyzmu – Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego, to zapóźnienie ma wymiar epokowy i dotyczy obecności, a raczej nieobecności autora *Vade-mecum* w pamięci kulturowej Polaków. Spowodowane jest przede wszystkim niespełnianiem się przez lata całe inicjatyw wydawniczych zmierzających do upowszechnienia spuścizny Norwida. Podejmowane przez Zenona Przesmyckiego (Miriamy) próby wydania dzieł wszystkich prześladował fatalizm historii dwudziestego wieku – pierwsze wydanie nie doczekało się finału z uwagi na wybuch I wojny światowej, a drugą próbę unicestwiła II wojna światowa. Dopiero w latach 1971-76, staraniem Juliusza Wiktor Gomułickiego, ukazały się *Pisma wszystkie* (z uwzględnieniem wybiórczo prezentowanej

twórczości plastycznej – w tomie 11-tym). Do tego czasu Norwid obecny był w obiegu czytelniczym fragmentarycznie, co nie sprzyjało rozwojowi badań systemowych nad całokształtem jego spuścizny. Przełom nastąpił w połowie lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy to zaczęły współpracować ze sobą związane wtedy trzy zespoły badawcze: skupiony wokół prof. Zofii Trojanowiczowej (UAM w Poznaniu) zespół przygotowujący kalendarz życia i twórczości Norwida; zespół pracujący pod kierunkiem prof. Jadwigi Puzyniny (UW) nad słownikiem poety; grupa badaczy pod przewodnictwem Stefana Sawickiego (KUL) – ich celem było nowe krytyczne wydanie dzieł wszystkich. Cykl seminariów i konferencji poświęconych Norwidowi, organizowanych przez te środowiska naukowe, a także powołanie czasopisma „Studia Norwidiana” przyczyniły się do rozwoju badań o charakterze systemowym z możliwością konsekwentnego upowszechniania częściowych wyników prowadzonych prac. Z dzisiejszej perspektywy cele zamierzone przez wspomniane tu zespoły badawcze zostały osiągnięte: istnieje elektroniczny słownik języka Cypriana Norwida, powstało także 3-tomowe kalendarium dotyczące życia i twórczości poety, ciągle ukazują się kolejne tomy krytycznego wydania dzieł wszystkich. Najważniejszym osiągnięciem tych działań są narodziny szerokiego środowiska badaczy i znawców twórczości Norwida-poety, który po latach wreszcie może być obecny w życiu naukowym i kulturalnym na równi z innymi wielkimi romantykami.

2. Ciemność poetyckiej mowy

Odwrót od romantyzmu w Europie Zachodniej po 1848 roku, zwłaszcza we Francji, która stała się najważniejszym miejscem emigracyjnego bytowania Norwida, pogłębiał u niego poczucie rozmiłania się ze swoją współczesnością. Stanowi to jeden z najistotniejszych jego tematów po okresie Wiosny Ludów, wiąże się też z wyborem na swego literackiego sobowtóra postaci Don Kichota, który w przywołaniu poety wyrażał anachroniczność Norwidowskiego bohatera będącego *porte-parole* autora. Mówi o tym mini-poemat *Epos-nasza. 1848*, napisany (najprawdopodobniej) w 1851 roku, można go uznać z całą pewnością za rodzaj lirycznej autobiografii Norwida, której nadaje się epickie ramy odnoszące się do planu wielkiej historii. Poeta jest w tej prezentacji wspomnieniowej częścią pokoleniowej zbiorowości, patroluje jej postać „z I a M a n c z y szlachcica!”:

...a my – kawalery błędne,
Bez giermków, z wstęgą na piersi czerwona,
Przez mokre lasy, przez lasy żółędne,
Ciągniemy przędzę z dala zaczeponą –

U przekreślonych szyb żelazną kratą,
U najeżonych bram wściekłą armatą...

[...]

Przez jakie ścieżek bo chadzałem krocie
Z ogromną dzidą, co gałęzie kruszy,
Ty jeden, wielki, znasz to, D o n K i c h o c i e,
Jednego ciebie to wspomnienie wzruszy,
Bo gawiedź będzie śmiać się wielolica,
Niewarta ostróg z l a M a n c z y szlachcica!

[...]

W późniejszej twórczości znika konwencja pokoleniowej przynależności, utrzymana zostaje topika błędnej drogi i ton skargi na los nierozumianego poety. O ile w młodzieńczym okresie twórczości, a także w czasie Wiosny Ludów Norwid miał poczucie przynależności do wspólnoty pokoleniowej oraz przekonanie o twórczej kontynuacji romantycznej formacji literackiej, to w miarę upływu lat pogłębia się odczucie samotności podmiotu jego wierszy, które coraz częściej wyrażają przekonanie o zbędności poety, są zapisem świadomości wykluczenia.

Do tego poczucia wykluczenia przyczyniła się także świadomość kłęski programu poetyckiego, który Norwid przedstawił w tomie poetyckim *Vade-mecum* złożonym ze stu wierszy. Było wiele przyczyn nierozumienia koncepcji poezji, jaka przyświecała temu zbiorowi wierszy i innym utworom z okresu dojrzałej twórczości. Przede wszystkim wyobrażenie czytelnika, o którym poeta pisze w wierszu *Ciemność*:

Ty, skarżysz się na ciemność mojej mowy:

– Czy też świecę zapalałeś s a m?

Czy sługa ci zawsze niósł pokojowy

Światłość?... patrz – że ja cię lepiej znam.

[...]

Zaprojektowany przez poetę czytelnik jego utworu – to odbiorca erudycyjny, zdolny do samodzielnej lektury wiersza, takiej lektury, która stwarza komunikowane sensory w akcji interpretacji. Można by powiedzieć, że czytelnik Norwida na równi z nim tworzy wiersz, a w każdym razie nie oczekuje gotowej formuły odczytania jego warstwy znaczeniowej, decydującej o wyrażanym przez utwór przesłaniu. Taki rodzaj odbiorcy zaistniał dopiero w wieku dwudziestym razem z poezją nowoczesną, której Norwid był prekursorem. Stało się więc tak, jak pisał poeta w wierszu [*Klaskaniem mając obrzętkę prawice...*] otwierającym *Vade-mecum*: „Syn – minie pismo, lecz ty spomnisz, wnuku”.

Z pewnością też tej drogi do potomości nie ułatwiał poezji Norwida wybór takich sposobów poetyckiego mówienia, które należały do przeszłości literatury. Mam tu na myśli szczególną predylekcję poety do gatunków alegorycznych i stawiających w centrum wypowiedzi poetyckiej alegorię właśnie. Alegoria, przypowieść, *exemplum* stanowią podstawę organizowania się wierszy *Vade-mecum*. Są to w większości „wiersze-przypowieści”, ich odbiór uzależniony jest od znajomości dawnej kultury literackiej wiążącej sferę przedstawienia w tekście utworu ze stałymi znaczeniami. Tym właśnie różnią się alegorie od symboli, które zwykle akcentują znaczenie niepowtarzalne komunikowanych sensów. Dla czytelnika literatury romantycznej ten wybór alegorii był niezrozumiały. Badacze piszą o „poetyce archaicznej” wierszy Norwida, bo w istocie kontynuowanie alegorycznych sposobów poezjowania różniło się z estetyką romantyzmu i realizmu. Należy zauważyć, że autor *Vade-mecum* nie powtarza alegorycznych wzorców poezji sprzed wieku, natomiast osadza je w nowym kontekście, korzystając ze zdobyczy literatury romantycznej i realistycznej. Zapożycza, np. scenki obyczajowe z realistycznych przedstawień współczesnej sobie literatury, ale czyni to bez ich związku z poetyką mimetyczną, jak w wierszu *Nerwy*:

Byłem wczoraj w miejscu, gdzie mrą z głodu –
Trumienne izb oglądałem wnętrze;
Noga powinęła mi się u schodu,
Na nieobrachowanym pięttrze!

Musiał to być cud – cud to był,
Że chwyciłem się belki spróchniałej...
(A gwóźdź w niej tkwił,
Jak w ramionach k r z y ż a!...) – uszedłem cały!

[...]

Narracja zgoła jak w realistycznej powieści, jakże musiałby szokować ten wiersz czytającą publiczność, gdyby został opublikowany. Ale nawet gdyby czytelnik tego tekstu próbował oswoić ten dziwny, bo pozornie niepoetycki rodzaj opowiadania, odwołując się do konwencji narracyjnych typowych dla dziewiętnastowiecznej prozy, to i tak popadłby w jakiś rodzaj poznawczej konfuzji. Druga strofa wiersza i odniesienie w niej spróchniałej belki do krzyża zamienia realistyczną opowieść w rodzaj ewangelicznej przypowieści, a cały komunikowany przekaz nie łączy się z mimetyczną zasadą reprezentacji rzeczywistości. Gwóźdź w belce porównanej do krzyża zatracą swą werystyczną szczegółowość i przenosi się w rejony znaczeń uogólnionych, związanych

z cierpieniem Chrystusa. Alegoryczność tej opowieści zachowuje swoją łączność z tradycją biblijną, ale jest to łączność zatarta, nieoczywista, zostaje ustanowiona decyzją interpretatora wiersza.

Nasuwa się pytanie, dlaczego Norwid stawia czytelnika swych wierszy (a także poematów, dramatów i nowel) w sytuacji konieczności podejmowania interpretacji jako czynności warunkującej rozumienie utworu? I dlaczego czyni to za pomocą figur alegorycznych, które w przeszłości komunikowały sensy powszechnie znane, niewymagające stawiania hipotez interpretacyjnych, a w czasach poecie współczesnych stały się elementem poetyki archaicznej, utrudniającej rozumienie tekstu poetyckiego?

3. Stary poeta

Alegoryczna koncepcja poezji Norwida ma uzasadnienie w jego filozofii czasu, stosunku do przeszłości i oryginalnym rozumieniu tradycji literackiej. Świat przedstawiony większości utworów autora *Vade-mecum* kształtuje odczucie starości. Najczęstszym jej znakiem są metafory temporalne, takie jak „rdza” i „ruina”; najczęstszym gościem w tym świecie bywa śmierć. Poeta postarza także język swej poezji, cofa słowa w czasie, uciekając się często do archaizacji. Analiza poprawek w rękopisie *Vade-mecum* pokazuje zmiany *lec*z na *acz*, *wspomni* na *spomni*, *człowiek* na *mąż*. O upodobaniu poety do słów starych świadczą archaiczne zaimki, przyimki i spójniki: *okrom* (zamiast *prócz*), *niżli* (zamiast *zanim*), *ile* (zamiast *jeśli*), *a* (zamiast *i*). Norwid cofa słowa w czasie, niektóre słowa wracają z przeszłości same:

[...]

Sfera słów – w i e l k i c h, jakich nieraz parę
Przez zgasły wieków przelata dziesiątek
I w pierw uderza cię, niżli dajesz wiarę,
Godząc – jak strzały ordzewiałej szczątek –

[...]

Fragment ten zawiera jedną z najważniejszych prawd o poezji autora *Vade-mecum*. „Sfera słów wielkich” jest sferą tradycji, od której nie można się uwolnić. Czytając Norwida, jesteśmy świadkami nieustannego powrotu tradycyjnych motywów. I chociaż w „ciemności” jego poezji znaczenia tych motywów nie są przywoływane wprost, a ich odnalezienie staje się trudnym zadaniem dla czytających, to przecież, aby temu sprostać, należy kroczyć wstecz. W konstrukcjach poetyckich Norwida, często niedokończonych i funkcjonujących jako fragment, nie odnajdziemy kształtów starych form, wracając jedynie do świata wspólnych niegdyś znaczeń. Musimy na nowo odkryć ich kształt w teraźniejs-

szości zgodnie z formułą wypowiedzianą w wierszu *Przeszłość*: „Przeszłość to d z i ś tylko cokolwiek dalej”.

O starości poezji Norwida świadczą te cechy jego twórczości, które antycypują dokonania poetów późniejszych: Kawafisa, Eliota, Miłosza, Brodskiego, Audena, Herberta. Tym, co pozwala uznać Norwida za prekursora tej rodziny poetów, jest stosunek do tradycji, która stanowi dominantę ich estetycznego świata. Tradycję pojmują oni jako obecność minionego w teraźniejszości. W świecie Norwida podstawą takiego rozwiązania jest, wskazane już w tych rozważaniach, szczególne uprzywilejowanie alegorii.

Poeta wykorzystywał alegorie powszechnie znane, które istnieją w historii literatury od stuleci i są toposami. Znajdziemy w jego twórczości toposy: ogrodu, księgi i muzy. Znajdziemy też metafory żeglarskie z najbardziej znanym toposem – wyobrażeniem życia jako żeglugi, a także teatralne, pośród których topos *theatrum mundi* jest szczególnie eksponowany. Tyle tylko, że wszystkie te toposy nie występują u Norwida w wersjach znanych z literatury przedromantycznej. Odnajdujemy je tu w wielkim pomieszaniu, podlegają za każdym razem indywidualnym regułom tworzenia, które znajdują uzasadnienie w Norwidowskiej koncepcji ironii, bądź estetyce przemilczeń. Zawsze jednak w ciemności tej dziwnej poetyckiej mowy, pod ulotną powierzchnią wieloznaczności, odnajdziemy jasne zarysy dawnych wzorów.

Norwidowi, w tym wychylaniu się w przyszłość ze swojej teraźniejszości, towarzyszy koncepcja przedstawienia samego siebie, nawiązująca do toposu *puer senex*. Pytając „Młodość, czy dniem siwizny?” (*Tymczasem*), poeta konsekwentnie budował swój wizerunek poprzez łączenie obrazów starości i młodości, niekiedy także starości i dzieciństwa. Przywracał w ten sposób osobie poety jej integralny charakter, jednocześnie odsłaniał ironiczny wymiar indywidualnego losu. Tak dzieje się we wspomnianym tu wcześniej mini-poemacie *Epos-nasza* – Don Kichot, w którym narrator rozpoznaje siebie, wyraża anachroniczność, rozmijanie się z czasem, służy też postarzeniu młodego jeszcze (w chwili powstania tego utworu) poety.

Można sądzić, że przedwczesna starość Norwida ma swą przyczynę w przeróżnych niepowodzeniach losu. Badacze łączą jego biografię z dziejami całego pokolenia dorastającego w zniewolonym kraju, w okresie kryzysu romantycznych ideałów i programów, przypieczętowanego klęską Wiosny Ludów. W takim ujęciu starość tego poety była poniekąd starością samego romantyzmu. Trzeba też jednak zauważyć, że Norwid współtworzył swój los – los starego poety. Potrafił odkryć w swej przedwczesnej starości zapowiedź przyszłego zwycięstwa. I dlatego przyjmował role, jakie starość narzuca. Ten wybór starości był odpowiedzią na romantyczną biografię metamorfoz, ponadto łączył się u autora *Vade-mecum* z negacją idei postępu i faustycznej pełni życia, która

okrada człowieka z czasu. Można powiedzieć, że „wieczne teraz”, o którym marzył Faust, unicestwia czas. W tej koncepcji wieczności Goethego nie istnieje terażniejszość, a przeszłość i przyszłość nie mają znaczenia. Pokusa, by żyć poza wiecznością, była obca poecie, który pisał:

Naród mię żaden nie zbawił ni stworzył;
Wieczność pamiętam przed wiekiem;
Klucz Dawidowy usta mi otworzył,
Rzym nazwał człowiekiem.)
[...] (*Moja ojczyzna*)

Bibliografia (wybór)

1. Borowy Waclaw, O Norwidzie, Warszawa 1960.
2. Głowiński Michał, Norwida wiersze-przypowieści, w: Prace wybrane, red. R. Nycz, t. 5, Intertekstualność, groteska, parabola. Szkice ogólne i interpretacje, Kraków 2000, s. 244-278.
3. Kalendarz życia i twórczości Cypriana Norwida, t. 1-3, red. Z. Trojanowiczowa, Z. Dambek, E. Lijewska, J. Czarnomorska, M. Pluta, Poznań 2007.
4. Puzynina Jadwiga, Słowo poety, Warszawa 2006.
5. Sawicki Stefan, Norwida walka z formą, Warszawa 1986.
6. Skubalanka Teresa, Styl poetycki Norwida ze stanowiska historycznego, w zbiorze: Z zagadnień języka artystycznego. „Zeszyty Naukowe UJ” CCCLVII, Prace Językoznawcze, z. 54, Kraków 1977.
7. Stefanowska Zofia, Strona romantyków. Studia o Norwidzie, Lublin 1993.
8. Trybuś Krzysztof, Stary poeta. Studia o Norwidzie, Poznań 2000.

Prof. dr hab. Krzysztof Trybuś - historyk literatury, pracuje w Instytucie Filologii Polskiej UAM w Poznaniu, kierownik Zakładu Literatury Romantyzmu; zajmuje się poezją polskiego romantyzmu, głównie twórczością Norwida i Mickiewicza, a także problematyką tradycji literackiej i pamięci kulturowej. Jest autorem książek *Epopeja w twórczości Cypriana Norwida* (1993), *Stary poeta. Studia o Norwidzie* (2000), *Pamięć romantyzmu. Studia nie tylko z przeszłości* (2011), *Zima romantyków. Szkice o literaturze i pamięci* (2017), współredaktor wielu tomów rozpraw i szkiców, członek redakcji „Pamiętnika Literackiego”.

Anna Wawrzyniak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

ŚRODOWISKO WIELKOPOLSKIEJ KULTURY

TANIEC

GOSIA MIELECH: TANIEC JEST JAK ODDECH, NATURALNY I NIEZBĘDNY DO ŻYCIA

Taniec jest czymś uniwersalnym, dostępnym dla każdego. To sposób po rozumiewania się ciałem z otoczeniem, ze sobą. To uwalnianie emocji, stresu. Jestem otoczona tańcem, ruchem przez cały czas. Jeżeli przez jeden dzień z jakichś względów nie mogę się ruszać jestem nieszczęśliwa – opowiada Gosia Mielech podczas rozmowy w ramach cyklu „Środowisko wielkopolskiej kultury”.

Gosia Mielech to ceniona tancerka, choreografka, pedagogka tańca, nauczycielka Gaga – języka ruchowego opracowanego przez choreografa Ohada Naharina, założycielka projektu artystycznego DanceLab, twórczyni GoPiYoga (Gosia, pilates, joga) – autorskiej formy ruchu. Laureatka nagrody „Najbardziej abstrakcyjna idea” podczas Festiwalu Licht.blicke. w Norymberdze i Medalu Młodej Sztuki w kategorii Taniec (2021) przyznawanego przez dziennik „Głos Wielkopolski” artystom pochodzącym z Wielkopolski i mającym szczególnie wkład w rozwój polskiej kultury. Związana z Poznaniem.

Jesteś tancerką, choreografką, nauczycielką Gaga, podróżujesz po całym świecie prezentując swoje spektakle, prowadząc warsztaty, realizując międzynarodowe projekty artystyczne. Masz dużo zajęć, dużo aktywności związanych z tańcem. Czujesz się spełniona w tańcu?

Tak, czuję się spełniona. Najlepiej czuję się, kiedy mogę wykonywać wszelkie czynności związane z ruchem. To daje mi duże poczucie spełnienia, szczęścia i wolności. Mam wrażenie, że kiedy jestem na scenie, to żyję najmocniej. Żyję tu i teraz, żyję tą chwilą, nic więcej w tym momencie nie ma znaczenia. To jest przepiękny stan, który trudno mi uzyskać w codzienności, gdy cały czas gdzieś pędzimy, coś załatwiamy, analizujemy.

Ciekawa jestem jak rozpoczęła się Twoja przygoda z tańcem?

Od maleńkości byłam ruchliwym dzieckiem, choć nigdy nie byłam zapisana na żadne zajęcia taneczne czy ogniska baletowe. Po prostu lubiłam tańczyć. Urodziłam się w Białymstoku, tam mieszkałam do 4. roku życia, a następnie z całą rodziną przeprowadziliśmy się do Poznania. Tutaj przypadkowo mój tata napotkał w gazecie informację o drzwiach otwartych w szkole baletowej. Rodzice stwierdzili, że to ogłoszenie to jest znak i muszą spróbować. Poszłam więc z mamą i po 5. minutach już wiedziałam, że będę baletnicą, chociaż przecież nie miałam żadnego pojęcia o balecie, nie widziałam żadnego przedstawienia baletowego. Wtedy taniec był dla mnie czymś organicznym. Nie znałam tańców towarzyskich, nie byłam wychowywana w kulturze tańca, a jednak na drzwiach otwartych poczułam się jak w domu. W wieku 9 lat zaczęłam profesjonalnie uczyć się zawodu i dość szybko, bo po kilku miesiącach, byłam już na scenie, miałam pierwszy spektakl solowy w Centrum Kultury Zamek na Scenie Kominkowej. W pewnym momencie, podczas nauki w szkole baletowej, być może wskutek mnóstwa kontuzji, zaczęłam zbliżać się do tańca współczesnego, który jest przepięknym rodzajem ruchu zupełnie innym niż balet. Oczywiście bardzo szanuję taniec klasyczny, uważam go za bazę, przydatną każdemu tancerzowi. Jednak kończąc Ogólnokształcącą Szkołę Baletową w Poznaniu – pomimo zagwarantowanych etatów w dwóch teatrach operowych – zdecydowałam, że spróbuję audycji (rodzaj popisu tanecznego) w Polskim Teatrze Tańca. Dostałam się i zostałam solistką w latach 2007-2012. Po pięciu latach pracy stwierdziłam, że wyciągnęłam już esencję z tego, co ta instytucja ma mi do zaproponowania i pora iść dalej. Ten kolejny krok nie był dla mnie taki oczywisty. Wiedziałam jedynie, że nie chcę już pracować w teatrze na etacie, tylko chcę być niezależną artystką. Będąc jeszcze w Polskim Teatrze Tańca pracowałam z choreografem Ohadem Naharinem, poznałam stworzony przez niego język ruchowy Gaga i to spotkanie zmieniło moje życie zawodowe i prywatne. Przez kolejne 2 lata dzieliłam czas na pracę na etacie w teatrze i podróże do Izraela, Barcelony, Berlina, aby dalej uczyć się Gagi. Im bardziej zgłębiałam język Gaga tym dalej było mi do repertuaru, który tańczyłam w Polskim Teatrze Tańca. Stąd też naturalnym wyjściem było pójście własną ścieżką. Po odejściu z Polskiego Teatru Tańca w Poznaniu, w 2012 r. założyłam autorski zespół DanceLab, w którym tworzę projekty, spektakle, zapraszam innych artystów do współpracy. Dużo podróżuję, tańczę swoje spektakle, czasem biorę udział w gościnnych przedsięwzięciach, zongluję przeróżnymi projektami i na pewno nie mogę narzekać na nudę czy monotonię. W międzyczasie zostałam nauczycielką Gaga i tak dotarłam do miejsca, w którym jestem.

Jak sądzisz, jakie cechy powinien mieć tancerz?

Potrzebna jest pasja i samozaparcie, które wychodzą z nas, a nie z otoczenia, ze środowiska. To jest w pewnym sensie niewdzięczny zawód, nie każdy tancerz jest w stanie osiągnąć sukces w tej profesji. Nie wystarczą same umiejętności, piękna technika, dyscyplina, potrzebny jest łut szczęścia. To jest też bardzo kontuzyjny zawód. Kontuzje zdarzają się niemal non stop. Może się zdarzyć, że kontuzja wyłączy tancerza na 2 lata, a u niektórych co 2 tygodnie pojawiają się dolegliwości fizyczne. Właściwie cały czas trzeba się mierzyć z bólem fizycznym i znaleźć w sobie siłę, głód wiedzy i parcie do celu. Na pewno potrzebny jest szacunek do ciała, który przychodzi z czasem. W szkole baletowej – wiem, że teraz to się zmienia – często pracuje się wyłączając sygnały płynące z ciała. Jest reżim by osiągnąć ideał, który oczywiście nie istnieje. Moim zdaniem trzeba być świadomym swojego ciała, by pracować bezpiecznie, by wiedzieć kiedy przerwać, by zaakceptować rzeczy, których nie można zmienić. Tancerki, tancerze są bardzo wrażliwymi ludźmi. Wiadomo, pracujemy nie tylko z ciałem, ale też z emocjami i ta nadwrażliwość niekiedy nie pomaga w tym biznesie, bo taniec to także biznes. Jestem niezależną artystką, sama tworzę spektakle i muszę posiadać cechy dobrej bizneswoman. Muszę być jednocześnie producentką, choreografką, menadżerką, fizjoterapeutką, oświetleniowcem.

Uważam, że najlepszym tancerzem jest tancerz, który nie ma stylu. A właściwie chodzi mi o to, że ma tyle stylów, które się przenikają i nie jesteś w stanie powiedzieć, czy to jest tancerz klasyczny, czy np. hip-hopowiec. Tancerz powinien być jak kameleon, który umie poruszać się w sposób trudny do nazwania, zaszufładowania.

Na rozwijanie tych cech ma wpływ szkoła, podróże, własne poszukiwania?

Szkoła baletowa bardzo się zmienia. Kończyłam szkołę na innych zasadach. Teraz jest o wiele więcej otwartości na różne techniki, na inne spojrzenie, na psychologię. Zwraca się uwagę na mentalne przygotowanie przyszłych tancerzy, co jest przecież równie ważne jak przygotowanie fizyczne. Za moich czasów chodziło o to, żeby mieć przede wszystkim świetny warsztat, dobrze przygotowany instrument, w miarę elastyczny. Dla mnie szybkim kursem dojrzewania okazała się praca w Polskim Teatrze Tańca w Poznaniu, gdzie w wieku 19 lat wkroczyłam do zespołu z tancerzami w różnym wieku, z pewnym dorobkiem artystycznym. Byłam najmłodsza i musiałam wejść w role, które wymagały ode mnie dojrzałości emocjonalnej, życiowej – tego, co bierze się z doświadczenia, którego wtedy na pewno nie miałam, a musiałam je w sobie odnaleźć. To była bardzo cenna nauka. Oczywiście podróżowanie jest bezcenne, odkrywanie różnych kultur, kontakt z innym podejściem do ruchu, właściwie do wszystkich dziedzin życia – polityki, ekonomii, ekologii. Dla mnie, jako artystki, jest to bardzo inspirujące. Podróże wietrzą mi głowę.

Tak, dużo podróżujesz. Czy dzięki tym podróżom spotkałaś osoby, które cię zainspirowały, wyträciły z twoich przyzwyczajeń?

Jeśli chodzi o ścieżkę taneczną, twórczą, rozwojową to takim mentorem dla mnie od wielu lat jest Ohad Naharin. To twórca Gaga – nowego języka ruchowego, który stricte opiera się na fizyczności, ale który można indywidualnie przełożyć na swoje życie. Wiadomo, jeśli żyjemy w miarę szczęśliwym ciele, to ono ma ogromny wpływ na naszą głowę, umysł, serce. Mieszkałam w Tel Awiwie przez kilka lat, uczęszczałam do szkoły Ohada Naharina i czuję, że nadal jestem z nim w miarę bliskiej relacji. Choćby przez to, że jako nauczycielka Gaga muszę dość systematycznie latać do Tel Awiwu na warsztaty, a teraz w przypadku pandemii spotykamy się nawet kilka razy w tygodniu przez aplikację Zoom na metodykach, rozmowach. Generalnie mentorzy, którzy prowadzili mój program nauczycielski w Tel Awiwie, byli dla mnie ważni pod względem warsztatu fizycznego. Jeśli chodzi o rozwój mentalny, to mam wrażenie, że podróże do różnych krajów czy nawet do innego miasta, poznawanie nowych osób, a nawet spotkanie z jedną osobą może wpłynąć na to co robimy, może wyträcić nas z równowagi. To są takie momenty, przecinki, które mogą naprawdę dużo zmienić.

Wracając do Gaga, jesteś certyfikowaną nauczycielką Gaga (w Polsce nauczycieli Gaga jest niewielu). Dlaczego zdecydowałaś, że będziesz propagować ten rodzaj ruchu? Na czym polega jego wyjątkowość?

Wydaje mi się, że na tę chwilę jest to najlepszy sposób poruszania się, najlepszy sposób relacji z ciałem, ciała z umysłem. Próbuję przeróżnych technik i metod. Gaga nie jest techniką ani metodą, ponieważ nie jest ukończonym tworem i dlatego jest nazywana przez Ohada Naharina językiem ruchowym. Piękna w Gaga jest uniwersalność, otwartość i dostępność dla każdego, dla profesjonalnych tancerzy, jak i ludzi nie mających z tańcem nic wspólnego. Mamy zajęcia dla dzieci powyżej 7. roku życia i warsztaty „Gaga na krześle” – dla seniorów czy dla ludzi z niepełnosprawnościami, z chorobą Parkinsona. Gaga ma swój słownik, reguły, ale wewnątrz jest płynna, otwarta na zmiany. Każdy uczestnik warsztatów ma wolność w interpretacji zadań, które proponuje nauczyciel. Nie ma oceniania, nikt nie czuje się wybrakowany czy niewystarczająco sprawny, dobry. Dlatego na zajęciach nie ma luster. Lustro według Naharina zabija duszę. Widząc się w lustrze, w jakiś sposób się oceniamy i często nie umiemy słuchać swojego ciała, nie podążamy za nim, a bardziej skupiamy się na odbiorze tego, co widzimy w lustrze. To nauczyciel i inni uczestnicy mają być Twoim lustrem. Ty masz wychodzić ze swojego ciała, by zmieniać swoje nawyki, poznać nowy sposób poruszania swoim ciałem. Gaga uszczęśliwia ciało

i umysł w inteligentny sposób. Jako nauczycielka mam narzędzia, które pomagają mi w rozmaity sposób uruchomić uczestników zajęć. Jeżdżąc po świecie, pracuję z różnymi osobami, każdy kraj „ma” inną mentalność. Nierzadko trzeba użyć odmiennych kluczy, by otworzyć tancerzy, amatorów i to też jest dla mnie przepiękne.

Prowadzisz zajęcia Gaga na całym świecie, również w Polsce, w Poznaniu. Czy Polacy chętnie uczestniczą w takich warsztatach?

Tak, gdy prowadziłam zajęcia w Starym Browarze w Poznaniu, to były one oblegane, zawsze było więcej osób niż zakładałam, ale nie miałam serca odmawiać. W Starym Browarze ze względu na fantastyczną przestrzeń, scenę, mogłam sobie na to pozwolić. Mogłam stworzyć bezpieczne, idealne warunki, by każdy mógł rozwinąć skrzydła. Zazwyczaj mam pełen skład na zajęciach, pomimo że są one niszowe. Jestem zawsze pełna podziwu dla osób, które nie zajmują się profesjonalnie tańcem, a odważą się przyjść na zajęcia, by poznać nowy ruch – bez względu na to, jakie mają ciało czy umiejętności. Po prostu dają ciało głos by się ruszało, tańczyło.

Rodzice coraz częściej zapisują dzieci, zwłaszcza dziewczynki, na zajęcia baletowe, zajęcia taneczne. Pewnie można to powiązać z popularnością takich programów tanecznych, jak You Can Dance, Taniec z gwiazdami. Jak sądzisz, czy to jest chwilowa moda, czy faktycznie rośnie świadomość potrzeby ruchu i tańca wśród ludzi?

Wydaje mi się, że ta moda zostanie. Obserwuję tę tendencję już od jakiegoś czasu. Programy rozrywkowe bardzo rozpropagowały taniec, może bardziej taki komercyjny, ale co w tym złego. Ruch to ruch, a jeśli ktoś będzie mieć potrzebę, żeby dalej, głębiej szukać, to znajdzie swoją ścieżkę. Cudowne jest zaszczerpienie w dzieciach iskry, pasji do ruchu. Wiadomo, że niektórzy rodzice mogą przesadzić, zabić spontaniczność, naturalność w dziecku. Ważne jest, by dobrać odpowiednie zajęcia dla dziecka i trafić na dobrego nauczyciela.

Poza tym, że jesteś nauczycielką Gaga, jesteś również twórczynią zajęć GoPiYoga. Jakie zajęcia kryją się pod tą nazwą?

Nazwa GoPiYoga to połączenie mojego bagażu doświadczeń, pilatesu i jogi. GoPiYoga to mix ćwiczeń funkcjonalnych, pomagających we wzmacnianiu całego ciała, w poszukiwaniu sprężystości, elastyczności ciała. Na GoPiYodze tworzy się przede wszystkim silne, sprawne ciało. Te zajęcia przeznaczone są dla osób na każdym poziomie umiejętności ruchowych.

Tworzysz choreografię, w ramach DanceLab realizujesz spektakle, m.in. Sababa, Anonymous, l'imperfect czy najnowszy FearLess, który został zakwalifikowany do Polskiej Sieci Tańca w sezonie 2020/2021. Czy przygotowując choreografię myślisz o odbiorcy, czy bardziej chodzi o wyrażanie siebie, o sztukę?

Ważny jest dla mnie dialog z odbiorcą. Tworząc choreografię, staram się nie poddawać presji i oczekiwaniom innych, uniezależniam się od opinii odbiorców. Ufam swoim decyzjom artystycznym, nie chcę robić czegoś pod kogoś, bo to nie będzie wtedy szczere, prawdziwe. To co tworzę musi wypływać ode mnie i sama decyduję, czy to jest na tyle wartościowe, by pokazać publiczności. Tworzę spektakle, które nie mają ścisłej narracji, nie przedstawiam historii. Dla mnie spektakl to jest bardziej abstrakcyjny twór. Daję odbiorcy jakieś kolory, zapachy, wrażenia, wspomnienia, które sam interpretuje, robi z tego swój świat.

Gdzie szukasz inspiracji do tworzenia spektakli?

We wszystkim co mnie otacza. Bardzo dużo korzystam z obrazów, z wizualnych inspiracji. Kiedy tworzę nowy spektakl, zaczynam od procesu i przez kilka tygodni studiuję wybrany temat, czytam książki, artykuły, oglądam filmy, robię wywiady – taki konkretny research. Inspiracją do stworzenia spektaklu może też być jakieś miejsce, emocje, wydarzenie. Bardzo ważna jest dla mnie muzyka. Jeżeli tańczę solo, jest ona moją partnerką na scenie, a jeżeli jest to spektakl grupowy – jest równoważnym elementem spektaklu.

Spektakle na żywo z publicznością, festiwale, warsztaty, podróże, zostały przystopowane, zawieszono przez pandemię. Jak czas lockdownu wpłynął na twoje plany zawodowe? Jak się odnalazłaś w nowej rzeczywistości?

To bardzo ciężki czas, w jakimś sensie część mojej wolności została mi odebrana. Na szczęście jestem osobą, która skupia się na pozytywnych aspektach codzienności i to pomaga mi przetrwać pandemię w sposób konstruktywny. Właściwie muszę przyznać, że ostatni rok był dla mnie niesamowicie owocny. Od ponad 58 tygodni prowadzę warsztaty online. Niedługo będę miała premierę spektaklu, który powstał w moim studiu.

Właśnie, w dużej mierze przeniosłaś swoją działalność do sieci. Proponujesz warsztaty taneczne, ruchowe online, czy to działa?

Tak, działa. Dla niektórych osób, bardziej nieśmiałyh czy bez doświadczenia, warsztaty online są nawet lepszym rozwiązaniem niż zajęcia na żywo, z dużą liczbą osób. Warsztaty online dają komfort bycia we własnym pokoju. Mam grupę osób, która – nawet jeśli wszystko wróci do stanu przed pandemią –

będzie chciała kontynuować zajęcia online. Z każdego miejsca na świecie mogą przecież włączyć aplikację zoom i przeprowadzić warsztaty.

Powoli wkraczamy w czas zmniejszania restrykcji. Jakie są Twoje plany? Co czeka cię w najbliższym czasie?

Lato zapowiada się dość intensywnie. Czekam na wiele spektakli, warsztatów, festiwali. Pod koniec czerwca w Krakowie będę miała premierę spektaklu solowego. Następnie Festiwal Cyrkulacje we Wrocławiu. Jest to największy festiwal tańca współczesnego w Polsce. Będę tam prowadzić intensywne warsztaty składające się z Gaga, mojego repertuaru i improwizacji. Będę również prowadzić lekcje Gaga w Poznaniu, podczas Dancing fairPlayce Poznań.

Praca twórcza, treningi, wypełniają Twoją codzienność. Czy masz czas na książki?

Dla mnie to wielki sukces, jeśli uda mi się znaleźć czas na książkę, dlatego m.in. brakuje mi podróży. Zawsze w samolocie mam przy sobie książkę czy Kindle i nadrabiam zaległości. Bardzo lubię czytać książki autorstwa Johna Irvinga, Haruki Murakami, Eugène Ionesco czy dotyczące rozwoju duchowego. Nie czytam książek związanych z tańcem. Szukam w literaturze chwili relaksu, a nie dalszego ciągu pracy.

Dziękuję za rozmowę i życzę spełnienia wszystkich planów.

Dziękuję i pamiętajcie, by codziennie potańczyć.

Netografia:

<https://gosiamielech.com>

<http://www.encyklopediateatru.pl/osoby/59546/malgorzata-mielech>

<https://e-teatr.pl/gosia-mielech-uswiadomienie-sobie-strachu-to-nabywanie-odwagi-621>

<https://kulturaupodstaw.pl/audio/zamieniam-sie-w-sluch-107-gosia-mielech/>

<https://pst.info.pl/bio-gosia-mielech/>

<https://www.taniecpolska.pl/ludzie/306>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%82gorzata_Mielech

Marcin Radomski

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

WIELKOPOLSKI ŚWIAT RODU MIELŻYŃSKICH

„Sejmik Województwa Wielkopolskiego uznając potrzebę ukazywania i upowszechniania ponadczasowych wzorców osobowych i patriotycznych, ustanawia rok 2021 w województwie wielkopolskim *Wielkopolskim Rokiem Rodu Mielżyńskich* w hołdzie dla zasług tego rodu dla historii regionu i kraju”. W dalszej części podjętej uchwały czytamy, że „Historię Polski tworzą wybitni patrioci, którzy mądrze i odpowiedzialnie wpływali na dzieje kraju i jego mieszkańców. Należy do nich z pewnością ród Mielżyńskich, który znał wartość i znaczenie patriotycznego poświęcenia oraz gotów był do wykraczania poza sprawy własne dla dobra Ojczyzny”. Przyjrzyjmy się zatem dokładnie wskazanemu rodowi oraz kilku jego przedstawicielom.

W Rzeczypospolitej przedrozbiorowej szlachta wielkopolska stanowiła 3% liczebności regionu. Według obliczeń historyków było to około 3-3,5 tysięcy rodzin. Należało do nich 90% wszystkich wsi w regionie. Tym samym drabina społeczna klasyfikowała szlachtę jako grupę uprzywilejowaną. Od połowy XVII wieku najzamożniejsi herbowi sukcesywnie powiększali swoje majątki, co wymusiło zmiany w strukturze szlachty zamieszkującej Wielkopolskę. W rezultacie tego procesu rodzina Mielżyńskich uzyskała status wielkopolskich możnowładców. Awansowały także rodziny Działyńskich, Kwileckich, Mycielskich, Radolińskich czy Raczyńskich. W XIX wieku ta osłabiona rozbiorem warstwa społeczna ewoluowała ostatecznie w wielkopolskie ziemiaństwo już wcześniej różniąc się znacznie od magnatów kresowych. Od tej pory losy wymienionych rodzin będą przeplatać się wzajemnie. Ich poszczególni reprezentanci, dzięki swojej działalności, zapiszą się złotymi zgłoskami na kartach dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej historii regionalnej, a także odrodzonego kraju.

Największe osiągnięcia Mielżyńskich herbu Nowina przypadły na trudne dla Polaków czasy zaborów. Dlatego warto przypomnieć żołnierskie poświęcenie tych ludzi w okresie walki zbrojnej za sprawę narodową, dalej bezgraniczne oddanie pracy organicznej, przymioty umysłowe i zacięcie kolekcjonerskie oraz wkład w dorobek kulturowy Wielkopolski. W utworzonym na terenie zaboru pruskiego Wielkim Księstwie Poznańskim aktywny patriotyzm części elity ziemskiej i intelektualnej kształtował postawę narodu, promując polskość i Polaków. Szereg inicjatyw społecznych, kulturalnych i politycznych podejmowali także Mielżyńscy. Ich dokonania dobitnie świadczą o skuteczności tej eminentnej rodziny. Należeli przecież do generacji ówczesnych społeczników

szerzących ideę pracy organicznej. Dzięki wyteżonym staraniom grupie organiczników udało się rozbudzić pozytywistyczne cechy w społeczeństwie, które w niedalekiej przyszłości pomogły w odzyskaniu przez naród niepodległości. Zdeterminowani Wielkopolanie przeprowadzili wówczas zwycięskie powstanie wielkopolskie (1918-1919) oraz uczestniczyli w zmaganiach militarnych z niedawnymi państwami zaborczymi i sąsiadującymi narodami o kształt odrodzonego państwa. Nie zabrakło im także zapału do podjęcia wysiłku odbudowy zrjunowanego kraju w powersalskiej rzeczywistości.

Od drugiego rozbioru przeprowadzonego w 1793 roku Wielkopolska znalazła się w granicach państwa pruskiego. Przyczyniła się do tego – między innymi – słabość wewnętrzna Rzeczypospolitej Obojga Narodów co zostało precyzyjnie wykorzystane przez ekspansywne działania państw ościennych. W wyniku zaistniałej sytuacji geopolitycznej potężny niegdyś byt państwowy przestał istnieć w 1795 roku. Po tamtych wydarzeniach ujarzmieni Polacy podejmowali próby wybicia się na niepodległość, zawiązując spiski i organizując powstania. Członkowie rodziny Mielżyńskich także brali w nich czynny udział. W powstaniu listopadowym (1830-1831) walczyli patriotycznie nastawieni bracia Maciej (1799-1870), Seweryn (1804-1872) i Ignacy, zaciągając się ochotniczo do jazdy poznańskiej. Z powstańczej zawieruchy nie powrócił Ignacy (zginął w 1831 roku), a pozostali przy życiu bracia odnieśli w walce rany. Jednocześnie za zasługi podczas kampanii otrzymali odznaczenia i awanse na wyższe stopnie wojskowe. Po upadku zrywu niepodległościowego bracia zostali skazani przez władze pruskie i zmuszeni do udania się na emigrację (po powrocie Maciej odsiedział wyrok dziewięciu miesięcy twierdzy w Poznaniu i Świdnicy). Ich wybór padł na kraje Europy zachodniej, gdzie prężnie działały ośrodki skupiające polskich działaczy patriotycznych. Na obczyźnie Seweryn poświęcił się pracy w Towarzystwie Demokratycznym Polskim z centralami w Paryżu i Londynie. Po powrocie do kraju nadal wierzył w słuszność dążeń niepodległościowych, wspierając nieudaną próbę wzniesienia powstania w 1846 roku czy biorąc udział w pracach Wydziału Wojennego Komitetu Narodowego w okresie wielkopolskiej Wiosny Ludów 1848 roku. Notabene największa i zarazem zwycięska bitwa rozegrała się dosłownie „pod oknami” domostwa Seweryna Mielżyńskiego. W trakcie dławienia powstania Prusacy zdewastowali niedawno rozbudowany miłośławski pałac, a sam właściciel został poraniony w niedalekim Bugaju.

Wbrew oczekiwaniom działania zbrojne nie przyniosły spodziewanego efektu, generując tylko straty w ludziach i dotkliwe represje popowstaniowe. Wtedy poznańska awangarda działająca w zaborze pruskim z lekarzem Karolem Marcinkowskim na czele zaczęła propagować ideę pracy organicznej. Ci posiadający pozycję społeczną i towarzyską ludzie wierzyli, że uda się stworzyć

archetyp nowocześnie myślącego obywatela nastawionego na pracę dla dobra ogółu postrzeganego jako zwarty organizm państwowy. Cel to popularyzowanie wiedzy z zakresu przedsiębiorczości poprzez rozwój aktywności gospodarczej. Efektem tych działań było powołanie do życia w 1838 roku poznańskiej Spółki Akcyjnej „Bazar”, gdzie założycielski skład członków i akcjonariuszy uzupełniali niedawny bojownik o wolność, a obecnie zagorzały organicznik – Maciej Mielżyński wraz z młodszym bratem Sewerynem. Z inicjatywy spółki powstał budynek hotelowo-restauracyjny o różnorodnych funkcjach – gospodarczych, politycznych i kulturalnych. Szybko miejsce to stało się symbolem polskości dla aktywistów, ziemian, kupców, przemysłowców i środowiska naukowego, gdzie jak na „bazarze” wymieniano liczne doświadczenia i realizowano pożyteczne pomysły. Już w drugiej połowie XIX wieku w Poznaniu powstawało coraz więcej polskich instytucji z rosnącą liczbą zatrudnionych urzędników różnych dziedzin. Walka o nowy model społeczeństwa rozgrywała się na wielu płaszczyznach. Oprócz wzrostu inicjatyw gospodarczych kładziono nacisk na kształcenie niezamożnej, acz zdolnej młodzieży polskiej. Do tego celu powołano w 1841 roku Towarzystwo Naukowej Pomocy. W projekcie tym udzielał się niestrudzony Maciej Mielżyński. System stypendialny pomagał w zdobyciu wykształcenia, ale także budował poczucie wspólnoty przyszłych kadr intelektualnych miasta i regionu. Nie na darmo publicyści nazywali tę placówkę „matką” polskiej inteligencji.

Obok Bazaru i organizacji społeczno-edukacyjnej TNP miejscem kultowym stało się założone w 1857 roku Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskie (obecnie Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (PTPN)). Honor za szczególne zasługi należy w tym miejscu oddać Sewerynowi Mielżyńskiemu, który zyskał sławę jako mecenas sztuki i muzealnik. Jednocześnie sam będąc utalentowanym malarzem i wziętym architektem (np. zaprojektował kaplicę grobową dla gen. Jana Henryka Dąbrowskiego w Winnej Górze). Dzięki jego wizji Towarzystwo zyskało około 400 obrazów, zbiory bibliofilskie, artefakty archeologiczne i numizmatyczne skarby będące podstawą do utworzenia galerii malarstwa i wielodziałowego muzeum. Wielkim dokonaniem okazało się nie tylko przekazanie kolekcji dzieł sztuki, ale również przeznaczenie odpowiedniego miejsca dla ich ekspozycji. Tym bardziej, że było to przedsięwzięcie zmierzające do powołania pierwszej tego typu instytucji w Poznaniu na ziemiach polskich. Wyzwanie kreowania rozwoju kultury narodowej udało się zrealizować Sewerynowi Mielżyńskiemu koncertowo. Przed śmiercią zdążył jeszcze zakupić i przekazać parcelę na budowę siedziby. We wzniesionym gmachu od 1882 roku prezentowano szerokiej publiczności zbiory Muzeum im. Mielżyńskich (w dowód uznania nazwa upamiętniała Seweryna i bratanka Józefa Mielżyńskiego (1824-1900)). W krótkim czasie obiekt stał się prężnym

ośrodkiem polskiej kultury i nauki. O skuteczności podejmowanych kroków może świadczyć fakt, że muzeum dało asumpt dla inicjatywy otwarcia niemieckiego Kaiser Fridrich Museum in Posen (obecnie stary gmach Muzeum Narodowego w Poznaniu). Rywalizacja Polaków i Niemców w Wielkopolsce ewoluowała z rozwiązań siłowych na towarzyszące działania w obszarze spółdzielni kredytowych, a także instytucji kultury, nauki i sztuki. Oczywiście priorytetem dla organiczników pozostawało sukcesywne wzmacnianie ekonomiczne żywiołu polskiego w regionie, przeciwdziałając w ten sposób germanizacji. Pomysły w stylu „szlachta na koń siędzie i jakoś to będzie” odrzucano z punktu, uważając jednocześnie, że na rozwiązanie bojowe przyjdzie jeszcze czas. Tymczasem małżeństwo Mielżyńskich – Seweryn i Franciszka – uzupełniało się wzorowo, realizując wspólną wizję Miłostawia i jego roli w życiu publicznym. Pałac miłostawski stynał w tym czasie jako prężny ośrodek literatury, muzyki i sztuki, a także miejsce ożywionej działalności filantropijnej. W posiadłości na zaproszenie właścicieli gościli ludzie o nośnych w środowisku nazwiskach (np. Józef Ignacy Kraszewski). Mielżyńscy fundowali także liczne stypendia dla młodych artystów i ludzi pióra.

Zwieńczeniem długofalowej aktywności organiczników było zakończone sukcesem powstanie wielkopolskie. Potem udział Wielkopolan w wojnie polsko-ukraińskiej (1918-1919), wojnie polsko-bolszewickiej (1919-1921) oraz trzech powstaniach śląskich (1919, 1920, 1921). I tutaj możemy wyróżnić członków tej rozgałęzionej rodziny, którzy ofiarnie przyczynili się do ukształtowania granic Polski po Wielkiej Wojnie (1914-1918) i wybiciu na upragnioną niepodległość. Za wzór patriotycznej postawy podczas starć zbrojnych o kształt granic nowo powstałego państwa należy uznać postać Ignacego Mielżyńskiego (1871-1938), który mimo burzliwej przeszłości sprawdził się też jako gospodarz w dobrach iwieńskich. Ten ankietowany „rolnik z Iwna” został w lutym 1919 roku mianowany dowódcą linii obrony na froncie północnym powstania wielkopolskiego, tzw. odcinka łabiszyńskiego. Podczas kampanii o Rynarzewo wzbudzał szacunek towarzyszy broni, prowadząc atak w pierwszej linii z karabinem maszynowym na pozycje wroga. Wśród powstańców panowało przekonanie, że „kule się go nie mają”. Następnie brał udział w pierwszym górnośląskim powstaniu przeciwko Niemcom i wojnie z bolszewikami na czele ochotniczego pułku jazdy wielkopolskiej. Wielokrotnie honorowany odznaczeniami wojskowymi, w tym za męstwo Orderem Virtuti Militari V kl., a także Krzyżem Walecznych (trzykrotnie). Przeszedł w stan spoczynku w stopniu podpułkownika Wojska Polskiego. Za mężem do powstania nad Wartą poszła też jego żona – Seweryna (1876-1966), organizując szpital w Łabiszynie. W trakcie kampanii prowadzonej na froncie litewsko-białoruskim przeciwko bolszewikom opiekowała się rannymi żołnierzami polskimi. W latach 1937-1939 jako jedyna

kobieta należała do Rady Nadzorczej poznańskiego „Bazaru”. W 2021 roku mija 100. rocznica wybuchu i przebiegu III powstania śląskiego (maj-lipiec 1921). Przypomnijmy, że głównodowodzącym tego antyniemieckiego zrywu niepodległościowego na Górnym Śląsku był podpułkownik Maciej Mielżyński (1869-1944) pseudonim Nowina-Doliwa. Prywatnie starszy brat wspomnianego wyżej Ignacego. Postać szalenie kontrowersyjna ze względu na ciężące piętno męża, który zastrzelił podejrzaną o romans żonę i jej amanta. Potem wyrokiem sądu w Międzyrzeczu uniewinniony argumentem działania w afekcie (obrona honoru). Za poświęcenie dla ojczyzny odznaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi oraz Krzyżem Walecznych.

We współczesnej świadomości mieszkańców regionu, a w szczególności słuchaczy kierunków humanistycznych uczelni wyższych funkcjonują nazwy takich publicznych instytucji kultury polskiej jak: Biblioteka Kórnicka, Biblioteka Raczyńskich czy Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Placówki te stanowią schedę po staraniach Działyńskich, Raczyńskich i wyróżnionych w tym roku Mielżyńskich. Dziedzictwo tworzą ponadto zabytki kultury zgromadzone w muzeach i prywatnych kolekcjach oraz zachowane przykłady architektury rezydencjonalnej z założeniami ogrodowymi. Warto podkreślić krajoznawczą rolę jaką pełnią dzisiaj pałace i dwory pozwalające lepiej zrozumieć specyfikę tamtej epoki. Wśród nich chociażby starorynkowy pałac Mielżyńskich w Poznaniu, który był niemyym świadkiem szczególnych wydarzeń historycznych. Dalej pałace należące do rodziny w Chobienicach, Iwnie, Miłosławiu, Pawłowicach czy niestety w złym stanie dwór w Dakowach Mokrych. Skrywają one jeszcze wiele tajemnic po dawnych administratorach, a rodowe kaplice grobowe w Iwnie, Miłosławiu czy podziemia świątyni na wzgórzu Wyrwał w Woźnikach są miejscem wiecznego spoczynku. Mielżyńscy byli posiadaczami olbrzymich niekiedy majątków, więc mogli żyć dostatnio wywyższeni tytułem hrabiowskim z dala od wydarzeń toczącego się koła historii. Wybrali jednak walkę niepodległościową, działalność społeczną (liczne donacje) i polityczną (posłowali na sejm pruski) w myśl sentencji zamieszczonej na frontonie chobienickiego pałacu „Nie sobie, lecz następcom”. Wypełniali misję związaną z zachowaniem tożsamości narodowej żyjącego pod zaborami społeczeństwa polskiego. Dorobek rodu Mielżyńskich wpisuje się obecnie w bogate tradycje Wielkopolski.

Poniższe zestawienie bibliograficzne zostało podzielone na dwie części: opracowania ogólne (pozycje zwarte i artykuły) oraz biografie, pamiętniki i wspomnienia. Staraliśmy się „wyłowić” jak najnowsze wydawnictwa. Jednakże znalazło się kilka starszych wydań (lata 70. i 80.) z powodu ich wartości merytorycznej, braku wznowień lub specyfiki podejmowanych zagadnień. Nie sposób przecież pominąć drugiego tomu „Dziejów Wielkopolski” pod redakcją Witolda Jakóbczyka. W tym miejscu należy podkreślić, że literatura dotycząca

interesujących nas osób i ich osiągnięć jest fragmentaryczna, a tak zasłużone osobowości jak Seweryn Mielżyński wciąż czekają na pogłębione zainteresowanie naukowców. Benedyktyńską pracę w tym zakresie wykonał zespół autorów wydanego przez Muzeum Narodowe w Poznaniu katalogu uzupełniającego wystawę „Seweryn Mielżyński 1804-1872” (grudzień 2017-luty 2018). Publikacja ta stanowi ważny przyczynek do pełnej biografii tegoż. Dzieło jest tym bardziej cenne, że prominentne wielkopolskie rody jak Działyńscy czy Raczyńscy doczekały się okazałej bibliografii traktującej o życiu i dokonaniach swoich przedstawicieli, natomiast Mielżyńscy pozostają przeważnie anonimowi. Zdecydowanie ród Mielżyńskich zasłużył na pamięć potomnych oraz wnikliwe kwerendy historyków i publicystów. W poszukiwaniu informacji o nich należy przestudiować wszelakie słowniki biograficzne, publikacje o charakterze pamiętnikarskim lub cykl felietonów niezastąpionego „Poznańskiego Prusa” – Marcelego Mottego. Pomocne są też wydawnictwa zwarte przybliżające historyczny kontekst epoki. Czytelnikom o podobnej do Mielżyńskich wrażliwości poniższe zestawienie ułatwi pogłębienie wiedzy o naszych bohaterach oraz czasach w jakich przyszło im żyć i pracować *pro publico bono*.

I. Opracowania ogólne:

a. Pozycje zwarte

1. 700 lat Pawłowic : dzieje wsi, parafii, majątku ziemskiego i pałacu Mielżyńskich / Jarosław Wawrzyniak. – Krzemieniewo : Urząd Gminy Krzemieniewo, 2010. – 168 s. : il.
2. BAROKOWE dwory i pałace / Maria Strzałko. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2006. – 351 s. : il.
3. BAZAR / red. Jacek Wiesiołowski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2008. – 360 s. : il. – (KMP Kronika Miasta Poznania, 2008 ; 2)
4. BAZAR Poznański : lata świetności / Maciej Roman Bombicki. – Poznań : Ławica, 1995. – 134 s.
5. CHOBNIENICE : zarys dziejów / Marian Springer. – Wolsztyn : Wydawnictwo „Biblioteka”, 2001. – 311 s. : il.
6. DWORY i pałace wiejskie w Wielkopolsce / Marcin Libicki. – Poznań : Dom Wydawniczy REBIS, 2003. – 503 : il.
7. DWORY i pałace w Wielkim Księstwie Poznańskim / Jan Skuratowicz. – Wyd. 2 – Międzychód : Wydawnictwo Eco, 1992. – 148 s. : il.

8. DZIEJE Poznania. T. 2 cz. 1 : lata 1793-1918 / pod red. Jerzego Topolskiego. – Poznań ; Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994. – 787 s. : mapy
9. DZIEJE Wielkopolski. T. 2 : lata 1793-1918 / pod red. Witolda Jakóbczyka. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1973. – 996 s.
10. ENCYKLOPEDIA powstania wielkopolskiego 1918-1919 / pod red. Janusza Karwata. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2018. – 508 s. : il.
11. GÓRNOŚLĄSKI leksykon biograficzny : suplement do wydania drugiego / Bogdan Snoch. – Katowice : Muzeum Śląskie, 2006. – 137 s.
Bibliogr. s. 130-132
12. HISTORIA Poznania. T.2 : lata 1793-1918 / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2021. – 360 s.
13. HISTORIA Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1-3 / Stanisław Karwowski. – Poznań : Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe, 1981. – 3 t. (588, 527, 454 s.) – Reprint
14. IWNO / Bolesława Krzyślak. – Poznań : Wydawnictwo WBP, 1999. – 62 s. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)
15. KALENDARIUM poznańskie / Marek Rezler. – Poznań : Wydawnictwo Halszka, 2003. – 254 s.
16. KAWALEROWIE Virtuti Militari 1792-1945 : słownik biograficzny. T. 2 cz. 1 / pod red. Bogusława Polaka. – Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie, 1991. – 169 s. : mapy
17. KLASYCYZM w Wielkopolsce : dwory i pałace / Maria Strzałko. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2008. – 304 s. : il.
18. KOLEKCJONERZY i artyści z dworów i pałaców / pod redakcją Stanisława Borowiaka. – Dobrzyca : Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy Zespół Pałacowo-Parkowy, 2019. – 223 s. : il.
Zawiera: Seweryn Mielżyński (1804-1872) jako artysta malarz / Ewa Siejkowska-Askutja, s. 63-74
19. LEKSYKON krajoznawczo-turystyczny powiatu poznańskiego / pod red. Włodzimierza Łęckiego. – Poznań : Powiat Poznański, 2012. – 308 s. : il.
20. LISTY Wojtusia z Zawad / Marceli Motty. – Warszawa : Instytut Wydawniczy PAX, 1984. – 609 s. : il.
21. MAKSYMILIAN Gierymski i jego czasy / Maciej Masłowski. – Wyd. 2 – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1976. – 377 s. : il.
22. MIEJSCA i sztuka : Rąbiń / Emilian Prałat. – Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2016. – 283 s. : il., mapy

23. MIELŻYŃSCY i Turnowie w kręgu starożytności XIX wieku / Jerzy Fogel. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2002. – 93 s.
24. MIŁOŚLAW na starych pocztówkach, zdjęciach i rysunkach / Elżbieta Gajewicz. – Miłosław : Urząd Gminy w Miłosławiu, 2018. – 59 s.
25. NASZE Powstanie : w 100 rocznicę Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 / Marek Rezler. – Szamotuły : AWR Chronica, 2018. – 249 s. : il.
26. NEOGOTYCKIE rezydencje w Wielkopolsce / Maria Strzałko. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2008. – 303 s. : il.
27. O ŻYCIU towarzyskim w Wielkopolsce w XIX i XX wieku : jak je pamiętam / Sławomir Leitgeber. – Poznań : Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2001. – 187 s. : il.
28. OBRAZY z historii Miłosławia / oprac. Elżbieta Gajewicz. – Miłosław : Urząd Miasta i Gminy Miłosław, 2018. – 117 s.
29. POLSKI słownik biograficzny. T.20, z. 4 / red. nacz. Emanuel Rostworowski [i in.]. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1975. – 823 s.
30. PATRONI wielkopolskich ulic / Paweł Anders. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2006. – 297 s. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)
31. POCZET członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1857-2007 / pod red. Alicji Pihan-Kijasowej. – Poznań : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2008. – 489 s. : il. – (Źródła do Dziejów Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; 2)
32. POSŁOWIE polscy w Berlinie 1848-1928 / Lech Trzeciakowski. – Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2003. – 519 s. : il.
33. POSŁOWIE polscy w parlamencie Rzeszy Niemieckiej i sejmie pruskim 1907-1914 / Zygmunt Hemmerling. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1968. – 289 s.
Bibliogr. 276-281
34. POWSTANIA Śląskie 1919-1920-1921 : nieznana wojna polsko-niemiecka / Ryszard Kaczmarek. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2019. – 620 s. : il.
35. POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 : zarys dziejów / Antoni Czubiński. – Wyd. 3 – Warszawa ; Poznań : Państwowe Wydawnictwo Naukowe Oddział w Poznaniu, 1988. – 570 s. : mapy
36. POZNAŃ oczami Prusaka wzorowego : przyczynki do historii zabytków oraz życia artystycznego i umysłowego Poznania opracowane przez radcę miejskiego Arthura Kronthala / Arthur Kronthal. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2009. – 226 s. : il. – (Biblioteka „Kroniki Miasta Poznania”)

37. POZNAŃ : przewodnik po zabytkach i historii / red. Janusz Pazder. – Wyd. 2 – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2010. – 429 s. : il.
38. POZNAŃSKI sposób na niepodległość / pod red. Andrzeja Gulczyńskiego. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2021. – 937 s.
39. POZNAŃSKIE Towarzystwo Przyjaciół Nauk a towarzystwa naukowe na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku / pod red. Witolda Molika. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2012. – 248 s.
40. PRZECHADZKI po mieście. T. 1-2 / Marceli Motty. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 1999. – 955 s. – (Wznowienia Biblioteki Kroniki Miasta Poznania)
41. PTPN 1857-2017 / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2017. – 373 s. : il. – (KMP Kronika Miasta Poznania, 2017 ; 1)
42. ROLA Towarzystwa Naukowej Pomocy im. Karola Marcinkowskiego w awansie społeczno-zawodowym młodzieży polskiej / Jan Hellwig. – Poznań : Wydawnictwo ERUDITUS, 1994. – 120 s.
43. SEWERYN Mielżyński artysta i kolekcjoner / oprac. Piotr Grembowski. – Miłosław : MGOK, 1986. – 16 s.
44. SEWERYN Mielżyński (1804-1872) / red. Julia Musiał. – Poznań: Muzeum Narodowe w Poznaniu, 2017. – 32 s. : il. – Składanka
45. SEWERYN Mielżyński 1804-1872 / Katarzyna Gieszczyńska-Nowacka. – Poznań : Muzeum Narodowe w Poznaniu, 2018. – 253 s.
46. SŁOWNIK artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.). T. 5 / pod red. Janusza Derwojeda. – Warszawa : Wydawnictwo Krąg ,1993. – 684 s.
47. SŁOWNIK biograficzny oficerów powstania listopadowego. T. 3 / Robert Bielecki – Warszawa : Wydawnictwo Trio, 1998. – 431 s.
48. SŁOWNIK biograficzny powstańców wielkopolskich 1918-1919 / pod red. Antoniego Czubińskiego. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2002. – 427 s.
49. ŚLĄSKI słownik biograficzny / pod red. Jana Kantyki. – Katowice : Śląski Instytut Naukowy, 1977. – 287 s.
Bibliogr. przy biogramach
50. TOWARZYSTWO Naukowej Pomocy w Wielkopolsce 1841-1939 / Witold Jakóbczyk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1985. – 160 s.
51. W POZNAŃSKIM Bazarze 1838-1939 / Witold Jakóbczyk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1986. – 217 s. : il.

52. WIELKOPOLSKA – nasza kraina. T. 2-3 / pod red. Włodzimierza Łęckiego. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2004. – 2 t. (304 ; 224 s.)
53. WIELKOPOLSKA pod pruskim zaborem w latach 1815-1918 / Jerzy Kozłowski. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2004. – 331 s.
54. WIELKOPOLSKA Wiosna Ludów 1848 : zarys dziejów militarnych / Marek Rezler. – Poznań : Wydawnictwo ABOS, 1993. – 277 s.
55. WIELKOPOLSKI słownik biograficzny / pod red. Antoniego Gąsiorowskiego. – Warszawa : PWN, 1983. – 890 s.
56. WIELKOPOLSKIE rody ziemiańskie / Andrzej Kwilecki. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2010. – 500 s. : il.
57. WINNA Góra / Maria Strzałko. – Poznań : Wydawnictwo WBP, 1997. – 86 s.
58. WIOSNA Ludów / red. Jacek Wiesiołowski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2008. – 348 s. : il. – (KMP Kronika Miasta Poznania, 2008 ; 1)
59. WIRTUALNA Galeria im. Mielżyńskich : historia, idea, prawo / Alicja Jagielska-Burduk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2013. – 120 s. : il.
60. WYBÓR i konieczność : kolekcje polskiej arystokracji w Wielkopolsce na przełomie XIX i XX wieku / Kamila Kłudkiewicz. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2017. – 399 s. – (Historia Sztuki / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ; 41)
Bibliogr. s. 334-381
61. ZARYS dziejów kościoła i klasztoru franciszkanów-reformatów na Wyrwale w Woźnikach / Bogumił Wojcieszak. – Opalenica : Wydawnictwo Opalgraf, 1998. – 68 s. : il.
62. ZIEMIAŃSTWO na Lubelszczyźnie IV : ziemianie w podróży, t. 1 / pod red. Huberta Łaskiewicza. – Lublin : Wydawnictwo Werset, 2010. – 484 s. : il.
Zawiera: Hrabiego Seweryna Mielżyńskiego podróż do Szwajcarii / G. Kubiak, s. 192-204
63. ZIEMIAŃSTWO wielkopolskie / red. Andrzej Kwilecki. – Warszawa : Instytut Wydawniczy PAX, 1998. – 475 s. : il.
64. ZIEMIAŃSTWO wielkopolskie : między wsią a miastem / red. Andrzej Kwilecki. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2001. – 612 s. : il.
65. ZIEMIAŃSTWO wielkopolskie : w kręgu arystokracji / red. Andrzej Kwilecki. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2004. – 625 s. : il.
66. ŻŁOTA księga szlachty polskiej T. 1-10 / Teodor Żychliński. – Warszawa : BUW, 2002. – (1 dysk optyczny CD-ROM)

67. ZŁOTA księga szlachty polskiej ; kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863-1876 r. / Teodor Żychliński. – Warszawa : BUW, 2002. – (1 dysk optyczny CD-ROM)
68. ŻYCIE codzienne ziemiaństwa w Wielkopolsce w XIX i na początku XX wieku : kultura materialna / Witold Molik. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1999. – 350, s. : il.
69. ŻYCIE duchowe na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim / pod red. Marty Małkus. – Wschowa : Stowarzyszenie Czas A.R.T., 2017. – 565 s. : il.
Zawiera: Życie religijne arystokracji wielkopolskiej na przełomie XVIII i XIX wieku oraz w XIX wieku na przykładzie hrabiów Mielżyńskich z Pawłowic / Kamila Kłudkiewicz. s. 447-473

b. Artykuły

1. BAZAR Poznański / Adam M. Skałkowski. W: Kronika Miasta Poznania. – 2008, nr 2, s. 11-42
2. BAZAR w nowej Polsce (1921-1938) / Adam M. Skałkowski. W: Kronika Miasta Poznania. – 2008, nr 2, s. 43-62
3. DOM Mielżyńskich przy poznańskim Starym Rynku / Zofia Ostrowska-Kęłbowska. W: Kronika Miasta Poznania. – 2003, nr 2, s. 201-218
4. JAK hrabia został żebrakiem : w siedemsetletniej historii Pawłowic nie brakowało możnych właścicieli i burzliwych procesów / Anna Maćkowiak. W: Panorama Leszczyńska. – 2010, nr 4, s. 27
5. KAROL Marcinkowski – bohater narodowy / Lech Trzeciakowski. W: Kronika Miasta Poznania. – 1996, nr 3, s. 7-47
6. KSIĘGOZBIÓR kolekcjonera dzieł sztuki : słów kilka o bibliotece Seweryna hr. Mielżyńskiego z Miłostawia / Kamila Kłudkiewicz. W: Biblioteka. – 2015, nr 19, s. 81-116
7. MATERIAŁY źródłowe do donacji Seweryna i Franciszki Mielżyńskich dla Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego / oprac. Agnieszka Murawska. W: Kronika Miasta Poznania. – 2017, nr 1, s. 84-95
8. MIELŻYŃSCY herbu Nowina z Iwna / Kazimierz Matysek. W: Kostrzyńskie ABC. – 2016, nr 5, s. 10-11
9. MIŁOŚLAW – pałac bez kolekcji, kolekcja bez galerii / Kamila Kłudkiewicz. W: Spotkania z Zabytkami. – 2011, nr 9/10, s. 18-23
10. MIŁOŚLAW za czasów Kościelskich [1895-1945] / Ryszard Marciniak. W: Kronika Wielkopolski. – 2002, nr 3, s. 36-54

11. PAŁAC w Pawłowicach – rozproszone zbiory ziemiańskie / Agnieszka Łuczak. W: *Cenne, Bezcenne, Utracone*. – 2017, nr 1-4, s. 28-32
12. PATRIOTYZM ponad zaborami. Losy kolekcji Edwarda Rastawieckiego / Katarzyna Zielińska. W: *Cenne, Bezcenne, Utracone*. – 2017, nr 1-4, s. 33-37
13. PIERWSI prezesi Koła Polskiego w sejmie pruskim (1849-1867) / Zdzisław Grot. W: *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Nauki Humanistyczne*. – 1976, vol. 29, s. 183-192
Dostępny również w wersji elektronicznej
14. POZNAŃSKA Wiosna Ludów 1846-1848: Polacy – Niemcy – Żydzi / Jerzy Kozłowski. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2008, nr 1, s. 42-67
15. POZNAŃSKA Wiosna Ludów w grafice i malarstwie w XIX wieku / Jarosław Mulczyński. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2008, nr 1, s. 285-305
16. PROCES hr. Macieja Mielżyńskiego na łamach prasy poznańskiej / Anna Markowska. W: „*Wiek i Nowe*”, – 2020, t. 15, s. 78-93
17. REZYDENCJA Mielżyńskich w Iwnie / Bolesława Krzyślak. W: *Kronika Wielkopolski*. – 1994, nr 4, s. 127-131
18. RZYMSKIE cnoty / Anna Plenzler. W: *Głos Wielkopolski*. – 2004, nr 238 dod. *Głos Poznaniaka*, s. IV
19. SEWERYN Mielżyński [1804-1872] : żołnierz, społecznik, artysta, mecenas sztuki i nauki / Barbara Wysocka. W: *IKS*. – 2004, nr 10, s. 11
20. SEWERYN Mielżyński : 105 rocznica śmierci. W: *Poradnik Bibliograficzno-Methodyczny*. – 2007, nr 4, s. 78-79
21. SEWERYN Mielżyński : prezes honorowy Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk / Tadeusz Grabski. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2017, nr 1, s. 71-83
22. SPOCZNIE w rodzinnej krypcie / Antoni Neczyński. W: *ABC*. – 2007, nr 96, s. 14-15
23. WYSTAWA w Poznaniu . W: *Spotkania z Zabytkami*. – 2018, nr 1/2, s. 68
24. WZLOTY i upadki Mielżyńskich / Andrzej Kwilecki. W: *Głos Wielkopolski*. – 2000, nr 286 dod. *Głos Towarzyski* nr 531, s. 15
25. ZASŁUGI Edwarda Rastawieckiego jako kolekcjonera i mecenasa / Andrzej Ryszkiewicz. W: *Muzealnictwo*. – 1984, nr 28/29, s. 116-126

26. ZBIORY muzealne Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1857-1922 / Magdalena Warkoczewska. W: Kronika Miasta Poznania. – 2017, nr 1, s. 287-303

II. Biografie, pamiętniki i wspomnienia:

1. SZKICE i fragmenty z Powstania Wielkopolskiego 1918/19 / pod red. Zygmunta Wieliczki. – Mieścisko : Stowarzyszenie Pomocy Uczniom im. Jana Pawła II w Mieścisku, 2019. – 200 s. : mapy – Reprint
Zawiera: Tydzień na froncie północnym / Ignacy Hr. Mielżyński, s. 57-64
2. WSPOMNIENIA i przyczynki do historii III powstania górnośląskiego / Maciej Mielżyński ps. Nowina-Doliwa. – Kraków : Wydawnictwo Miles, 2021. – 244 s.
3. WYPRAWA na Litwę opowiedziana według zapisków Macieja Mielżyńskiego. – Kraków : Księgarnia Spółki Wydawniczej Polskiej, 1908. – 68 s.
Dostępna również w wersji elektronicznej

B I B L I O G R A F I E   O S O B O W E

Stefan Bratkowski
(1934-2021)

Stefan Bratkowski – ur. 22.11.1934 r., zm. 18.04.2021 r. – prawnik, dziennikarz, publicysta i pisarz. Urodził się w rodzinie konsula Rzeczypospolitej Polskiej w czasie, gdy ojciec pełnił służbę (1932-1936) we Wrocławiu. W 1936 roku wraz z rodzicami przeniósł się do Warszawy. Tam przeżył Powstanie Warszawskie. Po kilku latach tułaczki trafił do Krzeszowic do Domu Młodzieży, gdzie się wychowywał. Został członkiem Związku Młodzieży Polskiej (ZMP – 1949), a w 1954 roku wstąpił do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR). Organizował pierwszy zjazd Rewolucyjnego Związku Młodzieży w Warszawie (1956). W latach 1956-1957 wchodził w skład komitetu centralnego Związku Młodzieży Socjalistycznej (ZMS). Był członkiem egzekutywy PZPR w Związku Literatów Polskich (ZLP).

Młodzięcza energia twórcza znalazła wyraz w licznych debatach i ruchach społecznych. Współorganizował Klan Płonącego Pomidora (1954), czyli

prywatny klub dyskusyjny zbuntowanej młodzieży; Uniwersytecki Klub Dyskusyjny w Krakowie (1955) czy pierwsze krakowskie juwenalia (1956), kiedy tłum studentów przemaszerował przez miasto. Ukończył prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (1955). Został tam zatrudniony (1954-1956) jako pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Prawa.

W 1956 roku rozpoczął pracę w redakcji „Po Prostu”. Po rozwiązaniu pisma, za niezgodność z linią polityczną partii, pisał dla „Sztandaru Młodych”, „Świata”, „Dookoła Świata”, potem dla Agencji Robotniczej i „Kulis”. W 1970 roku powołał „Życie i Nowoczesność” (dodatek tygodniowy do dziennika „Życie Warszawy”), z którego wraz z trzonem zespołu został usunięty za polityczną nieprawomyślność. W latach 1971-1974 był kierownikiem Pracowni Prognoz Rozwoju Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Informatyki. W 1978 roku wraz z Bogdanem Gotowskim i Andrzejem Wielowieyskim zainicjował Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość” (DiP). Po zakazie publicznych dyskusji paneliści opracowywali raporty. Pierwszy z nich „O stanie Rzeczypospolitej i drogach jej naprawy” ukazał się w 1979 roku. Wieloletnie spory Stefana Bratkowskiego o politykę prowadzoną przez PZPR zakończyło dyscyplinarne usunięcie z partyjnych szeregów (1981).

W latach 1980-1982 i 1989-1991 był prezesem Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Po wprowadzeniu stanu wojennego wydawał na kasetach magnetofonowych „Gazetę Dźwiękową”. W 1987 roku współorganizował tzw. „sześćdziesiątkę” grupującą intelektualistów polskich, członków władz NSZZ „Solidarność” oraz rozwiązanych stowarzyszeń twórczych i naukowych. Od 1980 roku nie miał stałego zatrudnienia. Zajął się wówczas studiami historycznymi m.in. z zakresu wojskowości. Napisał kilka scenariuszy do odcinków serialu telewizyjnego „Najdłuższa wojna nowoczesnej Europy”, a swoje teksty publikował w drugim obiegu. W 1988 roku wszedł w skład Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. Brał udział w rozmowach Okrągłego Stołu, w obradach plenarnych i w podzespolu do spraw stowarzyszeń i samorządu terytorialnego. Współorganizował (1989) „Gazetę Wyborczą”, był wśród założycieli przedsiębiorstwa Agora. Pisał dla „Gazety Wyborczej”, tygodnika „Computerworld” i „Rzeczpospolitej”, z którą zerwał współpracę w 2006 roku. W latach 1991-1992 zajmował stanowisko prezesa Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”.

Brał udział w założeniu Fundacji Centrum Prasowe dla Krajów Europy Środkowo-Wschodniej; wchodził w skład rady nadzorczej i programowej Stowarzyszenia Pracowników, Współpracowników i Przyjaciół Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa Imienia Jana Nowaka-Jeziorańskiego. Został członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (SPP) oraz członkiem honorowym Związku Polskich Artystów Plastyków. Należał do rady programowej Centrum Monitoringu Wolności Prasy (1997-2001), a od 2002 roku był w radzie konsultacyjnej tej or-

ganizacji. W 2007 roku reaktywował „Doświadczenie i Przyszłość”. Działal także jako społeczny redaktor portalu publicystycznego Studio Opinii; prowadził audycję radiową „Salon – Z boku” w TOK FM.

W swoich pracach skupiał się na problematyce ekonomicznej, historii gospodarki i inżynierii oraz zarządzaniu. Zagadnienia te przedstawiał oczami humanisty, uwypuklał ich kulturowe znaczenie. Był orędownikiem nowoczesności. W książkach i publicystyce „krążył” wokół tych samych idei i wartości. Pochwalał „dobrą robotę”, samorządność i wolność gospodarczą w duchu solidaryzmu społecznego. Swadę w pisaniu łączył z precyzją w przedstawianiu myśli. Proponował oryginalne spojrzenie na polską tradycję historyczną („Skąd przychodzimy”, „Z czym do nieśmiertelności”), szukał tego co pragmatyczne i sprzyjające rozwojowi myśli naukowej i technicznej. Idee średniowiecznego uniwersalizmu europejskiego przedstawił w „Wiosnie Europy”. W pracy tej ukazał związki ówczesnych debat ze współczesnymi dyskusjami o europejskiej integracji. Stefan Bratkowski w swojej twórczości jawi się jako romantyk i pragmatyk albo romantyczny pragmatyk, ale przede wszystkim patriota, pozytywista, zwolennik pracy organicznej.

Był laureatem licznych odznaczeń i nagród. Otrzymał m.in. Nagrodę Kisiele (1990) oraz Nagrodę Polskiego PEN Clubu im. Ksawerego Pruszyńskiego (1997).

Na dorobek Stefana Bratkowskiego składają się m.in. książki: „Świat, w którym żyjemy” (1970), „Skąd przychodzimy” (1975), „Z czym do nieśmiertelności” (1977), „Oddalający się kontynent” (1978), „Nowy Marsyliusz czyli społeczeństwo inteligentne” (1981), „Co zrobić, kiedy nic się nie da zrobić? Rzec o samorządzie pracowniczym” (1984), „Memoriał w kwestii prawa i porządku czyli O możliwościach uzdrowienia gospodarki polskiej” (1984), „Wiosna Europy. Mnisi, królowie i wizjonerzy” (1997), „Najkrótsza historia Polski” (1998), „Najkrótsza historia Wielkopolski” (1999), „Podróż do nowej przeszłości” (2000), „Pod wspólnym niebem. Krótka historia Żydów w Polsce i stosunków polsko-żydowskich” (2001), „Nieco inna historia cywilizacji. Dzieje banków, bankierów i obrotu pieniężnego” (2003), „Teksty wywrotowe 1992-2008” (2008), „W drodze do Montaigne” (2012), „Kto na to przyzwolił? Szkic o odpowiedzialności za przyszłą historię” (2013).

a. Artykuły

1. ALFABET o Bratkowskim / oprac. Rafał Pleśniak. W: *W p r o s t .* – 2004, nr 48, s. 30-32
2. BRATKOWSKI w ciąży : niewyjaśniona zbrodnia niepopelniona / Stanisław Kwiatkowski. W: *T r y b u n a* (Wyd. zasadnicze). – 2006, nr 205, s. 8

3. CHOROBA niedasieę / Andrzej Bratkowski, Stefan Bratkowski ; rozm. Jacek Źakowski. – (Rozmowy Źakowskiego). W: Polityka. – 2011, nr 19, s. 17-19
Na marginesie książki A. Bratkowskiego, S. Bratkowskiego „Gra o jutro. Co warto zrobić teraz i z myślą o wnukach?”
4. FASZYŚCI z Bonanzy / Magdalena Michalska. W: Gazeta Polska. – 2011, nr 22, s. 18
5. GAZETA moich marzeń / Stefan Bratkowski. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 1998, nr 167, s. 18, 20
6. GURU nienawiści / Krzysztof Feusette. W: Uważam Rze. – 2012, nr 24, s. 32-34
7. JAKI byłem, taki będę / Andrzej Kaczyński. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2004, nr 272, s. A11
8. MÓWIENIE do ściany / Mariusz Kowalczyk. W: Newsweek Polska. – 2021, nr 17, s. 34-36
9. MYŚLI postępowego Polaka / Łukasz Adamski. W: Uważam Rze. – 2011, nr 16, s. 60-61
10. NAJMŁODSZY z nas wszystkich / Maciej Rybiński. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2004, nr 272, s. A11
11. O NIEBYŁYCH uczestnikach historii / Stefan Bratkowski. W: Odra. – 2012, nr 2, s. 14-18
12. OD KOMUNIZMU do feminizmu / Kamila Baranowska. W: Do Rzeczy. – 2014, nr 3, s. 35-37
13. ROMANTYCZNY pozytywista / Jerzy Baczyński. W: Polityka. – 2021, nr 17, s. 90
14. RZĄDZI mną ciekawość / Stefan Bratkowski ; rozm. Andrzej Bernat. W: Nowe Książki. – 2001, nr 3, s. 4-7
15. STEFAN Bratkowski : biogr. / A.B. W: Nowe Książki. – 2001, nr 3, s. IV okł.
16. STUDIO jednej opinii / Jakub Kowalski. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 284, s. 14-15
17. TRUDNO ogarnąć wszystkie jego działania : nie żyje Stefan Bratkowski / Ernest Skalski. W: Gazeta Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2021, nr 91, s. 15
18. WIELE do zrobienia / Stefan Bratkowski ; rozm. Rafał Woś. W: Dziennik Gazeta Prawna. – 2011, nr 117, dod. Kultura i Program TV (BY), s. k29
Na marginesie książki A. Bratkowskiego i S. Bratkowskiego „Gra o jutro. Co warto zrobić teraz i z myślą o wnukach?”.

19. Z NOTATNIKA antyfaszysty / Piotr Gursztyn, Kamila Baranowska. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 141, s. P4-P5

b. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Bratkowski

<https://culture.pl/pl/tworca/stefan-bratkowski>

<https://www.wirtualnemedi.pl/artykul/stefan-bratkowski-zmarl-dziennikarz-dlaczego-historia-zycia>

https://www.press.pl/tresc/65596,nie-zyje-stefan-bratkowski---publicysta_-dziennikarz_-honorowy-prezes-sdp

<https://instytutksiazki.pl/literatura,8,indeks-autorow,26,stefan-bratkowski,24.html?filter=B>

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-na-pogrzebie-stefana-bratkowskiego-11-maja-2021>

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/artykuly-historyczne-ip/142348,18-kwietnia-zmarl-Stefan-Bratkowski-prawnik-dziennikarz-i-pisarz.html>

Adam Zagajewski
(1945-2021)

Adam Zagajewski – ur. 21 czerwca 1945 r., zm. 21 marca 2021 r. – polski poeta, prozaik, eseista, krytyk literacki, tłumacz, nauczyciel akademicki, jeden z czołowych przedstawicieli pokolenia Nowej Fali, laureat wielu nagród z dziedziny literatury.

Urodził się we Lwowie jako syn inżyniera Tadeusza Zagajewskiego – pioniera polskiej elektroniki – oraz Ludwiki Turskiej. Wkrótce po jego narodzinach, na skutek przymusowych przesiedleń ludności z Kresów Wschodnich, rodzina Zagajewskich osiedliła się w Gliwicach. Tutaj Adam Zagajewski spędził dzieciństwo i wczesną młodość. Po ukończeniu liceum zdecydował się na studia w Krakowie. W 1968 r. uzyskał tytuł magistra psychologii, a dwa lata później magistra filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Do 1975 r. zajmował stanowisko asystenta i wykładał filozofię w Instytucie Nauk Społecznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Jako poeta zadebiutował w 1967 r. publikacją wiersza „Muzyka” w czasopiśmie „Życie Literackie”. W 1968 r. został członkiem zarządu Koła Młodych Oddziału Krakowskiego Związku Literatów Polskich, a w latach 1970-1971 pełnił w nim funkcję przewodniczącego. W latach 70. publikował w miesięcznikach: „Odra” i „Twórczość”. Okres 1968-1975 to czas

działalności nowofalowej grupy poetyckiej „Teraz”, którą Zagajewski utworzył, m.in. z Julianem Kornhauserem, Jerzym Kronholdem i Stanisławem Stabro. W 1975 r. poeta podpisał „Memoriał 59” – protest przeciwko zmianom w Konstytucji PRL, dotyczącym m.in. wolności słowa i informacji, czego efektem było objęcie jego twórczości zakazem druku. W 1976 r. zaangażował się w założenie niezależnego pisma literacko-społecznego „Zapis”, na którego łamach sam publikował. W tym samym roku zaczęła się także jego współpraca z „Tygodnikiem Powszechnym”, a rok później z miesięcznikiem „Znak”. Prowadził wykłady organizowane przez niezależne stowarzyszenie edukacyjne – Towarzystwo Kursów Naukowych oraz publikował swoje utwory w drugim obiegu. Na przełomie lat 70. i 80. Zagajewski, korzystając ze stypendium literackiego Deutscher Akademischer Austausch-Dienst (DAAD), przebywał w Berlinie Zachodnim oraz, krótko, w Stanach Zjednoczonych. Po powrocie do Krakowa, ze względów osobistych, zdecydował się na emigrację i pod koniec 1982 r. wyjechał do Paryża. Tu związał się ze środowiskiem Instytutu Literackiego i zaprzyjaźnił z Józefem Czapskim – malarzem, rysownikiem, pisarzem, eseistą i krytykiem, który miał ogromny wpływ na jego dalszą twórczość. Wiersze Zagajewskiego drukowała m.in. paryska „Kultura” oraz czasopisma wydawane w Polsce poza cenzurą, jak: „Wezwanie”, „Arka” i „Ogniwo”. Będąc współzałożycielem wychodzących w Paryżu (obecnie w Warszawie) „Zeszytów Literackich”, dołączył w 1983 r. do ich zespołu redakcyjnego. Od 1988, każdego roku, spędzał kilka miesięcy w Stanach Zjednoczonych, gdzie uczył studentów University of Houston kreatywnego pisania. Edukował również w Polsce, prowadząc gościnnie warsztaty poetyckie w Studium Literacko-Artystycznym na Uniwersytecie Jagiellońskim. Do Krakowa wrócił na stałe w 2002 r.

Treści Zagajewskiego często odnosiły się do innych twórców, np.: Brunona Schulza, Friedricha Nietzschego, Ernsta Jüngera, Emila Ciorana czy Gotfrida Bennha. Poeta interesował się m.in. zagrożeniami cywilizacji. W dojrzałej twórczości Zagajewskiego, podobnie jak w jego wczesnych dziełach, ważne miejsce zajmowała rola poezji. Po latach zrezygnował jednak z nowofalowych postulatów o prawdę. Poezję uważał za największy przejaw życia duchowego, a jej misję upatrywał w nadawaniu formy życiu wewnętrznemu i podsycaniu bezinteresownego i żarliwego zachwytu. Jednym z wielu osiągnięć artystycznych Zagajewskiego jest niezwykle obraz Krakowa, w którym mieszkał aż do śmierci.

Był członkiem Związku Literatów Polskich (1973-1983), Polskiego PEN Clubu, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (do 2020), Polskiej Akademii Umiejętności, Akademii Sztuk w Berlinie oraz Bawarskiej Akademii Sztuki i Literatury w Monachium. Znano go i ceniono w Polsce i na świecie. Inspirował kompozytorów. Muzykę do poezji Zagajewskiego pisali: Sebastian Krajewski, Krzysztof Meyer i Włodek Pawlik. Jego twórczość tłumaczy się na wiele języków i publiku-

je, m.in. w: Stanach Zjednoczonych, Francji, Izraelu, Niemczech i Szwecji. Utwór „Spróbuj opiewać okaleczony świat” Zagajewskiego stał się jednym z najsłynniejszych polskich wierszy na świecie, trafiając na eksponowaną stronę „New Yorkera” po zamachu 11 września 2001 r.

Poeta był laureatem wielu prestiżowych nagród. Otrzymał m.in. Międzynarodową Nagrodę Neustadt – zwaną Małym Noblem (2004), Chińską Nagrodę Literacką Zhongkun – tzw. chiński Nobel (2013), Poetry and People Award International Poetry Prize (2014), Wielką Nagrodę Poetycką im. Janusa Pannoniusa (2016) i Nagrodę Księżnej Asturii (2017). Został uhonorowany tytułem doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i francuskim Orderem Legii Honorowej. Czterokrotnie znalazł się w finale Nagrody Literackiej „Nike”. W środowisku literackim uważano go także za żelaznego kandydata do Nagrody Nobla. Był niewątpliwie jedną z najwybitniejszych osobowości współczesnej literatury.

Do twórczości Adama Zagajewskiego należą dzieła: poetyckie – „Komunikat” (1972), „Sklepy mięsne” (1975), „List. Oda do wielości” (Paryż 1983), „Jechać do Lwowa” (Londyn 1985), „Płótno” (Paryż 1990), „Ziemia ognista” (1994), „Trzej aniołowie” / „Three Angels” (1998), „Późne święta” (1998), „Pragnienie” (1999), „Spróbuj opiewać okaleczony świat” (Nowy Jork 2001), „Powrót” (2003), „Anteny” (2005), „Niewidzialna ręka” (2009), „Wiersze wybrane” (2010), „Asymetria” (2014), „Lotnisko w Amsterdamie” / „Airport in Amsterdam” (2016), „Prawdziwe życie” (2019); powieści – „Ciepło, zimno” (1975), „Słuch absolutny” (1979), „Cienka kreska” (1983) oraz eseje – „Świat nie przedstawiony” (1974), „Drugi oddech” (1978), „Solidarność i samotność” (1986), „Dwa miasta” (Paryż-Kraków 1991), „W cudzym pięknie” (1998), „Obrona żarliwości” (2002), „Poeta rozmawia z filozofem” (2007), „Lekka przesada” (2011), „Poezja dla początkujących” (2017), „Substancja nieuporządkowana” (Kraków 2019). Adam Zagajewski podejmował się także literackich tłumaczeń. Przełożył z francuskiego książki: „Widz i uczestnik” – rozmowę Jean’a-Louis’a Missika i Dominique Wolton z Raymondem Aronem (1984) oraz „Religia, literatura i komunizm. Dziennik emigranta” Mircea Eliade (1990). W obszarze przekładów współpracował też ze swoją drugą żoną Mają Wodecką – psychologiem, aktorką i tłumaczką.

a. Pozycje zwarte

1. BEZ utopii? : rzecz o poezji Adama Zagajewskiego / Jarosław Klejnocki. – Wałbrzych: „Ruta”, 2002. – 301 s.
2. I CIENÍ i światło... : o twórczości Adama Zagajewskiego / pod red. Anny Czabanowskiej-Wróbel. – Kraków : Wydawnictwo a5, 2015. – 252 s.

3. KAPŁAN biblioteki : o poetyckiej i eseistycznej twórczości Adama Zagajewskiego / Bogusława Bodzioch-Bryła. – Kraków : Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” : Wydawnictwo WAM, 2009. – 122 s.
4. KOS : o Adamie Zagajewskim / Tadeusz Nyczek. – Kraków: Wydaw. Literackie, 2002. – 211 s.
5. POSZUKIWANIE blasku : o poezji Adama Zagajewskiego / Anna Czabanowska-Wróbel. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2005. – 252 s.

b. Artykuły

1. 363 dni bez Nobla / Adam Zagajewski ; rozm. Katarzyna Kubisiowska. W: Tyg. Powszechny. – 2018, nr 21, dod. Katalog Copernicus Festival 2018, Przypadek, s. 10-13
2. DLACZEGO Adam Zagajewski jest moim poetą? / Barbara Toruńczyk. W: Zeszyty Literackie. – 2015, nr 2, s. 60-77
3. JAK żyć? : to nie jest niemądre pytanie / Adam Zagajewski ; rozm. Grzegorz Nurek. W: G a z . W y b o r c z a (Kraków). – 2015, nr 141, s. 6-8
4. MAMY, kły, paznokcie, pięści / Justyna Sobolewska. W: Polityka. – 2021, nr 17, s. 82-83
5. NOSIŁ w sobie niewygasłe źródło buntu : Adam Zagajewski nie żyje / Krzysztof Siwczyk. W: G a z . W y b o r c z a . – 2021, nr 68, s. 4-5
6. POMIĘDZY bezdomnością a próbą zadomowienia na Nowym Kontynencie : Adama Zagajewskiego spotkania z wielkomięską metropolią / Karolina Najgeburska. W: Świat Tekstów Rocznik Słupski. – 2019, nr 17, s. 55-65
7. PRZECIW obcości : literatura uniwersalna? / Adam Zagajewski ; rozm. Jerzy Franczak, Grzegorz Jankowicz. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 39, dod. Książki w Tygodniku, s. 2-4
8. PRZEJRZYSTOŚĆ: o „Asymetrii” Adama Zagajewskiego / Anna Czabanowska-Wróbel. W: Nowa Dekada Krakowska. – 2014, nr 5, s. 138-144
9. TYLKO tajemnice są nieśmiertelne : Adam Zagajewski (1945-2021) / Alfred Marek Wierzbicki. W: G a z . W y b o r c z a . – 2021, nr 105, s. 32
10. UŚMIECH w ciemności / Janusz Drzewucki. W: Rzeczpospolita. – 2021, nr 68, s. A7
11. WIDZIAŁ kruchość każdego z nas : Adam Zagajewski nie żyje / Ryszard Krynicki, Jarosław Mikołajewski, Jakub Kornhauser, Olga Tokarczuk, Michał Rusinek, Anna Czabanowska-Wróbel, Michał Paweł Markowski, Maja Komorowska, Włodek Pawlik ; not. Michał Nogaś, Grzegorz Nurek, Natalia Szostak. W: G a z . W y b o r c z a . – 2021, nr 68, s. 7

12. WOBEK paradygmatu „płynnej nowoczesności” : Adama Zagajewskiego obrona „życia duchowego” / Mirosław Dzień. W: *Topos*, 2012, nr 4, s. 26-37
13. „Z KRONIK współczesnej mistyki” : Adam Zagajewski i Nowa Fala (opowieść postsekularna) / Piotr Bogalecki. W: *Konteksty Kultury*. – 2018, nr 15, z. 3, s. 321-341.

c. Netografia

- <https://culture.pl/pl/tworca/adam-zagajewski> (dostęp 11.05.2021)
- <https://culture.pl/pl/artikul/adam-zagajewski-interesuje-mnie-wiersz-ktorego-jeszcze-nie-napisalem-wywiad> (dostęp 11.05.2021)
- <http://tworczoosc.com.pl/artikul/adama-zagajewskiego-nadmiar-nadmiaru/> (dostęp 11.05.2021)
- http://rcin.org.pl/Content/56077/WA248_70701_P-I-2524_wrobel-sny.pdf (dostęp 11.05.2021)
- <http://www.wydawnictwoa5.pl/s,autorzy,id,44> (dostęp 11.05.2021)
- <https://rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/nie-zyje-adam-zagajewski/> (dostęp 11.05.2021)
- <http://przewodnikpoetycki.amu.edu.pl/encyklopedia/adam-zagajewski/> (dostęp 11.05.2021)
- https://bazhum.muzhp.pl/media//files/Slupskie_Prace_Filologiczne_Seria_Filologia_Polska/Slupskie_Prace_Filologiczne_Seria_Filologia_Polska-r2004-t3/Slupskie_Prace_Filologiczne_Seria_Filologia_Polska-r2004-t3-s243-251/Slupskie_Prace_Filologiczne_Seria_Filologia_Polska-r2004-t3-s243-251.pdf (dostęp 11.05.2021)
- <https://nowynapis.eu/czytelnia/artikul/ciemne-szczescie-melancholii-prawdziwe-zycie-adama-zagajewskiego> (dostęp 11.05.2021)
- <http://stronypoezji.pl/monografie/adam-zagajewski-kalendarium/> (dostęp 11.05.2021)
- <https://www.kaczorowska.com/adam-zagajewski-poeta-poszukujacy/> (dostęp 11.05.2021)
- <http://teatrnn.pl/leksykon/artikuly/adam-zagajewski-1945-2021/> (dostęp 11.05.2021)

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

KOLUMBOWIE – BACZYŃSKI, RÓŻEWICZ I... LEM

Scenariusz zajęć w bibliotece

Pretekstem do napisania scenariusza są literaccy patroni 2021 roku. Sejm RP dostrzegł aż czterech, wartych uhonorowania, ludzi pióra: trzech w setną rocznicę urodzin – Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Różewicza i Stanisława Lema oraz czwartego – Cypriana Kamila Norwida, w dwusetną rocznicę przyjścia na świat późniejszego „czwartego wieszca” (po [Adamie Mickiewiczu](#), [Juliuszu Słowackim](#) i [Zygmuncie Krasińskim](#)). Jednak to trzej pierwsi *Kolumbowie* będą w centrum naszej uwagi.

O zaliczeniu w poczet pokolenia Kolumbów przesądza najpierw rok urodzenia – 1921. O ile w przypadku poetów – Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza – nazwanie ich *Kolumbami* nie budzi sprzeciwu, o tyle kandydatura Stanisława Lema może zastanawiać; postaramy się jednak wykazać, że najważniejszy polski pisarz sciencie fiction miał wiele wspólnego z fikcyjną i autentyczną postacią Kolumba.

Ponadto – skoro ten rok „mruga” do nas „oczkiem”, czyli liczbą 21, postaramy się pokazać, że wyżej wymienionych charakteryzuje także owo przymrużenie oka – w życiu i twórczości. Innymi słowy – nie chcemy przedstawiać naszych bohaterów pomnikowo, stawiając ich wysoko na cokole, oddalając tym samym od odbiorców, ale – wręcz przeciwnie, po „Gombrowiczowsku” – spróbujemy strącić ich z piedestału i pokazać, że byli ludźmi z krwi i kości, w dodatku – z poczuciem humoru.

Cele:

- uczczenie 100. rocznicy urodzin Krzysztofa K. Baczyńskiego, Tadeusza Różewicza i Stanisława Lema;
- przypomnienie ich twórczości (a także R. Bratnego i W. Gombrowicza) oraz prezentacja nieznanych utworów (Baczyński);
- propagowanie czytelnictwa oraz innego spojrzenia na lekturę
- rozwijanie zainteresowań i kreatywności

Adresaci: młodzież szkół ponadpodstawowych

Czas: 3 × 45min

Metodyka:

- proponujemy zabawę w teatr z przymrużeniem oka
- każdą z trzech części można przedstawić osobno, jako jedną lekcję z wybranym bohaterem lub jako cykl trzech lekcji o patronach literackich roku 2021;
- należy zainscenizować klasę trochę z „innej epoki” – bez komputerów, tylko ławki i krzesła;
- należy wybrać uczniów do ról nauczycieli (lub nauczyciel/nauczycielka mogą wziąć udział w inscenizacji), zaopatrzyć ich np. jakies okulary retro i skromne, szaro-bure ubiory; uczniowie z przedstawienia powinni być ubrani równo, jeśli nie w oldskulowe mundurki, to przynajmniej w białe bluzki i granatowe spodnie-spódnice;
- reszta uczniów stanowi publiczność
- generalnie – uczestnicy „dryfują” między wiekami XX i XXI.

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – cytaty
- treści mniej ważne (które można pominąć) zaznaczono szarym kolorem
- kolorem niebieskim zaznaczono didaskalia

Narratorka: Jesteśmy tym, co przeczytaliśmy – można powiedzieć, parafrazując tzw. „życiowe mądrości”. W dodatku – każde pokolenie ma swoją „kultową” lekturę (w znaczeniu – ulubioną, a niekoniecznie ze „szkolnego spisu lektur obowiązkowych”). Dla „boomerów^{*}”, urodzonych po II wojnie światowej, mógł to być „Zły” Tyrmanda albo coś z Hłaski lub później – Stachury. Dla wcześniejszego pokolenia Kolumbów była to *Ferdydurke* Gombrowicza. Tę awangardową powieść satyryczną znali i Krzysztof Kamil Baczyński, i Tadeusz Różewicz, co widać w ich twórczości. Stanisław Lem o jednym ze swoich utworów sam powiedział, że to „*Kafka przepuszczony przez Gombrowicza*”. Dlatego właśnie *Ferdydurke* stała się kanwą naszego scenariusza i „kluczem” do opowieści o trzech literatach. A „przewodnikami” w tej historii będą „bohaterowie” również w większości inspirowani utworem Gombrowicza. Oto oni (oprócz **Narratorki**):

---

* boomer – osoba urodzona w czasie *baby boom*, czyli powojennego wyżu demograficznego (1946-1964); w ostatnich latach powróciło w Internecie jako „OK Boomer”, czyli riposta młodszych pokoleń pod adresem starszych (odpowiada polskiemu zwrotowi „Dobra albo Cicho, dziadku!”)

– Profesor **Bładaczka** (nauczyciel języka polskiego z *Ferdydurke* Gombrowicza, w naszym scenariuszu – zgodnie z żeńską końcówką – staje się **Nauczycielką**;

– **Uczniowie: Józio** (Kowalski), **Miętus**, **Syfon** (często posługuje się argumentami i cytataми Krzysztofa Siwczyka, poety, eseisty, odtwórcy roli poety Rafała Wojaczka w filmie, autora artykułu o Baczyńskim),

Uczennice: Kopyrda (w *Ferdydurke* – chłopiec; tutaj – wzorowa uczennica o zainteresowaniach literackich); natomiast Gombrowiczowska **Zyta** u nas będzie **Kocimiętką** (o zainteresowaniach artystycznych i... nie tylko)

– eteryczne postaci: – profesor **Pinzel** (nauczyciel geografii, z innego opowiadania – fantastycznego), Gałkiewicz-**Baczyński**, **Duch Różewicza** (głos), **Lem-LEW** (niby z Metro-Goldwyn-Mayer; autentyczne kadry – str. 308 biografii Lema autorstwa Orlińskiego)

– oraz – z innego opowiadania i innej epoki – **Pani Ekskatedra** (taka „wszystkowiedząca”, ocenia, komentuje)

Narratorka: Zatem – zaczynamy nasze przedstawienie, którym zamierzamy przekuć balon powagi, przypisany pokoleniu Kolumbów.

Klasa trochę z „innej epoki” – bez komputerów, tylko ławki i krzesła. Nauczyciele w okularach retro i skromnych, szaro-burych ubiorach. Uczniowie ubrani równo, jeśli nie w oldskulowe mundurki, to przynajmniej w białe bluzki i granatowe spodnie-spódnice; „dryfują” między wiekami XX i XXI.

Nauczycielka Bładaczka: Co to za temat mamy dzisiaj? (rzecze surowo do siebie i zagłąda do kajetu) – Aha! Kto odpowie, kim są Kolumbowie? Hmm?...

Józio (wychyla się z ławki): Może chodzi o tego podróżnika, co odkrył Amerykę?...

Pan Pinzel (stoi z boku): Krzysztof Kolumb. Rok 2021 rok jest dla Kolumba jubileuszowy, gdyż mija 570. rocznica urodzin i 515. rocznica śmierci tego żeglarza i podróżnika...

Nauczycielka Bładaczka (do siebie, pod nosem): A ten skąd się wziął na naszej lekcji? (głośno) Chodzi o innego Kolumba – właściwie Kolumbów i inne rocznice. Hmm... hmm... Można powiedzieć, że Kolumbowie są „fikcją literacką” Hm... dlaczego? zapytacie... Hm... (do siebie) Albo i nie zapytacie... (głośno) Odpowiem: nazwa Kolumbowie pochodzi od powieści Romana Bratnego pod tytułem *Kolumbowie. Rocznik 20*, dlatego z jednej strony możemy nazwać ich fikcją literacką...

Miętus: To po co w ogóle się nimi zajmować?...

Bładaczka: ...fikcją literacką, ale stworzoną na wzór autentycznych postaci, w oparciu o fakty historyczne; z drugiej strony – nazwą Kolumbowie określamy „zarażonych śmiercią” literatów urodzonych około 1920 roku, którzy wchodzili w dorosłość podczas II wojny światowej i dla których była ona przeżyciem, które ukształtowało ich twórczość...

Józio: Nieźle się zapowiada, nie ma co...

Bładaczka: ...a właściwie całe pokolenie (nawet więcej niż jedno) „naznaczone” przez tę światową hekatombę...

Józio i Miętus: Hekatombę?...

Syfon: Znajdźcie w słowniku... Znaczy – wygooglujcie.

Miętus: Akurat chce mi się szukać...

Syfon: Hekatomba, czyli *zagłada, poświęcenie życia wielkiej liczby ludzi dla sprawy...*

Miętus: Rany!...

Bładaczka („*nakręca się*” coraz bardziej): *W okolicach roku 1920 rodzili się ludzie, którym przyszło dojrzewać przy akompaniamencie tanków i śwądzie krematoryjnych palenisk*”.

Józio: Po takim wstępie... wszystkiego się odechciewa.

Pani Ekskatedra przemawia „*ex katedra*” – czyli „*z katedry*”, dawniej podwyższenia w sali wykładowej lub w sali lekcyjnej; to znaczy może być umieszczona gdzieś wyżej, np. siedzieć na krześle ustawionym na ławce, stać za wysoką mównicą, postumentem (daw. zw. katedrą).

Pani Ekskatedra: Młodzież jest zmęczona pandemicznym rokiem nauki, który uświadomił nawet najmłodszym, że śmierć może być nie tylko wirtualna (a więc nierzeczywista albo odwracalna, jak w grach komputerowych)...

Miętus: Gracze mają kilka „żyć”...

Pani Ekskatedra: ...ale jak najbardziej realna. Przecież nie tylko prasa, radio i telewizja...

Józio: Oldskul...

Pani Ekskatedra: ...ale również internetowe portale informacyjne rozpoczynają wiadomości od makabrycznej wyliczanki: ile osób zakażonych, ile zmarło; ozdrowieńcy skupiają stosunkowo najmniej uwagi. Co gorsza – liczba zmarłych to nie tylko „pusta” statystyka, ale niestety coraz częściej dotyczy też członków rodziny, przyjaciół i znajomych rodziców oraz dziadków, a także osób powszechnie znanych.

Narratorka: Nic dziwnego, że w obecnej sytuacji epidemiologicznej katastrofizm Baczyńskiego, Gajcego czy Różewicza udzielili się młodym ludziom, na przykład tegorocznym... maturzystom, którzy pisali „język polski rozszerzony” i musieli zmierzyć się – jak pisze autor tekstu w gazecie – z poezją Baczyńskiego i Szymborskiej, a konkretnie z wierszem pod wspólnym tytułem „Labirynt”. Mogą o tym świadczyć cytowane słowa, np.: „Współczuję osobie, która będzie sprawdzała moją pracę, bo ja bym się załamała” albo: „Egzaminator będzie miał myśli samobójcze”, co dziennikarz skwitował: *Jak powszechnie wiadomo, poezja nigdy nie należała do ulubionego gatunku literackiego, m.in. z tej przyczyny, że wymaga sporego wysiłku przy interpretacji dzieł.*

Czas to zmienić...

Rozdział I [symboliczny podział na trzy rozdziały (u nas oznacza trzech bohaterów) – jak w „*Cudownych przygodach pana Pinzla rudego*”]

BACZYŃSKI – ELEGIA O... [CHŁOPCU POLSKIM]

Narratorka: Na pierwszy – nomen omen – ogień: **Krzysztof Kamil Baczyński...**

Nauczycielka Bładaczka: Urodzony 22 stycznia 1921 roku w Warszawie, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli poetów pokolenia Kolumbów, został patronem 2021 roku uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej: „*W uznaniu zasług dla polskiej sztuki, dla polskiej niepodległości i polskiej kultury, w stulecie jego urodzin*”. Wiersze Baczyńskiego na trwałe zapisały się w kanonie polskiej poezji – czytamy je i słuchamy ich nie tylko przy okazji rocznic Powstania Warszawskiego...

Syfon (sobie a muzom): ...deklamowałem na akademiach w podstawówce przebrany za małego powstańca: „*Nocą słyszę, jak coraz bliżej/ drząc i grając krąg się zaciska./ A mnie przecież zdrój rzeźbił chyży./ wyhuśtała mnie chmur kołyska...*”

Narratorka: Mnie najbardziej kojarzą się z Krzysztofem Baczyńskim słowa „*Elegii o...[chłopcu polskim]*”: – *Czy to była kula, synku, czy to serce pękło?* Powracają – nie tylko jako wspomnienie eliminacji wojewódzkiego konkursu polonistycznego, w którym brałam udział, ale w ogóle w ciężkich życiowych chwilach, kiedy „serce pękło”...

Zyta Kocimiętka: Ach, znam to uczucie!...

Narratorka: Ponadto *Elegia*... wydaje się archetypem, symbolem samego poety: zginął tak wcześnie...

Nauczycielka Bładaczka: ...podczas Powstania Warszawskiego (zastrzelony przez niemieckiego snajpera w pałacu Blanka), będąc zaledwie 23-letnim chłopcem; podobnie jak jego „koledzy po piórze”: najwcześniej (w 1943) zginął Andrzej Trzebiński, w 1944 roku Tadeusz Gajcy, Zdzisław Stroiński...

Syfon: *Gościnnie pojemność urny powstańczej...*

Narratorka: Choć nadal o chłopięcej postaci, młody Baczyński był już mężczyzną doświadczonym...

Bładaczka: ...najpierw wczesną śmiercią ojca (Stanisław Baczyński, krytyk literacki i publicysta, zmarł w lipcu 1939 roku, na raka żołądka), później naznaczonym przez wojenne przeżycia...

Syfon: *Z tych podziemi wciąż wydobywają się wyziewy, które zatruwają uczciwe spojrzenie na naszą historię...*

Bładaczka: ...kładące się cieniem powagi na przystojnej, młodej twarzy...

Syfon: *...popłyniemy nieostrożnie w zapomnienie./ tylko płakać będą na ziemi/ zostawione przez nas nasze cienie...* To też Baczyński.

Narratorka: Dlatego myśląc o poezji Baczyńskiego, najczęściej mówimy o – wyrażających emocje i los generacji Kolumbów – wierszach katastroficznych...

Nauczycielka Bładaczka: *I zachwycamy się!!* Gdyż Baczyński „*był wielkim poetą, a czcimy, gdyż wieszczem był!*”

Uczennica Kopyrda: To chyba Słowacki *wieszczem i...wielkim poetą był!??...*

Nauczycielka Bładaczka: Krzysztof Kamil Baczyński jeszcze za życia nazywany był „*drugim Słowackim!*”

Narratorka: Tak nazwał go m.in. krytyk literacki, Kazimierz Wyka, oceniając „*Wiersze wybrane*” Baczyńskiego z sierpnia 1942 r. (z powodów konspiracyjnych wydane z datą 1939 i pod pseudonimem Jan Bugaj), a nawet życzył młodemu poecie, by był tym... „*pierwszym*”. Ten sam Wyka, który śmierć Krzysztofa Kamila spuentował: „*Cóż, należymy do narodu, którego losem jest strzelać do wrogów brylantami!*”.

Syfon: Baczyński był... jest... o-fia-ra! – tego mitu, wyśrubowanego romanizmu i historii. Pozostaje niewygodne pytanie o aktualność Baczyńskiego.

Nauczycielka Bładaczka: Aktualność? ...*w poezjach wielkiego poety, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, drugiego Słowackiego, mieszka nieśmiertelne piękno, które zachwył wzbudza...*

Następują „zakłócenia w eterze” – jakby trzaski i zgrzyty w starym szkolnym głośniku. Pojawiają się eteryczne postaci: Gałkiewicz-Baczyński lub Gałkiewicz (z *Ferdudurke*) i Baczyński (osobno).

Narratorka: *„W tym miejscu wykładu jeden z uczniów zakręcił się nerwowo i zajęczał:*

GAŁKIEWICZ: *Ale kiedy ja się wcale nie zachwykam! Wcale się nie zachwygam! Nie zajmuje mnie! (...) Nie mogę zrozumieć, jak zachwyca, kiedy nie zachwyca?*

NAUCZYCIEL (Bładaczka): *Jak to nie zachwyca Gałkiewicza, jeśli tysiąc razy tłumaczyłam Gałkiewiczowi, że go zachwyca...*

Narratorka: Ten dialog – wprost z *Ferdydurke* Gombrowicza – skierował nas na mniej znany nurt twórczości Krzysztofa Kamila Baczyńskiego; jest to żartobliwy ton niektórych jego dzieł, przede wszystkim prozy. Pisarz był zafascynowany groteską w literaturze, od liceum należał do wielbicieli „*Ferdydurke*” Witolda Gombrowicza. Pod wpływem tej powieści napisał prześmieszny tekst o wojnie między uczniami i kadrą nauczycielską w fikcyjnym *Gimnazjum imienia Boobalka I*.

Nauczycielka Bładaczka (nie słuchała Narratorki, zareagowała na ostatnie słowo): Bu, bo...co?

Józio (powtarza z „premedytacją”, przeczuwając zabawę): Boo-balka pierwszego!

Nauczycielka Bładaczka: Chyba „B” jak B-atorego?! Nasz wielki poeta Baczyński był absolwentem Państwowego Gimnazjum i Liceum imienia Stefana Batorego w Warszawie! Pokazowej szkoły przedwojennej, oznaczonej numerem jeden – nie tylko w stolicy, ale w ogólnopolskiej numeracji!

Narratorka: Zgadza się. W opowiadaniu pod nazwą *Gimnazjum Boobalka* kryje się Gimnazjum Batorego. I – jak pisał młody autor:

Baczyński: ...„*Gimnazjum imienia Boobalka I rzeczywiście świeciło przykładem, i w ogóle świeciło...*”

Narratorka: *Toż to chłopcy z najlepszych rodzin!* – żartuje i kontynuuje groteskową charakterystykę:

Baczyński: ...*aby ocenić w pełni znaczenie świetnego gimnazjum im. Boobalka I, trzeba było przeboleć i przecierpieć w nim wiele lat. Czy to jako nominalny prześladowca, czy jako nominalny prześladowany...*

Józio (do siebie, pod nosem): Prawie jak u nas, w podstawówce ...

Narrator: Jak można wywnioskować z tych fragmentów, uczeń Baczyński szkoły nie lubił, rzadko uczęszczał na lekcje (nie tylko z powodu niechęci, ale też był chorowity), a jego postępy oceniano średnio – nawet z języka polskiego, na jednym ze świadectw, figuruje ocena dostateczna...

Nauczycielka Bładaczka: Coś takiego!...

Narratorka: Z drugiej strony – już w czasie gimnazjalnym Baczyński odznaczał się znajomością współczesnej mu literatury – m.in. wspomnianej *Ferdynand* wydanej w 1937 roku oraz ponadprzeciętnie literatury francuskiej (w późniejszych latach pisał także wiersze po francusku).

Ze wspomnień kolegów szkolnych wynika, że Krzyś borykał się z problemami z matematyki; jedynie z rysunków miał bardzo dobre wyniki. Rówieśnicy cenili jego wyczucie dowcipu sytuacyjnego, zdolności mimiczne i parodystyczne. Andrzej Józef Kamiński, przyjaciel Krzysia, wspominał: – *Nieodparty talent komiczny, z jakim przedrzeźniał dostojnych wychowawców-pedagogów...*

Nauczycielka Bładaczka: Nie do wiary!...

Narratorka: Humorystyczne podejście widać też w opisie profesora z gimnazjum Boobalka:

Baczyński: „*Wchodził zagłodzonym młodzieńcem [...], a wypełzał jako dziedzinniały staruszek, wygnieciony do nieprawdopodobieństwa i brzdąkający pod nosem jako dorobek pracy oświatowej jakiś tam aforyzm, który powtarzał co druga lekcja...*”

Narratorka: W liceum (o profilu humanistycznym) Baczyński udanie naśladował profesora łaciny... Jak wspomina przyjaciel – o ile Krzysio przełożył Horacego (wówczas) „*nie dorównywały oryginałom, o tyle łacinnikowe seplenienie w interpretacji Krzysztofa z pewnością oryginał przewyższało*”.

Józio: Nie myślałem, że ten Baczyński mnie zainteresuje...

Miętus: Ja też...

Kopyrda: Ciii...

Narratorka: W dodatku – to tylko jeden z wielu przejawów dowcipu twórcy. W 2017 roku Muzeum Literatury w Warszawie ogłosiło, że w jego archiwach odnaleziono nieznan wcześniej fragment prozy Baczyńskiego. Nieukończona powieść „*Cudowne przygody pana Pinzla rudego*”...

Pan Pinzel (jakby obudził się ze snu, otrząsnął z letargu): Pan Pinzel – to ja!

Narratorka: ...to zabawna opowieść o profesorce geografii...

Pan Pinzel: *Paweł Pinzel jestem, niech sobie raz na zawsze zapamięta!*

Narratorka: (ścisza głos i mówi do uczniów jakby „na ucho”, ale tak, żeby słyszeli): Cóż... Pan Pinzel zdecydowanie może dołączyć do grona karykaturalnie przedstawionych nauczycieli z Boobalka, (głośniej) choć tym razem akcja rozgrywa się „w powiatowym mieście Kulków”. Opowiadanie zawiera między innymi wykład tegoż nauczyciela geografii o Australii, której „nieodzownym ornamentem krajobrazu” są kangury australijskie. Następnie pan Pinzel opowiada o kangurze, który... poszedł na wojnę.

Pan Pinzel: Protestuję! To był wykład o... poświęceniu obywatelskim!

Narratorka: W takim razie – oddają głos profesorowi.

Pan Pinzel (wrzeszczy na całe gardło): – Cisza!!! (...choć wcale głośno nie było; po chwili zadowolony z siebie dobitnie stwierdza) *Cisza jest mądrością narodów! (kontynuuje) – Przytoczę wam... jeden wzniosły przykład poświęcenia obywatelskiego wśród... kangurów. Podeszły już w latach kangur zgłosił się do służby wojskowej podczas powszechnego poboru, wyczuwszy swą wyostrzoną intuicją, że ojczyzna jego jest w niebezpieczeństwie. (...) Cała trudność polegała na tym, że kangur nie potrafił dostatecznie się wysłowić oraz na tym, że żadna para butów nie nadawała się na dziełnego starca. Nie zwracając uwagi na wszelkie trudności, oświadczył mężnie, że pójdzie do ataku boso, byleby mu tylko dali karabin i manierkę napełnioną wyborną wódką australijską...*

Miętus: Ja nie mogę!...

Józio: I to pisze ten autor wierszy katastroficznych i symbol powstańczej martyrologii?...

Narratorka: Ten sam, tylko trochę młodszy...

Pan Pinzel: Jeszcze nie skończyłem... *Odmówiono mu jednak kategorycznie. Tak więc szlachetne zamierzenia kangura australijskiego rozbiły się o ostrą rażę biurokracji brytyjskiej, a zrozpaczony kangur, wróciwszy do swego mieszkania, otrut się śmiertelnymi grzybami i zmarł w strasznych męczarniach...*

Miętus: Cha, cha, cha – ale się uśmieiałem!...

Narratorka: Długo moglibyśmy cytować pana Pinzla, ale lekcji by nie starczyło, choć to tylko trzy rozdziały, a opowiadanie nagle się urywa...

Józio: A dlaczego rudego? Znaczy te „...przygody pana Pinzla” – dlaczego rudego? (wskazuje wymownie na pana Pinzla... tysego)

Narratorka: Już mówię. Odpowiedź można znaleźć na okładce brudnopisu opowiadania – jest tam rysunek przedstawiający małego zabawnego człowieczka, któremu towarzyszy dłuugi, sympatyczny jamnik – to wizerunek ulubionego psa Krzysztofa – rudego jamnika Dana, którego Baczyński często rysował i malował.

Rysunek uzupełnia opis pana Pinzla: „*Pan Pinzel składa się właściwie z dwóch części. Pierwsza jego część daleko odrzucona na północ – to jamnik Hazdrubal idący krokiem marynarza w promieniach wrześnieowego słońca, druga część to pan Pinzel Właściwy w krótkich tyrolskich spodenkach. Wypukłe czoło znamionuje umysł zaledwie genialny, długi, spiczasty nos ocienia krótkie wąsiki ugniecione jak trawnik angielski, łysą głowę wieńczy kapelus z piórkiem, a laseczka z kościaną gałką dopełnia niezwykłości tego uroczego zjawiska*”.

Józio: Rzeczywiście, miał poczucie humoru...

Narratorka: Odziedziczył je podobno po matce, Stefanii z domu Zieleńczyk (była nauczycielką i autorką podręczników dla dzieci) – tak twierdzi Aniela Kmita-Piorunowa, siostra cioteczna poety.

Kocimiętka: Miał też wrażliwość na barwy i wyobraźnię plastyczną... *Hazdrubal (...)* w promieniach wrześnieowego słońca...

Narratorka: To poetycki opis koloru rudego. Krzysztof marzył o karierze grafika lub ilustratora. Niestety, wybuch wojny uniemożliwił mu podjęcie studiów na uczelni plastycznej zarówno w Warszawie, jak i we Francji, o co wystarał się przyjaciel rodziny...

Kocimiętka: I pomyśleć, że taki Baczyński, gdyby żył, mógłby być zupełnie innym człowiekiem, artystą!...

Narratorka: A może byłby zupełnie zwyczajnym człowiekiem (jak opisuje go wierszem Wisława Szymborska): *Do pensjonatu w górach jeździłby,/ na obiad do jadalni schodziłby... Czekając aż podadzą rosół z makaronem...*

Uczennica Kopyrda: To wiersz *W biały dzień*. Poetka tak sobie wyobraziła Baczyńskiego: *...siwiejący, w okularach,/ o pogrubiałych i znużonych rysach twarzy,/ z brodawką na policzku i fałdzistym czołem...*

Syfon: ...*jakby anielski marmur oblepiła ludzka glina... (i dalej – dialogują)*

Kopyrda: ...*a kiedy to się stało, sam nie wiedziałby...*

Syfon: ...*bo przecież nie gwałtownie, ale pomalutku
wyżkuje cena za to, że się nie umarło wcześniej...*

Kopyrda: ...*i również on tę cenę płaciłby.*

Syfon: *O chrząstce ucha ledwie drażniętej pociskiem...*

Kopyrda: – *gdy głowa uchyliła się w ostatniej chwili...*

Syfon: – „*cholerne miałem szczęście*” mawiałby.

Narratorka: I pewnie Baczyński podobne do Szymborskiej poczucie humoru nadal miałby...

Nauczycielka Bładaczka: Nie tylko w prozie, ale i w poezji?

Narratorka: Ależ, Baczyński napisał humorystyczny wiersz – do Jerzego Andrzejewskiego...

Nauczycielka Bładaczka: Taaak?! Tego podstawa programowa nie obejmuje...

Józio: A szkoda! Lekcje byłyby na pewno ciekawsze...

Nauczycielka Bładaczka: Nie bądź taki mądry, Kowalski!

Józio: To co z tym wierszem dla Andrzejewskiego?

Syfon: Jerzego Andrzejewskiego, tego od *Popiołu i diamentu*... Sparafrazuję: „brylant” *powstańczej poezji* napisał wiersz dla tego od „*Popiołu i diamentu*”...

Józio: No, właśnie – to co z tym wierszem?

Narratorka: Baczyński napisał dla swojego przyjaciela humorystyczny wiersz z okazji otrzymania przez pisarza nowego mieszkania w 1942 roku. Zaczynający się od słów: *Jerzy! mój przyjacielu...*, utwór, „*usytuowany w absolutnie „cywilnych” realiach okupowanej Warszawy, jest nadzwyczajnie wręcz nasycony materialnymi konkretami, demonstracyjnie wyestetyzowany i na dodatek – komiczny*” – pisze literaturoznawca z Katowic i dowcipnie zauważa, że ów tekst Baczyńskiego „*został przez edytora tomu usytuowany na uboczu – na samym końcu suplementarnego działu Varia poetyckie. No bo cóż począć z takim „wariactwem”?* Dodaje również: *Utwór, o którym mowa, to bez mała epicki poemat, opis mieszkania rozłożony na ponad 170 wersów, energicznie przebiegającego 13-zgłoskowca. Wreszcie literaturoznawca podsumowuje, że dzieło Baczyńskiego nie ma sobie równych!*

Syfon: Ale nie chce pani chyba powiedzieć, że te humorystyczne utwory prozą i wierszem mają świadczyć o wartości i aktualności Baczyńskiego?

Narratorka: Cóż, nie o to mi chodziło, tylko żeby...

Kopyrda: Cytuję: „*przekłuć balon powagi, przypisany pokoleniu Kolumbów*”...

Narratorka: Właśnie! Dziękuję za odpowiedź. Sam Baczyński nie przypisywał dużej wagi do swojej prozy. Może o tym świadczyć fakt, że utwory prozatorskie pozostawił w brudnopisach. Natomiast wiersze – a napisał ich około 500, szczególnie podczas okupacji pisał dużo – przepisywał i dawał do przepisywania na czysto znajomym, by przetrwały... Tak jak napisana w marcu 1944 roku *Elegia o...*, która nadal... mnie zachwyca!

Kopyrda: Mnie też: *Oddzielili cię, syneczku, od snów, co jak motyl drżą...*

Kocimiętka: A ja tam wolę erotyki Baczyńskiego...

Bładaczka: O, to TO! (wrywa jej się okrzyk zachwytu, lecz się opanowuje i mówi już „po belfersku”) Baczyński napisał jedno z najpiękniejszych liryków miłosnych w historii literatury polskiej.

Narratorka: Pisał je przede wszystkim do żony, Barbary Drapczyńskiej (jak mówią, to druga – po matce – najważniejsza kobieta w życiu Krzysztofa), z którą wziął ślub w czerwcu 1942... Tej „dziewczynie – znów zdaniem Kazimierza Wyki – *poezja polska zawdzięcza najpiękniejsze swoje erotyki*”...

Kopyrda: Basia też zginęła w Powstaniu Warszawskim, trzymając tomik męża Krzysztofa w dłoni!...

Syfon: Taka jest legenda, kolejny mit... Ale i ja twierdzę, że erotyka Baczyńskiego zdecydowanie *najlepiej zniosła próbę czasu*...

Miętus: „Momenty” są?...

Syfon: ...*choć nie uświadczymy w niej „momentów”*. To zaiste zastanawiające i psychoanalitycznie niepokojące, że podmiot liryczny u Baczyńskiego radykalnie pseudonimował seks...

Miętus: Że co z tym seksem?...

Syfon: ...*jego erotyki tabuizują ciało*...

Miętus (pod nosem, do siebie): ...*tabu-co? Znowu nic nie rozumiem*...

Syfon (kontynuuje zasłuchany w sobie): ...*po to, abyśmy mogli je na nowo odzyskać w miłosnym akcie*...

Bładaczka (zrywa się na równe nogi): Cisza!!! Że zacytuję kolegę Pinzla: *Cisza jest mądrością narodów!* Koniec lekcji!! Gdzie ten dzwonek?! Do domu! (pod nosem, do siebie) To już koniec...

Syfon (jakby wcale nie usłyszał Bładaczki, mówi – sobie a muzom – dalej): *Wciąż mocno trzyma się też ekologiczna wrażliwość poetycka Baczyńskiego. Poeta „świetnie wychwytywał rytm dogorywającego świata przyrody i jej apokaliptyczny kres”...*

Bładaczka (prawie w spazmach): *Wieszczem był! Wieszczyl!...*

Rozdział II

KARTOTEKA RÓŻEWICZA

Józio: I co dalej?

Narratorka: NIC.

Józio: Jak to – nic?

Narratorka: *Nic nadchodzi*

nic w czarodziejskim płaszczu Prospera...

Nauczycielka Bładaczka: Czyli Różewicz. Tadeusz Różewicz. Kolejny patron 2021 roku!

Narratorka: Różewiczowi też przypisywano zdolności profetyczne, gdyż to on w swojej twórczości „przepowiedział” np. katastrofy ekologiczne, nadmierną konsumpcję, szum albo raczej bełkot informacyjny czy krytykę feministyczną...

Nauczycielka Bładaczka: *Wieszczy!...*

Kopyrda: Jak to? Różewicz też „*Wieszczem był*”?!?

Narratorka: Tadeusz Różewicz był raczej... zaprzeczeniem wieszczka. Nie lubił pompy, wywiadów, nie znosił mediów (choć był stałym ich odbiorcą i przedrzeźniaczem) oraz uroczystości na swoją cześć.

Nauczycielka Bładaczka: No, ale to setna rocznica urodzin!... Sejm Rzeczypospolitej z tej okazji ogłosił 2021 Jego rokiem... Dokładnie 9 października Tadeusz Różewicz świętowałby stulecie. Urodził się w Radomsku z ojca Władysława, urzędnika sądowego i matki, Stefanii Marii z Gelbardów, która zajmowała się domem. Różewicz miał dwóch braci – starszego Janusza i młodszego – Stanisława.

Syfon: No, tak, *Kartoteka*...

Głos nierozpoznanego jeszcze Bohatera: *Jak się żyje, to trzeba (...) prowadzić kartotekę.*

Miętus: Kartoteka?

Narratorka: To zbiór kartek zawierających informacje o kimś. Ale kolega miał na myśli sztukę Różewicza pod takim tytułem (stąd pochodzi cytat Bohatera). Tytuł może być kluczem do interpretacji tego dramatu: nie uporządkowana biografia, ale kartoteka, czyli przypadkowe zestawienie różnych treści.

Nauczycielka Bładaczka: Zapamiętajcie ten „klucz” – to może wam się przydać na maturze!

Ekskatedra: Taką interpretację tytułu uprawnia też kompozycja utworu, będącego zlepkiem luźno powiązanych ze sobą scen, nie łączących się ani na zasadzie przyczynowo-skutkowej, ani tym bardziej chronologicznej. Fragmentaryczna kompozycja *Kartoteki* jest jakby zapisem świadomości człowieka, w której mieszają się przeszłość, teraźniejszość i przyszłość, zapisem zawodnej pamięci eksponującej niektóre wydarzenia, a gubiącej inne. Szczegóły z życia Bohatera poznajemy poprzez jego rozmowy z odwiedzającymi go ludźmi, przypomina to wertowanie kartoteki. (...)

Kocimiętka: Przypadkowość skojarzeń może też przypominać występującą w sztukach plastycznych technikę kolażu. *Kartoteka* Różewicza jest taką mieszaniną różnych elementów i stylów, co odpowiada obrazowi świata pozbawionego logiki i sensu.

Nauczycielka Bładaczka: Na czym to ja skończyłam (zanim mi przerwano)?

Kopyrda: Na braciach Różewicza – starszym i młodszym...

Nauczycielka Bładaczka: Starszy Janusz wciągnął Tadeusza do konspiracji podczas II wojny, a w 1942 roku zaprzysiął brata w Armii Krajowej.

Narratorka: To Janusz „zaraził” Tadeusza literaturą: razem czytali „*Ferdynandę*”, „*Motory*”, „*Króla Ubu*”... Tadeusz Różewicz pisał podczas wojny wiersze, redagował czasopismo „*Czyn Zbrojny*”. Janusz...

Nauczycielka Bładaczka: ...który wkrótce zginął rozstrzelany przez Niemców...

Józio: Masakra...

Narratorka: ...wieszczył bratu: „*ty będziesz lepiej pisał ode mnie, będziesz lepszym poetą*”... I rzeczywiście – Tadeusz ocalał i...

Kopyrda: ...napisał taki wiersz pod tytułem „*Ocalony*”... [Chce zacząć recytować, gdy słyhać głos:](#)

Duch Różewicza: *Ocalałem prowadzony na rzeź...*

Kopyrda: Co to?

Syfon: Nic, tylko to męska kwestia, więc dla mnie ([zaczyna](#)): *Mam...*

Duch Różewicza („[przechwytuje](#)” kwestię): *Mam dwadzieścia cztery lata/ ocalałem/ prowadzony na rzeź.*

Kopyrda: Ale ten wiersz jest uniwersalny, dla każdego, dla nas! *Szukam nauczyciela i mistrza...*

Duch Różewicza: ...*niech przywróci mi wzrok słuch i mowę
niech jeszcze raz nazwie rzeczy i pojęcia
niech oddzieli światło od ciemności.*

Narratorka: Różewicz wyraził tym wierszem świadomość całego pokolenia Kolumbów (oczywiście, tych, co ocaleli). Choć Teodore Adorno, niemiecki filozof, socjolog i muzyk twierdził, że *pisanie poezji po Auschwitz nie ma sensu* (dosłownie „*jest barbarzyństwem*”, z niem. *Nach Auschwitz noch ein Gedicht zu schreiben ist barbarisch*), Różewicz nie tylko odbudował sens poezji po II wojnie światowej, ale nadał jej nowy kształt – za jego sprawą jeden z systemów wiersza nazywany jest „*różewiczowskim*”...

Syfon: *W przypadku Tadeusza Różewicza nie mówimy już o brzmieniu wiersza, tylko jego rzeźbieniu...*

Narratorka: Nie lubisz Różewicza? A to o nim inny poeta, Stanisław Grochowiak (z wielkopolskiego Leszna rodem), napisał: „*Po wojnie nad Polską przeszła kometa poezji. Głową komety był Różewicz, reszta to ogon*”.

Ekskatedra: „*Filozoficzna i egzystencjalna głębia obecna w twórczości Różewicza ma charakter uniwersalny, dzięki czemu nie tylko trafia do odbiorców z całego świata, ale jeszcze długo będzie oddziaływać na współczesną literaturę polską*” – jak podkreślają twórcy uchwaly o Różewiczu patronie 2021 roku.

Syfon: Lubię – nie lubię... Po prostu nie chcę kolejnego mitu, pomnikowego poety. To nudne...

Narratorka: Twoje myślenie byłoby bliskie samemu Różewiczowi. Znany był z niechęci do „stawiania pomników”. Nawet napisał taki wiersz „*Tego się Kafce nie robi*”, co wykorzystano w jubileuszowych artykułach parafrazując: „*Tego się Różewiczowi nie robi*” ...

Znów słyhać zakłócenia w eterze (w głośniku) – co już nikogo nie dziwi – a po chwili męski głos mówi:

Duch Różewicza: (...) „**pomnik stanął/ w Pradze/ *postawili go nie pytając***
„*a kogo mieliśmy pytać?*” (...)

*Ducha Kafki trzeba pytać/(i nastawić ucha!)/ **Duch Kafki mówi: proszę/ Mnie nie ustawiać nie przedstawiać/ a jak już stoję proszę/ nie odstawiać! **chcę być zasłonięty!**/// (...)** nie komentujcie mojego/ życia śmierci procesu/ nie urządzajcie cyrku/ nie wyciągajcie ze mnie/ wszystkich tajemnic...*

Narratorka: Nazywanie rzeczy po imieniu – to jedna z najbardziej charakterystycznych cech twórczości Tadeusza Różewicza. Autor *Kartoteki* nie nadużywa też słów i nie bawi się ozdobnikami, choć nigdy nie rezygnuje z marginesu tajemnicy, na którym czytelnik może kreślić własne refleksje.

Nauczycielka Bładaczka (jakby przebudziła się ze snu): I w tym tkwi siła!... (tej twórczości).

Narratorka (trochę zdziwiona tą nagłą reakcją): Jednak Różewicz podchodził do niej z przymrużeniem oka. I dworował sobie z tego, jak jego wiersze wyglądają po analizie literaturoznawców.

Duch Różewicza: – *Dowiaduję się na przykład, że pisząc wiersz o lirycznym spacerze po uliczkach Pragi, w gruncie rzeczy napisałem utwór polityczny, odnoszący się do Praskiej Wiosny. Strasznie się zdziwiłem, bo nic takiego nie przyszło mi do głowy, a jakby przyszło, to bym napisał. Ale może ja nie wiem, co mam na myśli, jak piszę?*

Narratorka: – komentował celnie, choć nie bez złośliwości. Potrafił również „przekłuwać balon” powagi wobec kolegów po piórze. Na przykład „*Pożegnałny tom Czesława Miłosza „to”...*

Ekskatedra: ...porównywany przez krytykę ze względu na swój ciężar gatunkowy z *Epilogiem Burzy Williama Szekspira*...

Narratorka: ...Tadeusz Różewicz sparodiował w tytule swojego tomiku „*To i owo*”. Dodanie słów „...i owo” dało efekt podobny do przekłucia mydlanej bańki iluzji.

Ekskatedra: Różewicz przyjął postawę humorysty, bo to „*Humorysta rozbija (jak pisze Bohdan Dziemidok, autor polskiej monografii o humorze) apodyktyczne i absolutystyczne poglądy, pokazując względność naszej wiedzy i wartości, a także „wartości ukryte w zjawiskach pozornie bezwartościowych oraz słabości pozornie absolutnych ideałów i ucieleśnień cnoty*”.

Syfon: Nie przekonają mnie panie... do tego, że Różewicz to był taki sympatyczny, starszy pan.

Narratorka: A tak był odbierany. Nawet z przelotnych spotkań z Tadeuszem Różewiczem najłatwiej zapamiętać jego poczucie humoru – twierdzili ci, co go znali i dodawali, że pisarzowi zależało, by postrzegano go jako „normalnego człowieka”.

Syfon: Ale twórczość Różewicza nie kojarzy się z humorem! Jest katastroficzna, nihilistyczna (sama pani zaczęła od NIC), dobrze – zgodzę się nawet użyć określenia „profetyczna” (choć to znowu „trać” romantyzmem), śmieciowo-profetyczna, groteskowa, satyryczna może, ale nie humorystyczna!

Narratorka: Różewicz od początku pisał utwory humorystyczne – nawet podczas wojny, w 1944 roku (pod pseudonimem Satyr) wydał tomik „*Echa leśne*”, który zawierał wiersze i właśnie humoreski (oraz wywiady i prozę patriotyczną).

Kopyrda: A „*Śmieszny staruszek*”? Autor napisał, że to „komedia w dwóch aktach”.

Syfon: „*Śmieszny staruszek*” wcale nie jest śmieszny. Tragikomiczny, groteskowy, a właściwie – żenujący staruszek-fetyszysta, którego życie jest zmarnowane, puste – sam to mówi – *jak rurka bez kremu*...

Narratorka: Proszę, kolega zna i inne dramaty Różewicza...

Syfon: Wolę dramaty niż wiersze...

Narratorka: Fakt, poczucie humoru Różewicza w dramatach jest dość specyficzne...

Syfon: Delikatnie powiedziane. Przykłady: sztuka *Pogrzeb po polsku*, którą autor nazywa *tragifarsą*, *Wyszedł z domu* (w domyśle – i nie wrócił) – to według niego „*Tak zwana komedia*”; *Akt przerywany* to podobno „*Komedia niesceniczna w jednym akcie*”, a *Zacieranie rąk* jest chyba najkrótszą „*Komedią* – w dodatku – *muzyczną*” – na świecie: składa się z jednej strony samych didaskaliów...

Narratorka: Jestem pod wrażeniem twojego odczytania!... Różewicz i w tym względzie miał do siebie dystans i pokpiwał, że jak on ma pisać prawdziwe komedie, skoro jest...

Duch Różewicza (może wypowiadać tę kwestię razem z narratorką): „mieszkańcem największego cmentarza w dziejach ludzkości”...

Narratorka: I dodawał...

Duch Różewicza: *Komediopisarz współczesny to błazen, który brodzi w kałużach krwi, w rzekach krwi...*

Narratorka: Sam siebie przekonywał:

Duch Różewicza: „Jestem „literatem”, więc mam chyba prawo do pisania nie tylko dramatów, ale komedii i humoresek”.

Narratorka: ...ale równocześnie przyznawał się do niemocy twórczej (podczas tworzenia sztuki pt. *Przyrost naturalny*, którą zaczął pisać ...w roku 1958, prawie równocześnie z *Kartoteką*, a skończył w roku... 1979 roku).

Duch Różewicza: *Nie zamierzam ukrywać trudności. Od kilku miesięcy nie mogę się przedrzeć do jednego kształtu, do własnej formy tej sztuki. Kaleczę sobie język i nogi o dowcipy.*

Narratorka: I znów się usprawiedliwiał (przed dniem Wszystkich Świętych, w 1966 roku):

Duch Różewicza: ...czuję, że „*duch czasu*” pragnie teraz dramatu (może tragedii), a nie komedii...

Narratorka (dopowiada jakby „na ucho”): To znów o „*Przyroście naturalnym*”...

Duch Różewicza: *Wszystkie moje pomysły komediowe wydały mi się grzechami. Sam akt pisania komedii – aktem zdrady i stratą czasu.*

Józio: A wydawałoby się, że pisanie komedii to takie przyjemne zajęcie...

Kopyrda: ...fraszka, igraszka...

Narratorka: Sami widzicie...

Miętus: W tym „*Przyroście naturalnym*” musi być coś o seksie...?

Kopyrda: Ty tylko o jednym myślisz...

Kocimiętka: Wszyscy myślą, ale boją się ujawnić ☺

Syfon: W wielu sztukach Różewicza można coś znaleźć na ten temat (u tego pisarza chyba tylko wojna „przebija” seks), ale najczęściej w *Białym małżeństwie*. To przenikliwy, niezmiennie aktualny, gorzki i śmieszny zarazem obraz kondycji erotycznej Polaka.

Narratorka: Sztuka Różewicza w 1973 roku wyprzedzała czas. Choć osadzona jest w odległej epoce, w szlacheckim dworku, to dotyczy problemów aktualnych i w PRL-u, i dzisiaj. Wtedy wywołała skandal obyczajowy: Kościół ją wyklął, a autora oskarżano o perwersję.

Kocimiętka: Bo to dramat „o terrorze języka i terrorze płci (zarówno tej biologicznej; jak i tej kulturowej); o niemożności ucieczki od ról wyznaczanych nam przez społeczeństwo i od tych; w które wpycha nas własne ciało. To także tekst o poszukiwaniu wolności; pragnieniu oryginalności i swobody ekspresji”.

Kopyrda: Czytałaś?!

Kocimiętka: Nie, ale widziałam przedstawienie...

Kopyrda (ściszonym głosem): Wpuścili cię? Do teatru?... To sztuka dla dorosłych...

Kocimiętka: No, co ty, online widziałam – streaming spektaklu... Ze starszą koleżanką...

Syfon: Dla mnie i tak najlepszym – i najbardziej aktualnym – dramatem Różewicza pozostanie „Kartoteka”.

Bładaczka (Nauczycielka, znów nieoczekiwanie, włącza się w akcję, by wygłosić dwa zdania z jakiegoś opracowania): *Niezwykła żywotność „Kartoteki” polega na tym, że można dostosowywać tekst do zmieniających się czasów. Sztuka Różewicza ma bowiem konstrukcję otwartą, dopuszcza wielość interpretacji...*

Narratorka: To prawda. Do czasów współczesnych tylko w Polsce ten dramat wystawiano około 40. razy, nierzadko z dużym sukcesem. Historyk literatury, Jan Błoński, tak tłumaczy źródło jej powodzenia: „*Siłą sztuki jest owa szydercza skromność, z jaką bohater odnosi się do siebie, a Różewicz do bohatera. W bełkocie, w którym pisarz każe od czasu do czasu grzęznąć akcji, jest metoda i cel, a mianowicie odmowa tragiczności. Tylko drwina może ocalić trzeźwość naszych umysłów, a więc – w ostatecznym rozrachunku – naszą własną wolność*”...

Syfon: Szyderstwo, drwina chyba bardziej pasują do Różewicza niż humor czy komedia...

Bładaczka (błyskotliwie): Albo teatr absurdu. (aż Ekskatedra i Syfon zanie mówili)

Narratorka: Właśnie! Różewicza z jego *Kartoteką*, ale także sztukami *Do piachu* i *Kartoteką rozrzuconą*, zalicza się do współtwórców teatru absurdu (choć autor nie lubił tej „etykiety”), obok Becketta i Ionesco na świecie, a w Polsce – Mrożka i... Gombrowicza [który ze swoją *Iwoną, księżniczką Burgunda* byłby światowym prekursorem tego nurtu, gdyby nie... wojna – premiera teatralna *Iwony*...

była bowiem zaplanowana na wrzesień 1939 roku (tekst ukazał się w czasopiśmie *Skamander* w 1938 roku); tak więc polska premiera odbyła się dopiero w 1957 roku].

Syfon: *Ach, ta straszna wojna...*

Miętus: Znowu się czepiasz?

Syfon: Nie czepiam się, tylko cytuję *Kartotekę*.

Narratorka: Jak tak dobrze znasz *Kartotekę*, to pewnie natknąłeś się na taki – bardzo Gombrowiczowski – dialog...

Syfon: Gdy NAUCZYCIEL pyta podstarzałego ucznia: *...powiedz mi jeszcze, za co kochasz Chopina?*

Narratorka: Zgadza się... ☺ A ten odpowiada:

Duch Różewicza: *Chopin ukrył w kwiatkach armaty, panie profesorze...* (che, che – śmieje się Duch w duchu i następną kwestię wygłasza jakby przedrzeźniając Nauczyciela)

NAUCZYCIEL: *Tak, lecz cóż odczuwasz, słuchając muzyki jak rok długi?*

STARZEC I: *Odczuwam głęboką wdzięczność dla kompozytora.*

NAUCZYCIEL: *Jakże można mówić o tym, że nasza młodzież jest cyniczna i obojętna.*

Syfon, Józio, Kopyrda, Kocimiętka (chórem, trochę cynicznie jednak): Właśnie!

Narratorka: Czy nasza nie-obojętna i nie-cyniczna młodzież ma jeszcze wątpliwości, że Tadeusz Różewicz miał poczucie humoru?

Uczennice i Uczniowie (chórem, bez Syfona): Nieee...!

Syfon: Ja jeszcze trochę... wątpię...

Narratorka: No, dobrze – oto mój ostatni argument – tomik satyryczny z 2008 pt. *„Kup kota w worku”*...

Syfon: Raczej... „nie kupuję”.

Nauczycielka Bładaczka: Tego też nie ma w podstawie programowej...

Narratorka: A szkoda! Bo to książka dla tych, którym wydaje się, że o twórczości Różewicza wiedzą wszystko. *Zilustrowana rysunkami autora, napisana z niebywałą językową werwą, śmiało i z dystansem balansująca między gatunkami, momentami wzruszająca i zabawna, dająca czystą czytelniczą przyjemność z obcowania z literaturą jednego z największych twórców XX wieku...*

Syfon: To zabrzmiało jednak jak pomnikowy pean...

Narratorka: Zatem na koniec taka anegdota. Niemiecki poeta i prozaik wspominał, że Różewicz potrafił być czasami wręcz komiczny. A jako przykład zacy-

tował ostatnią kartkę do niego, którą polski pisarz podpisał: „*Twój Tadeusz, najpóźniej za 10 lat laureat Literackiej Nagrody Nobla*”.

Syfon: Hmm, nie wiem, czy to śmieszne... No i „pan Nic” Nobla nie dostał!..

Nauczycielka Bładaczka: Niestety...

Kopyrda: *Nic... dwa razy się nie zdarza...*

Narracja: Cha, cha!

Kopyrda: O, przepraszam – to wiersz naszej noblistki Szymborskiej! Tak mi się skojarzyło...

Narratorka: Myślę, że Różewiczowi spodobałaby się ta puenta.

Nauczycielka Bładaczka: Puenta! Jaka puenta? Przecież jeszcze nie zdążyłam przedstawić całej biografii autora ...Po wojnie Różewicz mieszkał w Częstochowie, Budapeszcie i Gliwicach, a od 1968 roku ten wybitny polski poeta, dramaturg, prozaik i scenarzysta był mieszkańcem Wrocławia. Aż do śmierci – w 2014 roku.

Narratorka: Wróciliśmy do NIC – *Nic, które nadchodzi...*

Duch Różewicza: Czas na mnie/ czas nagli/ co ze sobą zabrać/ na tamten brzeg/ *nic* // więc to już/ wszystko/ mam/ tak synku/ to już wszystko/ a więc to tylko tyle/ tylko tyle..

Narratorka: *Nic po Różewiczu...* Napisał *Tygodnik Powszechny...*

Nauczycielka Bładaczka: Jak to – NIC? Pozostała Jego twórczość: *Kartoteka, Grupa Laokoona, Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja, Stara kobieta wysiaduje, Na czworakach, Odejście głodomora, Do piachu...*

Syfon: Dramat!...

Bładaczka: Jaki dramat...? No, tak, dramat, a właściwie tylko niektóre dramaty: *Pułapka, Kartoteka rozrzucona* (w finale Nagrody Literackiej „Nike” w 1998 roku)... a są jeszcze wiersze – poezja, scenariusze...

Syfon: *NIC ciągle jest/ i nadal będzie/ zamiatać ziemię/ płaszczem Prospera...*

Miętus: A ten Prosper to kto?

Wszyscy: Wygoogluj sobie!

Rozdział III

LEM nie z tej ziemi

Józio: Mój ulubiony pisarz, Stanisław Lem, też Nobla nie dostał, choć zgłoszono jego kandydaturę...

Narratorka: Może i lepiej. Podobno w ten sposób PRL-owskie władze chciały „kupić Lema”, który doskonale wpisywał się w gierkowską propagandę sukcesu początku lat 70. XX wieku jako „polski pisarz robiący furorę na Zachodzie”. Władzom wydawało się, że „załatwienie Nobla” to żaden problem, a wtedy wdzięczny Lem stałby się „ich” człowiekiem. (Że przyznawanie Nagrody Nobla wymaga wielu lat taktownych i dyskretnych podchodów, bynajmniej nie skompromitowanej władzy, ale ludzi literatury, można było zaobserwować na przykładzie przyjaciółki Lema, Wisławy Szymborskiej).

Ekskatedra: Ostatecznie Literacką Nagrodę Nobla przyznano – w 1980 roku – Czesławowi Miłoszowi.

Narratorka: ...czyli Komitet Noblowski „zagrał władzy na nosie”, nagradzając opozycyjnego poetę i emigranta. Dopiero po przyznaniu Nobla w Polsce zdjęto z twórczości Miłosza „zapis” cenzury...

Syfon: Utwory science fiction to jednak nie to samo, co wiersze i *Traktat poetycki* Miłosza, czy jego eseje np. *Umysł zniewolony* albo powieść – *Dolina Issy*...

Narratorka: Cóż, widzę, że kolega Syfon podziela zdanie większości polonistów w Polsce, którzy nie traktują serio literatury fantastycznej...

Nauczycielka Bładaczka: O, to nieprawda! Lem jest przecież w podstawie programowej języka polskiego...

Syfon: To jeszcze o niczym nie świadczy. Science fiction to literatura dla dwunastolatków...

Narratorka: Chociaż nie jestem wielbicielek sci-fi, to wydaje mi się, że najlepiej o wartości twórczości Lema świadczy fakt, że jest najczęściej tłumaczonym polskim pisarzem, a w pewnym okresie był najbardziej poczytnym nieanglojęzycznym pisarzem SF. Jego książki przetłumaczono na ponad 40 języków, osiągnęły łączny nakład ponad 30 milionów egzemplarzy.

Syfon: Sukces komercyjny też chyba nie jest właściwą miarą. To tak jakby porównać „365 dni” Blanki Lipińskiej z twórczością (kolejnej noblistki) Olgi Tokarczuk...

Narratorka: Znów widzę tu zbieżność poglądów z cytowanym już wcześniej (przy Różewiczu) krytykiem literatury, Janem Błońskim, który nazwał twórczość

swojego przyjaciela (sic!) Lema „zwykłą chałturą, pisaną tylko dla zarobku, której nigdy, nigdy nie będzie się zaliczać do kanonu polskiej literatury „...“

LEM – pojawia się jako **LEW** z niby Metro-Goldwyn-Mayer (autentyczne kadry z książki Orlińskiego mogą być rzucone na ekran lub uczeń z głową w kole ratunkowym) i „ryczy”: *To już mógł sobie darować, ten mój przyjaciel tak zwany!*

Józio: Dokładnie! – przytakuje, a dopiero później zauważa to niezwykle „zjawisko”; zwraca się jednak do Narratorki: I co zrobił Lem – wygarnął temu „tak zwanemu przyjacielowi”?

Narratorka: Zrobił to po swojemu, z wrodzonym sobie dowcipem, przy... maszynie do pisania.

Miętus: Jak to – przy maszynie?

Narratorka: Włożył zdanie Błońskiego w cybernetyczne usta Trurla, swojego bohatera literackiego, którego opisywanie sprawiało mu mnóstwo radości...

Józio: Rany! No, przecież, teraz kojarzę! Dla nie wtajemniczonych: Trurl to robot, który ciągle spiera się z drugim konstruktorem, również Myślącą Maszyną – Klaupacjuszem...

LEM-LEW: *Ciekawe, czy Błoński kiedyś się domyśli, że im goręcej mi chce dopiec, tym więcej mam pomysłów na opisywanie sporów Trurla i Klaupacjusza?*

Nauczycielka Bładaczka: Ale to już wszyscy z was powinni wiedzieć!

Józio: Że Lem wykorzystał słowa Błońskiego?

Nauczycielka Bładaczka: Nie to! Każdy powinien wiedzieć, kto to Trurl i Klaupacjusz – przecież opowiadania Lema *Bajki robotów* i *Cyberiada* są na liście lektur (*Bajki*... już od 1982 roku)!

Kopyrda, Kocimiętka i Miętus: Uupss, wydało się!...

Syfon: Ja pamiętam tylko, kto to Elektrybał...

Miętus: No, kto?

Józio: ...był rodzajem sztucznej inteligencji, skonstruowanym przez Trurla...

Syfon: ...a poza tym „natchnionym wieszczem, który maszynowo produkował genialne wiersze”...

Józio: ...ale to pochłaniało zbyt wiele prądu, więc został wygnany – z powodu rachunków za prąd.

Miętus: Cha, cha, niezłe!

Syfon: ...a wcześniej – jak to wśród literatów bywa – bezskutecznie próbowali go „wysadzić” zdesperowani koledzy po piórze.

Józio: Wizerunek Elektrybałta można oglądać w warszawskim Centrum Nauki Kopernik. Kojarzycie?

Kocimiętka: Ja kojarzę Elektrybałta z cybererotyką...

Józio: To było zadanie! Ułożyć wiersz, „*żeby tam było najwyżej sześć linijek, a w nich o miłości i o zdradzie, o muzyce, o Murzynach, o wyższych sferach, o nie-szczęściu, o kazirodztwie, do rymu i żeby wszystkie słowa były tylko na literę c!*” A wtedy Trurl „*wrzasnął rozwścieczony do żywego*”:

LEM-LEW: *A całego wykładu ogólnej teorii nieskończonych automatów nie ma tam czasem być?*

Józio: *Ale nie dokończył, ponieważ słodki baryton, wypełniając całą halę, odezwał się właśnie:*

LEM-LEW: *Cyprian cyberotoman, cynik, ceniąc czule
Czarnej córy cesarskiej cud ciemnego ciała,
Ciągle cytrą czarował. Czerwieniła cała,
Cicha, co-dzień czekała, cierpiała, czuwała...
...Cyprian ciotkę całuje, cisnąwszy czarnułę!!*

Nauczycielka Bładaczka: A jednak – coś wiecie...

Kocimiętka, Miętus, Syfon: ...Poza lekturą obowiązkową...

Kopyrda: To Lem też poetą był?!

Syfon: Na pewno nie *Wielkim*...

Józio: To Elektrybałt nie Lem, cha, cha!

Narratorka: Może nie wielkim, ale za to zabawnym... Elektrybałt, Elektrycerze, Elektrosmok – czyli neologizmy Lema z *Cyberiady*, są znakiem firmowym jego pisarstwa.

Ekskatedra (słowami Stanisława Barańczaka): *W wypadku Lema neologizm określonego typu stanowi zawsze model całego świata przedstawianego w utworze i nawet ideologii tego utworu. Tak jest i tym razem. Obydwa zjawiska, które cechują kontaminację anachroniczną — kontrastowość „historyczna” zestawianych członów i ich ściste „zazębienie” wzajemne — są w „Bajkach” a zwłaszcza w „Cyberiadzie” wiernym odwzorowaniem tego wszystkiego, co „dzieje się” na wyższych poziomach struktury utworu.*

Miętus: A prościej nie można?

Józio: Po prostu – facet miał talent i wyobraźnię...

Narratorka: Oraz poczucie humoru. Oto kolejny przykład. Gdy dość późno (w wieku 47 lat) doczekał się potomka-Tomka stwierdził, że książeczki dla dzieci są „*kretyńskie i grafomańskie*” i napisał swoją „bajkę”, która bardzo mi się

podoba: „Komputer był chory i leżał w łóżeczku i przyszedł pan robot, postukał po wieczku i w oczka popatrzył magiczne, zielone i śrubki odkręcił, odłożył na stronę, i długi śrubokręt mu włożył do werku – co też ci dolega, mój ty komputerku?”

Józio: Tego nie znałem...

Narratorka: Warto zapamiętać, że Lem jako *kreator neologizmów*, czyli twórca nowych wyrazów – łączył zamilowania do nauk ścisłych i humanistyki. Stworzył swój niezwykły, fantastyczny świat, właściwie wszechświat, który „zapisał” w 60. książkach, nie tylko w opowiadaniach i powieściach fantastyczno-naukowych, ale także powieściach detektywistycznych, autobiograficznych, felietonach, esejach, w których zastanawiał się nad stanem współczesnego społeczeństwa i dzielił refleksjami naukowo-filozoficznymi na jego temat.

Ekskatedra: *Atrakcyjność twórczości Lema wynika przede wszystkim z połączenia popularnego gatunku literackiego z refleksją filozoficzno-naukową i sprawnego wkomponowania wnikliwych analiz społecznych w atrakcyjną fabułę. Zwraca również uwagę dbałość o naukowe szczegóły w kreowanych światach i wizjach literackich, mistrzowskie operowanie językiem i kreacja niebanalnych bohaterów, często stawianych przed poważnymi wyborami moralnymi. Twórczość Lema można potraktować całościowo jako próbę literackiego uporządkowania świata w możliwie najogólniejszym sensie filozoficznym i opisanie jego dalszych perspektyw rozwoju.*

Józio: Jeden człowiek i cały wszechświat! Jego nazwiskiem nazwano planetoidę oraz pierwszego polskiego satelitę naukowego. To lepsze niż literacki Nobel...

Nauczycielka Bładaczka: Nie przesadzaj, Kowalski. Ale, fakt, jak na lekarza, to wiele zrobił dla literatury i nauki.

Kopyrda: Lem lekarzem był...?

Narratorka: Ukończył medycynę, tak jak jego ojciec, ale nigdy nie podjął pracy jako lekarz.

Kopyrda: Dziwna postać... Chciałam powiedzieć – ciekawa.

Narratorka: To prawda. Niejaki Philip K. Dick, amerykański pisarz science fiction, uważał, że Lem nie może być jednym człowiekiem – z pewnością jest kryptonimem jakiejś organizacji L.E.M.

Miętus: I był? Podczas okupacji?

Józio: No, co ty?...

Miętus: Przecież pani mówiła, że Lema też zaliczamy do tych Kolumbów...

Narratorka: Zgadza się, jednak w tym przypadku nie chodzi o organizację wojenną, walkę w powstaniu warszawskim (jak Baczyński) czy o partyzantkę AK (Różewicz). Stanisława Lema łączy z pokoleniem Kolumbów nie tylko rok urodzenia – 1921, ale i – można powiedzieć mniej poważnie – przesądność od urodzenia: podobno Staś urodził się 13 września, ale rodzina postanowiła zapisać 12 września, żeby ich jedyny syn nie miał w życiu pecha...

Syfon: To nie Lem był przesądny, tylko raczej jego rodzice...

Nauczycielka Bładaczka: Coś w tym jest... Kolumb z powieści Romana Bratnego też jest postacią bardzo przesądną: posiadał cały „system” odpukiwań, zmieniał trasę, jeśli drogę przeciął mu kot, a w pewnym okresie zaczął chodzić tylko parzystą stroną ulicy...

Narratorka: Oczywiście, z Kolumbami łączy Lema także traumatyczne wojenne przeżycia, tylko... innego rodzaju przeżycia. Stanisław urodził się we Lwowie, w zasymilowanej rodzinie żydowskiej, co ukrywał właściwie przez całe swoje życie...

Nauczycielka Bładaczka: To znowu łączy go z literackim Kolumbem! Kolumb w powieści jest Polakiem o żydowskich korzeniach, których się wstydzi...

Narratorka: Zatem urodzony we Lwowie Lem, przeżył nie tylko „dwie okupacje”: najpierw radziecką, a później – znacznie gorszą – niemiecką, ale też – prawdopodobnie – pogromy, w których stracił niemal całą rodzinę (z wyjątkiem rodziców). Wreszcie – doświadczył wysiedlenia (do Krakowa).

Józio: Prawdopodobnie? Przeżył pogromy?...

Narratorka: Tak, w przypadku Stanisława Lema nie wiemy nic na pewno, pomimo iż napisał powieść autobiograficzną, w swoich utworach przemyślał wątki z własnej biografii oraz udzielił wielu wywiadów; niektóre fakty z jego życia, szczególnie te dotyczące wojny, pozostały niedopowiedziane albo owiane tajemnicą. (Przykład: w autobiograficznym *Wysokim Zamku* ani razu nie wymienia imion swoich rodziców, Samuela i Sabiny, ani najbliższej rodziny, bo to od razu ujawniłoby jego pochodzenie; siostra ojca imię „odzyskała” dopiero w jednym z wywiadów ponad 30 lat po wydaniu autobiografii Lema, a brzmiało ono Berta)

Nauczycielka Bładaczka: Tajemniczość charakteryzuje też Lemowych bohaterów oraz jest stałym motywem jego prozy...

Narratorka: Do tego zmierzam – nie byłoby pisarstwa Stanisława Lema, gdyby nie te trudne przeżycia, a właściwie ucieczka od nich – w fantazję i humor (notabene – humor był chyba rodzinny u Lemów, bo jego najbliższym kuzynem, czyli synem wspomnianej cioci Berty z domu Lehm, był Marian Hemar, słynny poeta i satyryk, autor takich piosenek, jak *Kiedy znów zakwitną białe bzy* czy

Ten wąsik, na którego w PRL też długo obowiązywał „zapis” cenzury). Poczuciem humoru Lem „skażony” był nie tylko genetycznie, ale także zawdzięczał go lekturze, m.in. Gombrowicza. Po wojnie napisał *Pamiętnik znaleziony w wannie*, o którym sam mówił, że to „*Kafka przepuszczony przez Gombrowicza*”.

Kopyrda: To był pamiętnik Lema?

Narratorka: *Pamiętnik znaleziony w wannie* to jedna z najbardziej zagadkowych książek Lema. Z pozoru zabawna satyra na przeżarty wiarołomstwem świat nowoczesnego wywiadu, w rzeczywistości jest tekstem – jak wszystkie w świecie szpiegów – szyfrowanym. Uważny czytelnik odkryje tu krytykę totalitarnego państwa, ale też paraboliczną przypowieść o sytuacji człowieka zagubionego w kosmosie znaków, które dlań produkuje społeczeństwo, kultura, literatura, świat fizyczny i biologia. I tak groteska i drwina przemieniają się niepostrzeżenie – w filozofię.

Syfon: Ja w twórczości Lema najwyżej cenię *Szpital przemienienia*.

Narratorka: Tę książkę zaczął pisać jeszcze przed debiutanckimi „*Astronautami*” (1951). „*Szpital przemienienia*” oparty jest na wojennych doświadczeniach Lema...

Syfon: To wstrząsająca opowieść o młodym lekarzu Stefanie Trzynieckim i w ogóle o środowisku lekarskim oraz ich podopiecznych podczas okupacji. Pokazuje, jaka jest różnica między akademickimi dyskusjami o moralności, a jej zastosowaniem w życiu oraz że w krytycznej sytuacji najważniejsze jest zachowanie godności i człowieczeństwa.

Książka jest dość trudna w odbiorze, zwłaszcza jej zakończenie, jednak Lem udowadnia w paru momentach, że siedzi w nim niemal poetycka dusza. Na przykład takie zdanie: „*Płaskorzeźba lasów płonęła coraz ofiarniejszą zielenią*”...

Kopyrda: ... brzmi to przyjemnie...

Kocimiętka: Przyjemnie? Widziałam film „*Szpital przemienienia*” – strasznie przygnębiający i smutny...

Narratorka: Stanisław Lem nie był zadowolony z obrazu Edwarda Żebrowskiego (premiera w 1979 roku). Ale prawie z żadnej ekranizacji nie był zadowolony: krytykował *Solaris* Andrieja Tarkowskiego i *Test pilota Pirxa*...

LEM-LEW: No, nie były to produkcje Metro-Goldwyn-Mayer!...

Narratorka: Wyjątkiem była komedia sci-fi „*Przekładaniec*” (1968) Andrzeja Wajdy z Bogumiłem Kobielą w roli głównej, do którego pisał scenariusz (oparty na jego wcześniejszym scenariuszu *Czy pan istnieje, Mr Johns?*) i którego powstawanie pilnie śledził (futurystyczne kostiumy zaprojektowała Barbara Hoff)...

Kocimiętka: Totalny oldskull! Moda z lat 60. XX wieku, *Dzieci Kwiaty* i Paco Rabanne w stylu PRL oraz ci *Niebiesko-Czarni*... Ale zabawne!

Syfon: No, właśnie – pozostaje pytanie...

Narratorka: O aktualność Lema? Autorzy jubileuszowych tekstów twierdzą, że *czytanie Lema pozwala odnaleźć metafory dzisiejszego świata w najbardziej zaskakujących fragmentach* (np. *Powrót do gwiazd* czy *Głos Pana*). Podkreślają też, że potrzebny nam jest dzisiaj *Lemowski sceptycyzm i kreatywność*.

Nauczycielka Bładaczka: To może zacytuję fragment uchwały o Roku Lema, bo wydaje się, że trafnie podsumowuje jego twórczość: *„W swoich rozważaniach nad kondycją współczesnego człowieka, skutkami postępu technicznego i cywilizacyjnego dostrzegał wiele zagadnień fundamentalnych dla kultury i myśli współczesnej. Przestrzegał przed negatywnymi skutkami technicznego rozwoju cywilizacji, a jego prace teoretyczne i prognozy futurologiczne mają znaczący wpływ na definiowanie miejsca ludzkości we wszechświecie i prognozowanie jej losu”*.

Kopyrda: Kolejny wieszcz!...

Józio: Jasne! Lem przewidział wirtualną rzeczywistość, inwazje wirusów komputerowych, druk 3D czy urządzenia do złudzenia przypominające dzisiejsze smartfony!...

Narratorka: Myślę, że powinniśmy zapamiętać Stanisława Lema jako jednego z najwybitniejszych polskich umysłów XX wieku, boleśnie doświadczonego w czasie II wojny światowej, ale też obdarzonego niepowtarzalnym poczuciem humoru i ironii, które doceniają czytelnicy na całym świecie.

Józio: A dla mnie Lem to taki Kolumb, który zaproponował nam wyprawę do innego świata, a właściwie wszechświata – podróże do gwiazd, na inne planety, nie ruszając się z domu.

Narratorka: Ładnie powiedziane.

Nauczycielka Bładaczka: Od końca lat 80. pisarz właściwie zerwał z beletrystyką, pisał przede wszystkim felietony i eseje. Zmarł w wieku 84 lat, 27 marca 2006 roku w Krakowie.

Narratorka: Na nagrobku pisarza na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie przeczytać można łacińską sentencję: *„Feci, quod potui, faciant meliora potentes”* – *„Zrobiłem, co mogłem, kto potrafi, niech zrobi lepiej”*.

Józio: A co to był za pan – ten LEW niby z Metro-Goldwyn-Mayer?

Narratorka: To taki pan z... wyobraźni. Jak wiecie – Stanisław Lem urodził się we Lwowie. W herbie Lwowa jest lew. Gdy ten herb powstawał w XIV wieku

podpisano go z języka łacińskiego **LEMBVRGBENSIS CIVITATIS**. Przez długi czas funkcjonowała nazwa **Lemburg** dla Lwowa. Można ją interpretować, jako... „miasto Lema”, prawda? No, i wyobrazić sobie Lema jako lwowskiego Lwa, co on sam uczynił, udając niby króla zwierząt z czołówki Metro-Goldwyn-Mayer.

Józio: Co świadczy o jego poczuciu humoru!

Narratorka: Właśnie! O tym chciałam opowiedzieć, wzorując się na stylu Gombrowicza.

Syfon: To wypada też zakończyć w stylu Gombrowicza: „**Koniec i bomba. A kto czytał ten trąba**”.

Narratorka: Cha, cha – wydaje się, że to zakończenie z *Ferdydurke* (które podsunęła pisarzowi służąca pracująca w domu Gombrowiczów od wielu lat – Aniela Brzozowska-Łuksiewiczowa) spodobałoby się Lemowi.

Bibliografia:

a. Pozycje zwarte

1. ANTOLOGIA dramatu, tom I / wybór i posłowie Jerzy Keonig. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1976. – 473 s.
W tym: KARTOTEKA / Tadeusz Różewicz. – s. 363-421
2. CUDOWNE przygody pana Pinzla rudego (Powieść fantastyczna) / Krzysztof Kamil Baczyński; koncepcja, wstęp i wybór ilustracji Małgorzata Wichowska. – Warszawa : Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, 2017. – 134 s.
3. DRAMAT 2 / Tadeusz Różewicz. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2005. – 296 s.
4. FERDYDURKE / Witold Gombrowicz. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1987. – 270 s.
5. GOMBROWICZ : Ja, geniusz, t. I / Klementyna Suchanow. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2017. – 582 s.
6. LEM : życie nie z tej ziemi / Wojciech Orliński. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2021. – 438 s.

b. Artykuły

1. BLIZNY / Eliza Leszczyńska-Pieniak. W: Tygodnik Powszechny. – 2021, nr 19, s. 52-56
2. CZY warto było umierać? / Krzysztof Siwczyk. W: Gazeta Wyborcza. – 2021, nr 17, s. 16-17

3. FAŁSZYWY kult czytelnictwa / Stanisław Skarżyński. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 99, s. 14
4. JAK ratować świat / Marcin Wicha ; rozm. Natalia Szostak. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 98, s. 16-17
5. JUŻ za późno, żeby zapytać / Andrzej Stasiuk ; rozm. Dorota Wodecka. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 100, s. 14-15
6. KRZYSZTOF Kamil Baczyński : zderzenia z mitem / Aleksandra Żelazińska. W: *Polityka*. – 2021, nr 1-2, s. 104-105
7. LITERACKIE transfery / Leszek Bugajski. W: *Wprost*. – 2021, nr 15, s. 229-239
8. MÓJ Lem / Janusz Płóński. W: *Rzeczpospolita*. – 2021, nr 89, s. 23 (PlusMinus)
9. PISARZ do przeróbki / Marcin Zwierchowski. W: *Polityka*. – 2021, nr 7, s. 69-71
10. STANISŁAW Lem : twórca z przeszłością / Bartek Chaciński. W: *Polityka*. – 2021, nr 1/2, s. 106-107
11. TADEUSZ Różewicz (1921-2014) / Małgorzata Derwich. W: *Poradnik Bibliograficzno-Methodyczny*. – 2014, nr 4, s. 25-36
12. TADEUSZ Różewicz : po stronie rozumu / Justyna Sobolewska. W: *Polityka*. – 2021, nr 1/2, s. 108-109
13. TADEUSZ Różewicz : Wrocław świętuje – dod. Tygodnika Powszechnego. – 2021, nr 17
Zawiera: To ja przyniosłem / Julia Różewicz ; rozm. Michał Sowiński, s. 4-7; Śmierć i narodziny poety / Andrzej Skrendo, s.8-9; Wrocław uczył się Różewicza / Józef Kelera, s. 12-13; Księżyc i wyspa / Wojciech Browarny, s. 14-15; Tego się Poecie nie robi / Jarosław Fret, s. 16-17
14. TWÓRCA „niepoprawnie błędzący” / Agnieszka Kostuch. W: *Przewodnik Katolicki*. – 2021, nr 9, s. 52-53
15. WIEŚMAKIEM w Szostakowicza / Anna S. Dębowska. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 99, s. 17
16. WRÓCIŁEM do Baczyńskiego : setne urodziny poety / Zbigniew Mikołajko. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2021, nr 18, s. 26-29

Netografia:

<https://goodgames.pl/aktualnosci/patroni-roku-2021-mistrzowie-slowa-i-slowa-konstytucji-3->

https://pl.wikipedia.org/wiki/OK_Boomer

<https://www.bn.org.pl/aktualnosci/674-krzysztof-kamil-baczynski.html>

<https://baczynski.polskieradio24.pl/tworcosc/>

<https://www.bn.org.pl/aktualnosci/674-krzysztof-kamil-baczynski.html>
<http://baczynski.art.pl/kkb/>
<https://core.ac.uk/reader/197748260>
<https://odeszli.pl/miejsca-pamieci/5f22cdced98b53602da351fd,krzysztof-kamil-baczynski>
<http://muzeumliteratury.pl/krzysztof-kamil-baczynski-cudowne-przygody-pana-pinzla-rudego-powiesc-fantastyczna/>
<https://www.dw.com/pl/niemcy-o-tadeuszu-r%C3%B3w%C5%BCewicz-u-dowodni%C5%82-%C5%BCe-po-auschwitz-pisanie-poezji-jest-mo%C5%BCliwe/a-17590551>
<https://wisla.naszemiasto.pl/tadeusz-rozewicz-nigdy-nie-zabieg%C5%BCal-o-popularnosc-mimo-to/ar/c13-6512803>
<https://teatrtv.vod.tvp.pl/598069/kartoteka-rez-k-swinarski>
<http://wuwr.pl> › dyskurs › article › download
<http://wuwr.pl> › dyskurs › article › download
<https://goodgames.pl/aktualnosci/patroni-roku-2021-mistrzowie-slowa-i-slowa-konstytucji-3-majahttps://e-teatr.pl/rozewicz-i-nic-ktore-nadchodza123035>
<https://aleklasa.pl/liceum/c300-lektury/kartoteka-rozewicz>
<https://culture.pl/pl/artukul/zaczac-od-konca>
<https://stary.pl/pl/repertuar/biale-malzenstwo/>
<https://www.wroclaw.pl/go/wydarzenia/teatr/1315381-biale-malzenstwo>
<https://roklema.pl/elektrycerze-elektrosmok-elektrybalt/>
<https://inverso.pl/blog/stanislaw-lem-najlepsza-ksiazka>
<https://culture.pl/pl/wydarzenie/90-lat-temu-urodzil-sie-stanislaw-lem>
<https://vod.tvp.pl/video/przekladaniec,przekladaniec,45622286>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Lem
<https://www.wydawnictwoliterackie.pl/autor/76/stanislaw-lem>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_Lwowa

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ANTROPONIMIA złotników poznańskich XVI-XVII wieku : studium onomastyczno-kulturowe / Ewa Nowak-Pasterska. – Poznań : Wydawnictwo Rys, 2020. – 372 s. : fot., tab., wykr.

Bibliografia s. 353-364

BAROMETR zawodów 2021 : raport podsumowujący badanie w województwie wielkopolskim / Anna Górna-Kubacka, Małgorzata Komasa, Marcelina Rybak. – Kraków : Wojewódzki Urząd Pracy, 2020. – 65 s. : mapy, tab., wykr.

Zapotrzebowanie na zawody na rynku pracy

BIESIADA Folkloru Ziemi Kaliskiej : regionalny przegląd zespołów folklorystycznych w latach 1979-2020 : album / red. Anna Gałczyńska. – Kalisz : Centrum Kultury i Sztuki, 2020. – 79 s. : fot., portr.

BRONISŁAW Kotlarski (1893-1939) : droga wielkopolskiego patrioty / Mateusz Szalata. – Leszno : Urząd Miasta, 2020. – 188 s. : fot., portr. – (Cives Nostris; t. 18)

Uczestnik walk w Powstaniu Wielkopolskim w rejonie Wolsztyna i Kęłbowa, członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, działacz społeczny z Leszna, zamordowany przez Niemców w 1939 r.

CHÓR „Chopin” w Lesznie : 1920-2020 : dzieje i współczesność / Janina Małgorzata Halec. – Leszno : Leszczyńskie Stowarzyszenie Artystyczne im. Fryderyka Chopina, 2020. – 322 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 291-295. Indeks

DOKTORZY honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. T. 4, 2001-2019 / oprac. Stanisław Sierpowski, Józef Malinowski; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2020. – 135 s. : portr.

Bibliografia s. 127-129. Indeks

Słownik biograficzny

DROGA do Asklepiejonu : wspomnienia / Edmund Waszyński. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 355 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 329-344. Indeks

Były ordynator oddziału położniczo-ginekologicznego szpitala w Lesznie

DZIEDZICE, dwory, pałace : właściciele dóbr rycerskich w powiecie ostrowskim wielkopolskim 1793-1945 / Jerzy Pietrzak, Agnieszka Gibasiewicz. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Ostrow Wielkopolski : Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 2020. – 287 s., 128 s. tabl. : fot., portr. – (Biblioteka Ostrowska; 54)

Bibliografia s. 267-279

Słownik biograficzny

DZIEJE Akademickiego Związku Sportowego w Poznaniu 1919-2019 / Ryszard Wryk. – Poznań : Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 2020. – 532 s., [48] s. tabl. : fot., portr., tab.

Indeks

DZIEJE gnieźnieńskiego rzemiosła cechowego / Marek Szczepaniak; Cech Rzemiosła i Małej Przedsiębiorczości w Gnieźnie. – Gniezno : Cech Rzemiosła i Małej Przedsiębiorczości, 2020. – 479 s. : fot., tab.

Bibliografia s. 445-448. Indeks

DZIEJE Świeligowa / Roman Nyklewicz. – Ostrow Wielkopolski : Wydawnictwo Republika Ostrowska, 2020. – 479 s. : fot., pl., portr., tab.

DZIEJE wsi i losy jej mieszkańców : fragmenty historii Pudliszek / Andrzej Miałkowski. – Krobia : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy, 2020. – 187 s. : fot., portr.

DZIESIĘCIOLECIE wpisane w historię szkoły 2010-2020 : monografia Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 1 w Kępnie wydana z okazji stulecia szkolnictwa zawodowego w powiecie kępińskim 1920-2020. Cz. 2 / Grażyna Gatner i Beata Wylęga-Grygierzec. – Kępno : Agencja Poligraficzno-Reklamowa „Kora”, 2021. – 221 s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 205-216

EDUKACJA muzealna Muzeum Okręgowego w Lesznie : informator / oprac. tekstów Roksana Foralewska, Marta Małkus; Muzeum Okręgowo w Lesznie. – Leszno : Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Lesznie, 2020. – 20 s. : fot., il., portr.

EGZEKUCJA : 21 października 1939 r. [w Lesznie] / Jerzy Zielonka. – Wyd. 2 popr. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 63 s. : fot., portr.

EWALUACJA Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej / Paweł Churski. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 113 s. : fot., mapy, tab., wykr. – (Ekspertyzy i Raporty Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; t. 5)

Bibliografia s. 101-103

FOTOGRAFICZNE wspomnienia mieszkańców ziemi trzcianeckiej 1945-1980 : [album] / red. Elżbieta Wiśnicka, Wiesława Szczygiel, Wiktor Franczyzsyn. – Trzcianka : Muzeum Ziemi Nadnoteckiej im. W. Stachowiaka, 2020. – 131, [4] s. : fot., portr.

FUNDAMENTY śremskiej samorządności z perspektywy 30-lecia / koncepcja Katarzyna Gwincińska, Mariusz Kondziela, Ewa Nowak. – Śrem : Muzeum Śremskie, 2020. – 62 s. : fot., portr.

Głównie wspomnienia dotyczące początków budowania samorządności

GLINIANE zabytki Wielkopolski / Wojciech Owczarzak. – Łoskoń Stary : Fundacja Centrum Inicjatyw Naturalnych, 2020. – 95 s. : fot., il., pl., tab.

Bibliografia s. 353-360

GOSŁAWICE : historia niezbyt odległa / Jacek Bugaj. – Konin : Wydawnictwo Setidava, 2020. – 167 s. : fot., portr.

Historia miejscowości od XIX w.

GOSPODAROWANIE gruntami na obszarach wiejskich / pod red. Anny Kołodziejczak i Lecha Kaczmarka. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 186 s. : fot., mapy, tab., wykr. – (Studia i Prace z Geografii; nr 86)

Tekst także w jęz. angielskim

Dot. m.in. Wielkopolski

HISTORIA Poznania. T. 1, Do 1793 roku / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 324, [12] s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 311-316. Indeks

HISTORIA Poznania. T. 2, 1793-1918 / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 359, [9] s. : fot., mapy, portr., wykr.

Bibliografia s. 343-349. Indeks

HISTORIA Poznania. T. 3, 1918-1945 / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 352, [8] s. : fot., mapy, portr., wykr.

Bibliografia s. 338-343. Indeks

HISTORIA Poznania. T. 4, 1945-2016 / Przemysław Matusik. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Fundacja Rozwoju Miasta Poznania : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2021. – 457, [7] s. : fot., mapy, portr., wykr.

Bibliografia s. 440-446. Indeks

KALISKI piekarz z Zawodzia : rodzinne, zawodowe i społeczne dzieje Stanisława Paraczyńskiego / Zbigniew Kościelak. – Kalisz : [nakładem autora], 2021. – 35 s. : fot., portr.

Właściciel piekarni i działacz społeczny z Kalisza

KALISKIE Towarzystwo Przyjaciół Nauk : trzydzieści lat działalności 1987-2017 / red. Krzysztof Walczak. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2020. – 306 s. : fot., portr.

Bibliografia prac nt. Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk s. 266-293. Indeks

KALISZ, Konin, Leszno, Piła, Poznań w liczbach 2010-2019 / Urząd Statystyczny w Poznaniu. – Poznań : Urząd Statystyczny, 2020. – 42 s. : mapa, tab., wykr.

Tekst także w jęz. angielskim

Folder zawierający zestawienia statystyczne nt. sytuacji społeczno-gospodarczej dawnych miast wojewódzkich

KOŚCIAŃSKIE limeryki / Alina Kizierowska, Franciszek Klimek; il. Martyna Wąsik. – Kościan : Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej, 2020. – 34 s. : il.

LESZCZYŃSKIE zegary : 100 zegarów na 100-lecie powrotu Leszna do Macierzy : z kolekcji Janusza Skrzypczaka [z Leszna] : [album] / oprac. Janusz Skrzypczak; fot. zegarów Wojciech Olejniczak. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 389 s. : fot.

LIGI Przedmiotowe : poradnik dydaktyczny dla nauczycieli prowadzących zajęcia pozalekcyjne w ramach projektu Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020 / red. Sebastian Paczos. – Wyd. 2. – Poznań : Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, 2020. – 201 s. : fot., il., mapy, portr., tab.

MOJE wspomnienia / Maria Aleksandra Smoczkiwiczowa; wyd. i oprac. Norbert Delestowicz. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2020. – 245 s. : fot., portr.
Profesor z Poznania (1910-2006)

MUZYKA stąd... : klimaty dudziarskie Wielkopolski / Tadeusz Piskorski. – Poznań : Akademia Lubrańskiego. Wydawnictwo, 2020. – 135 s. : fot., portr.

MYŚLI – pasje – działania : 100 lat etnologii uniwersyteckiej w Poznaniu / red. nauk. Anna Weronika Brzezińska, Wojciech Dohnal. – Poznań : Instytut im. Oskara Kolberga, 2020. – 388 s. : fot., portr., tab. – (Poznańskie Studia Etnologiczne; nr 23)

NA JOWISZA! : uzupełniam Jeżycjadę / Małgorzata Musierowicz; współpr. Emilia Kiereś; il. Małgorzata Musierowicz. – Warszawa : HarperCollins Polska, 2020. – 341 s. : fot., il.
Dot. cyklu literackiego „Jeżycjada” i jego autorki

NIEPODLEGŁA : historie z rodzinnych archiwów [kaliszan] : katalog wystawy [w Archiwum Państwowym w Kaliszu] / red. Ryszard Jałoszyński. – Kalisz : Archiwum Państwowe, 2020. – 82 s. : fot., portr.
Dot. okresu międzywojennego

NIEZŁOMNI Kościoła XX wieku : ostrowskie wspomnienie kardynała Stefana Wyszyńskiego – Prymasa Polski i kardynała Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II / Marian Franciszek Nowak, Piotr Wiertelak. – Ostrów Wielkopolski : Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, 2020. – 143 s. : fot., portr.

Wizyty Stefana Wyszyńskiego i Karola Wojtyły w Ostrowie Wlkp. Także upamiętnienie postaci

NIGDY więcej wysiedleń! : 80. rocznica wysiedleń mieszkańców ziemi gostyńskiej do Generalnego Gubernatorstwa : konferencja popularnonaukowa „Nigdy więcej wysiedleń!” = 80. Jahrestag der Zwangsumsiedlung der Gostyńer Bürgerinnen und Bürger ins Generalgouvernement : populärwissenschaftliche Konferenz „Nie wieder Zwangsumsiedlung!” : Gostyń, 10 XII 2019 / oprac. red. Robert Czub, Maciej Kretkowski, Maria Walkowiak; tł. Katarzyna Maciejak. – Gostyń : Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Gostyniu : Gmina Gostyń : Muzeum w Gostyniu, 2020. – 188 s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. niemieckim

Dot. m.in. wysiedleń na ziemi gostyńskiej

NSZZ „Solidarność” w Regionie Leszczyńskim 1980-2020 / tekst Waldemar Handke. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 202, [5] s. : fot., mapy, portr.

Indeks

OBRAZKI z dawnej Kłodawy. [Cz. 1] / Grażyna Niewiarowska. – Konin ; Kłodawa : Towarzystwo Samorządowe w Koninie, 2020. – 80 s. : fot., portr.

Dot. postaci związanych z Kłodawą i okolicami

OPATÓWEK – fabryka – muzeum : w 40. lecie powstania Muzeum Historii Przemysłu = Opatówek – factory – museum : on the 40th anniversary of the establishment of the Museum of the Industry : [album] / teksty Jerzy Marciniak, Ewa Kłysz. – Opatówek : Muzeum Historii Przemysłu, 2021. – 59 s. : fot., pl., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

Także historia Opatówka i fabryki sukna A. G. Fiedlera

OSTROWSKIE przystanki Krzysztofa Trzczińskiego Komedy / pod red. Marka Lewickiego, Jerzego Wojciechowskiego. – Wyd. 2 zm. i poszerz. – Ostrów Wielkopolski : I Liceum Ogólnokształcące im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego : Stowarzyszenie „Jazz w muzeum” w Ostrowie Wielkopolskim : Wydawnictwo Galerii Sztuki Współczesnej w Ostrowie Wielkopolskim, 2020. – 119 s. : fot., portr.

OSTRÓW Lednicki : palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego : chronologia i kontekst / red. Danuta Banaszak [i in.]; Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. – Lednica ; Dziekanowice : Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, 2020. – 401 s. : fot., il., mapy, portr., tab. – (Biblioteka Studiów Lednickich; t. 40) – (Biblioteka Studiów Lednickich. Seria B1, Fontes; t. 9)

Bibliografia s. 365-[402]

PAMIĘĆ wojny / praca pod red. Andrzeja Stelmacha; relacje i wspomnienia zebr. Elżbieta Kaźmierska. – Poznań : Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych. Wielkopolski Zarząd Wojewódzki, 2020. – 182 s. : fot., portr., wykr.

Wspomnienia z okresu II wojny światowej mieszkańców Wielkopolski

„PŁUG” [Adam Borys] : dowódca batalionu Armii Krajowej „Parasol” [związany z Wielkopolską (1909-1986)] : [album] / oprac. Hubert Borys i Mariusz Olczak. – Warszawa : Wojskowy Instytut Wydawniczy : Archiwum Akt Nowych, 2020. – 478 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 60-63, 168

PORTRETY wielkich leszczynian XX wieku na stulecie odzyskania niepodległości... 100 × 100 : katalog wystawy / oprac. Michał Janeczek. – Leszno : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego, 2020. – 47 s. : fot., portr.

Wystawa w Galerii J.A.K.? Biblioteki Uczelnianej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie

PROTOKOŁY posiedzeń Senatu Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. T. 2, 4 IX 1925 – 7 VII 1931 / wyd. Anna Domalanus [i in.]. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2020. – XXXVII, 764 s. – (Źródła do Dziejów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Bibliografia s. XXVII-[XXXVIII]. Indeks

PRZERWANY bieg po żelaznej drodze : kolej powiatowa Ostrzeszów-Namysłaki, jej czasy i ludzie w aspekcie historycznym i kulturowym / Roman Dziergwa. – Ostrzeszów ; Namysłaki ; Poznań ; [Inowrocław] : [totem.com.pl], 2020. – 275 s. : fot., portr., tab.

Bibliografia s. 267-275. Indeks

Zawiera m.in. wywiady z byłymi pracownikami i sympatykami kolei, a także teksty literackie o kolei

PSZCZELARSKA brać : 140 lat na Ziemi Jarocińskiej i 20-lecie ufundowania sztandaru dla Rejonowego Zrzeszenia Pszczelarzy w Jarocinie / Jan Jajor, Andrzej Gogulski. – Jarocin : Rejonowe Zrzeszenie Pszczelarstwa, 2020. – 112 s. : fot., portr.

RADA Miejska Kościana : publikacja pamiątkowa w 30-lecie samorządu terytorialnego / pod red. Teresy Masłowskiej i Jerzego Zielonki; Urząd Miejski Kościana. – Kościan : [Urząd Miejski], 2021. – 146 s. : fot., portr.

RAWICZ na starych pocztówkach i fotografiach : rynek i śródmieście : [album] / oprac. red. Maciej Formanowicz, Marta Hamielec. – Rawicz : Gmina Rawicz, 2020. – 247 s. : fot., pl., tab.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

REPORTAŻ z mojego życia / Mieczysław Depczyński; red. Martyna Wysocki; red. nauk. Rafał Witkowski. – [Kępno] : Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego, 2021. – 533 s.

Pamiętnik mieszkańca Poznania i Kępna. Od początku XX w. do 1968 r.

ROCZNIK Statystyczny Województwa Wielkopolskiego / red. Tomasz Kliemanek; Urząd Statystyczny w Poznaniu. – 2020. – Poznań : Urząd Statystyczny, 2020. – 196 s. : tab., wyk.

Tekst także w jęz. angielskim

Informacje statystyczne za rok 2019

ROŚLINY na ścieżce dydaktycznej Leśna Szkoła [w Wielkopolskim Parku Narodowym] / Małgorzata Bręczewska; Wielkopolski Park Narodowy. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 64 s. : fot.

Bibliografia s. 64. Indeks

SACRUM w krajobrazie : kapliczki, figury, krzyże i stare nagrobki jako dziedzictwo kulturowe ziemi nekielskiej / Jacek Mirecki, Jerzy Osypiuk. – Nekla : Nekielskie Stowarzyszenie Kulturalne, 2020. – 164 s. : fot., mapy. – (Nekielskie Zeszyty Historyczne; 8)

SAMOBÓJSTWA w Poznaniu w dwudziestoleciu międzywojennym : kulturowe studium przypadku / Adam Czabański, Małgorzata Czabańska-Rosada; Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. – Gorzów Wielkopolski : Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, 2020. – 217 s. : tab.

Bibliografia s. 197-212

SŁOWNIK biograficzny uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 w powiecie krotoszyńskim, koźmińskim i w Sulmierzycach / pod red. Edwarda

Jokiela, Antoniego A. Korsaka, Michała Pietrowskiego. – Krotoszyn : Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej, 2020. – 344 s. : mapa, portr.

STAN i perspektywy ochrony wód Jeziora Kierskiego / Agnieszka Ławniczak-Malińska. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 212 s. : fot., il., mapy, tab., wykr.

Bibliografia s. 193-201

STO wywiadów na stulecie / red. Michał Berezka [i in.]. – Ostrzeszów : Wydawnictwo Redaktorów „Czarno na Białym” – czasopisma I liceum im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ostrzeszowie, [2020]. – 179 s. : fot., portr.

Zbiór wywiadów z osobami m.in. związanymi z I Liceum im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ostrzeszowie

STUDIUM historyczno-urbanistyczne zabudowy rynku miasta Buk woj. wielkopolskie / Stanisław Gałęcki. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2020. – 18, [18] s. : fot., il.

Dot. ratusza istniejącego do 1858 r. i pomnika św. Stanisława Biskupa i Męczennika zniszczonego przez Niemców w 1939 r.

STYCZEŃ 1920... wolność i co dalej? : Leszno w latach 1920-1939 / tekst Artur Michałak, Małgorzata Gniazdowska. – Leszno : Muzeum Okręgowe, 2020. – 29 s. : fot., mapy, portr.

Publikacja towarzysząca wystawie w Muzeum Okręgowym w Lesznie

SYGILLOGRAFICZNE raviciana ze zbiorów Muzeum Ziemi Rawickiej / tekst, oprac. graf., fot. Henryk Pawłowski. – Rawicz : Muzeum Ziemi Rawickiej ; [Sieradz] : Prof Art, [2020]. – 36 s. : fot.

Dot. historycznych pieczęci rawickich

SYNTEZA poznania : fotograficzny splot historii miasta = A synthesis of discovery : a photographic splicing of Poznań's histories / tekst Marta Buczkowska, Mateusz Kiszka. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2020. – 311, [7] s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

Album współczesnych i archiwalnych fotografii Poznania

ŚCIEŻKA dydaktyczna „Wokół starej wieży” [w Wielkopolskim Parku Narodowym] : przewodnik po ścieżce dydaktycznej / Andrzej Purcel; Wielkopolski

Park Narodowy. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 32 s. : fot., il.

ŚCIEŻKA dydaktyczna „Na tropach lądolodu” [w Wielkopolskim Parku Narodowym] : przewodnik po ścieżce dydaktycznej / Michał Lorenc; Wielkopolski Park Narodowy. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2020. – 40 s. : fot., il., mapy

ŚWIĘTA : źródła i materiały do dziejów wsi 1419-2019 / zebrał i oprac. Joachim Zdrenka. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020. – 287 s. : fot., mapy, portr., tab.

Bibliografia s. 263-266. Indeks

Tekst także w jęz. łańskim i niemieckim

Dot. także Nowej Świętej i Wąsosza

TAJNA Siódemka : harcerska konspiracja w Lesznie : 7 Drużyna Harcerska im. gen. Henryka Dąbrowskiego przy Rodzinie Kolejowej w Lesznie / Waldemar Handke. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 135 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 127-130. Indeks

Dot. okresu międzywojennego, II wojny światowej i czasów powojennych

TAK powstało Leszno / Agnieszka Glapiak; il. Karolina Kucharska. – Leszno : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka, 2020. – 27 s. : il.

Publikacja dla dzieci

UCZNIOWSKIE Laboratoria Informatyczne : cyberprzestrzeń : wyprawa do wnętrza netu : poradnik dydaktyczny dla nauczycieli prowadzących zajęcia pozalekcyjne w ramach projektu Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020 : edycja trzecia / Jan Bielaszka [i in.]. – Wyd. 3, uzup. – Poznań : Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, 2020. – 160, [4] s. : il., portr., tab.

W CIENIU swastyki : życie codzienne w Chodzieży i powiecie chodzieskim w okresie 12 miesięcy przed wybuchem II wojny światowej / Tadeusz Matraszek. – Chodzież : Miejska Biblioteka Publiczna im. Stefana Michalskiego ; Piła : Wydawnictwo Media Edmund Wolski, 2020. – 111 s. : fot., mapy, portr.

W DRACHOWIE i gdzie indziej / Tomasz Jankowski. – Jelenia Góra : Wydawnictwo „Ad Rem”, 2020. – 106 s. : il., nuty

Wiersze dot. Drachowa, Mnichowa, Gorzuchowa, Mikorzyna i Wrześni

WYZWANIA przyszłości i trendy globalne w zakresie rozwoju technologicznego oraz ich wpływ na wielkopolski rynek pracy / Krzysztof Hajder. – Poznań : Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Departament Polityki Regionalnej. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2020. – 118 s. : tab., wyk.

Bibliografia s. 112-118

Z GŁOWY prababci – czepki, kopki, klapice... : katalog wystawy / red. Ewa Tomaszewska. – Leszno : Muzeum Okręgowe, 2020. – 227, [6] s. : fot., il., mapa
Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

Nakrycia głowy stroju ludowego południowo-zachodniej Wielkopolski w zbiorach Muzeum Okręgowego w Lesznie

ZA BOGA i Ojczyznę : przewodnik po miejscach spoczynku Wielkopolan poległych w latach 1918-1921 / Sławomir Józefiak, Bartosz Biegała; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewoda Wielkopolski. – Poznań : Święty Wojciech Wydawnictwo, 2020. – 360 s. : fot., portr. + 1 płyta CD

CD-ROM zawiera: Wykaz poległych i zmarłych za Polskę w latach 1918-1921 (na podstawie akt urzędów stanu cywilnego z zasobów archiwów państwowych w województwie wielkopolskim)

Bibliografia s. 353-360

ZŁOTÓW 1370-2020 : 650-lecie miasta / oprac. Joachim Zdrenka. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020. – 573 s., [1] k. tabl. : fot., mapy, portr., tab.

Bibliografia s. 553-573

ZWIĄZEK Młodzieży Socjalistycznej w Wielkopolsce : wspomnienia, refleksje z naszej młodości : antologia / red. Wiesław Ochotny, Bogdan Waligórski. – Poznań : Stowarzyszenie Pokolenia Wielkopolska, 2021. – 386 s. : fot., portr.

ŻOŁNIERZE Armii Krajowej Ziemi Leszczyńskiej. T. 2 / pod red. Krzysztofa Handke. – Leszno : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. Oddział : II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika, 2020. – 284 s. : fot., portr.

Słownik biograficzny

ŻUŻLOWY leksykon ligowy. T. 13, (1987-1988) / Krzysztof Błażejowski; współpr. Wiesław Dobruszek. – Leszno : Firma Wydawnicza „Danuta”, 2021. – 180 s. : fot., portr.

Dot. m.in. wyników meczowych zawodników Unii Leszno

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(marzec–maj 2021)

Ograniczenia związane z epidemią koronawirusa miały duży wpływ na działalność bibliotek. Wiele inicjatyw – adresowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych – bibliotekarze realizowali wirtualnie. Na stronach internetowych bibliotek oraz portalach społecznościowych odbywały się: konkursy dla czytelników, pogadanki, warsztaty, gry, projekcje filmowe i koncerty. Organizowano również wystawy w obiektach bibliotecznych, w plenerze i online.

W marcu szczególnym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia o tematyce wiosennej i wielkanocnej, a także związane z Dniem Kobiet i Światowym Dniem Poezji. Kwietniowe imprezy dotyczyły m.in. Międzynarodowego Dnia Ptaków, Międzynarodowego Dnia Książki Dziecięcej, Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, Światowego Dnia Ziemi oraz tradycji wielkanocnych. Majowe święta, które były inspiracją do zorganizowania interesujących imprez dla czytelników to: Dzień Matki, Święto Pracy, Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej i Święto Narodowe 3 Maja.

W wielu placówkach bibliotecznych przygotowano szereg wydarzeń kulturalnych promujących czytelnictwo pod hasłem „Tydzień Bibliotek”.

Obchodzono 175. rocznicę urodzin Henryka Sienkiewicza, 100. rocznicę urodzin Stanisława Lema oraz 1055. rocznicę przyjęcia chrztu przez Polskę. W przestrzeniach bibliotecznych odbywały się spotkania o ciekawym programie przygotowanym specjalnie dla najmłodszych czytelników.

Marzec

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wielkanocne inspiracje „Zajączek” i „Wielkanocna pisanka” – zabawa plastyczna dla najmłodszych (online)

- Wystawa prac (Strefa Małego Czytelnika)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Akademia Młodego Czytelnika online

Gniezno

- „Bajkopomagajki” Klub Książki dla Rodziców i Dzieci z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru – zabawa w teatrzyk, polecenia książek i warsztat plastyczny online
- Cała Polska czyta dzieciom – 20-lecie:
  - ~ „Bibliotecznym okiem Igora”: motyl z bibuły – cykl warsztatów plastycznych online
  - ~ Zosia recenzuje: „Szósta klepka” – cykl czytelniczych recenzji.
- Na 100-lecie: Lem w bibliotece – Wysoki zamek – cykl poleceń książek Stanisława Lema online
- V Ogólnopolskie Czytanie Jeżycjady:
  - ~ „Bądź jak Borejko – czytaj książki” – lista polecanych książek z jeżycjadowej serii
  - ~ „Eksperymentalny sygnał dobra” – akcja czytelnicza
  - ~ „Kłamczucha” Małgorzaty Musierowicz – fragment książki czytany online
- Przybij żółwika bibliotekarzowi w ramach Międzynarodowego Dnia Przytulania Bibliotekarzy – akcja czytelnicza
- 8 marca o kobietach i dla kobiet:
  - ~ Literatura jest kobietą – prezentacja sylwetek słynnych kobiet
  - ~ „Z dziewczynami nie ma nudy” – zabawa czytelnicza
  - ~ Kwiatek z wierszem – dekoracyjny upominek
  - ~ „Książki na obcasach” – polecenia literatury
  - ~ „Ta jedyna” – dekoracyjny upominek
- „Z zakamarków pamięci. Drzeworyty i ekslibrisy” – wystawa ekslibrisów biblioteki i drzeworytów z widokami Gniezna autorstwa Wandy Tomaszewskiej

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Czytanie jest sztuką” – konkurs pięknego czytania dla uczniów klas I-III (Filia Kucharki)
- O wielkanocnych świętach – zajęcia literacko-plastyczne dla przedszkolaków (Filia Tursko)
- „Żubrzyk zwiędza Gołuchów” – przedstawienie teatrzyku kamishibai z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru; projekcja filmu online na Facebooku biblioteki

- „Pojazd Przyszłości” – ogłoszenie konkursu na trójwymiarowe prace wykonane z materiałów ekologicznych, inspirowane twórczością Stanisława Lema, dla uczniów szkół podstawowych i klas „0” (Oddział Dla Dzieci)

Gostyń

- Cykliczne programy w Telewizji Bibliotecznej;
- Gostyński ex libris – spotkanie z księdzem Dariuszem Dąbrowskim COr
- Kamishibai na rowerze – wycieczki (także w kwietniu i maju)
- Pracownia Origami – warsztaty plastyczne (także w kwietniu i maju)
- Poznaj nas lepiej! – spotkanie z Ewą Wichtowską (Wypożyczalnia dla dorosłych)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Zabawy z kobietami” – internetowa forma zabawy literackiej z okazji Dnia Kobiet adresowana do czytelnika w każdym wieku: do wizerunków kobiet należało wybrać bohaterki literackie z lektur; „Zabawę” przeprowadzono we współpracy z polonistami Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Jutrosinie

Kalisz

(także w kwietniu i maju)

- E-BOOKI na kliknięcie – udostępnianie czytelnikom elektronicznej platformy IBUK Libra oraz konsorcjum LEGIMI; omawianie wybranych pozycji na Facebooku biblioteki
- Czytanie z 7Siódmką – transmitowane na Facebooku i YouTube głośne czytanie wybranych utworów w wykonaniu osób zaproszonych przez Filię 7, m.in.: Maję Barełkowską (w Ogólnopolskim Dniu Głośnego Czytania), aktora Piotra Cyrwusa, poetkę Magdalenę Krytkowską
- Czytanie z „Martelem” – czytanie przez bibliotekarzy książek dla dzieci udostępnionych przez Wydawnictwo Martel
- Podpisz się jak... – prezentacja sztuki kaligrafii w formie filmików, a zwłaszcza podpisów znanych postaci historycznych z przypomnieniem ich najważniejszych dokonań
- Lektury Michała – vlog z recenzjami książek
- Autor Movie – wywiady online z autorami książek.
- Się pisze, się czyta – rubryka literacka z recenzjami książek
- W białych rękawczkach – vlog prezentujący starodruki i zbiory specjalne Biblioteki
- Poranki hrabianki – podcast inspirowany kaliską prasą przełomu XIX/XX wieku
- Kaliskie ścieżki w wojnie polsko-bolszewickiej – mobilny quest historyczny. Gra na smartfon powstała w ramach warsztatów dla młodzieży, organi-

zowanych przez Bibliotekę dzięki programowi „Koalicje dla Niepodległej #wiktorja 1920”

- Z Kalisza do Kamerunu – gra online, powstała w ramach programu „Kultura w sieci”
- Książki z gorącej półki – prezentacja wybranych nowości zakupionych do księgozbioru
- Kalendarium Świąt Polskich – videocykl prezentujący staropolskie zwyczaje i obrzędy
- Atramentowy – vlog nauki kaligrafii
- Świątuj z nami setkę Lema – prezentacja w internecie
- Krótka piłka – vlog poświęcony współczesnej poezji
- Historia z plakatu – filmy z Działu Zbiorów Specjalnych (prezentacja online)
- Obrzędy staropolskie – videoblog o dawnych obyczajach
- Porozmawiajmy o uczuciach – cykl spotkań online połączonych z lekcjami bibliotecznymi
- Zgaduj z 7Siódemką – cotygodniowe zagadki literackie czytane przez zaproszonych gości
- 29. Pułk Strzelców Kaniowskich – w 100. rocznicę otrzymania sztandaru – film w internecie
- Stulecie wizyty Józefa Piłsudskiego w Kaliszu 1921 – 2021 – film w internecie
- Mieszczkańskie historie – cykl filmów poświęconych dziejom rodu Mieszczkańskich oraz kaliskiemu mieszczaństwu
- Konkursy:
  - ~ Literka do literki – grosik do grosika – konkurs dla dzieci zorganizowany we współpracy z bankiem PKO
  - ~ Urodziny Stefana Szolca-Rogozińskiego – konkurs w grze online „Z Kalisza do Kamerunu”
- Wystawy:
  - ~ Bookface. Księga twarzy pisarzy – wystawa plenerowa Tomasza Brody
  - ~ Szuflandia – ekspozycja dokumentów życia społecznego
  - ~ Norwid – warsztat rysownika (Filia nr 4)
  - ~ Kaliskie synonimy bogactwa (Filia nr 5)
  - ~ Ze Szczypiorna do świata sztuki. Roman Adam Statkowski (1859-1925) (Filia nr 6)
  - ~ Nasze Rewiry: Widok na Serbinowską – wystawa plenerowa (Filia nr 9)
  - ~ Droga do demokracji. Dzieje konstytucji polskich – wystawa tradycyjna i online (Filia nr 6)
  - ~ Od Brylantowej Osady po medale olimpijskie. 125 lat Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego (Filia nr 3)

- ~ Dobrzec – wystawa poświęcona historii osiedla (Filia nr 16)
- ~ Majków wczoraj i dziś – kontynuacja wystawy „Dawny Majków” (Filia nr 7)
- ~ Między mostami. Historyczne wedyuty Przedmieścia Wrocławskiego – wystawa plenerowa (Filia nr 3)
- ~ Galeria Wrocławskiego – wystawa fotograficzna (Filia nr 3)
- ~ Biuro Rzeczy znalezionych (Filia nr 4)
- ~ Nasze Rewiry: Śródmieście – wystawa plenerowa (róg ul. Grodzkiej i Zamkowej)
- ~ Złote Gody Filii nr 2 – wystawa plenerowa (Filia nr 2)
- ~ Rytm Dobrzeca. Fotografie uczniów TEB (Filia nr 16)
- ~ Jedyna taka biblioteka – wystawa video (Filia nr 1)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Być kobietą” – konkurs plastyczny dla osób pełnoletnich; wykonanie zdjęcia, rysunku lub grafiki kobiety, która jest dla autora pracy wyjątkowa

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „HALLO! Jestem” – ogłoszenie konkursu literackiego dla młodzieży szkół ponadpodstawowych
- Publikacja na bibliotecznym kanale YouTube odcinka z serii „Literackie ciekawostki” poświęconego Fiodorowi Dostojewskiemu
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „60 lat Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej” – wykład online Zdzisława Witkowskiego (publikacja na kanale YouTube biblioteki)
- „Wielkanocna kura, która kolorowe nosi pióra” – ogłoszenie konkursu plastycznego dla dzieci w wieku 5-10 lat
- „Czytamy razem z wami” – cykl filmów online dla najmłodszych czytelników: „Co było pierwsze: jajko czy kura?” – spotkanie z książką Marisy Núñez „Kukuryk”, zabawy ruchowe oraz plastyczne (film dostępny na kanale YouTube biblioteki)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Kolorowa Wielkanoc – projekt okładki mojej wymarzonej książki” – konkurs
- Światowy Dzień Poezji: „Poezja dla mojego miasta” – wznowienie kącika lokalnych poetów

Krobia (pow. Gostyń)

- Akcja „Pokaż, że czytasz” – zdjęcia z książką przesyłane przez czytelników (także w kwietniu)

Krotoszyn

- „Superbabka w bibliotece” – akcja promująca czytelnictwo dla kobiet i dziewczyn (Filia w Chwaliszewie)
- „Najpiękniejsza pisanka wielkanocna” – konkurs plastyczny (Filia w Chwaliszewie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Międzynarodowy Dzień Pisarzy – fotorelacja ze spotkań autorskich
- Z cyklu „Biblioteka poleca” – książka „Niewidzialne życie Addie Laure” V.E. Schwab
- Światowy Dzień Poezji – wystawa,
- „Rozpisani Czytelnicy.pl” – ogłoszenie konkursu literackiego na dowolną formę literacką
- „Pomaganie przez Czytanie” – udział w akcji
- Projekty „Lawendowa literatura” i „Ażurowe Mikołajki” – w ramach programu Partnerstwo dla Książki
- Dzień Kobiet – plakaty z życzeniami, wystawy i prezentacja książek o kobietach (filie Bieżyń, Jerka i Lubiń)

Lądek (pow. Słupca)

- „Przyjście wiosny” – konkurs plastyczno-literacki dla przedszkolaków oraz wystawa pokonkursowa

Leszno

- Wystawy
  - ~ „Zaplute karty reakcji. Polskie podziemie niepodległościowe w latach 1944-1956” (Hol główny Urzędu Miasta Leszna; Biblioteka Dworcowa)
  - ~ „Tadeusz Semrau – zapis Leszna” – zdjęcia najbardziej znanego leszczyńskiego fotografa (Przestrzeń miejska)
  - ~ „Przemijanie” – cykl zdjęć Andrzeja Przewoźnego (Biblioteka Ratuszowa)
- „O bohaterze niezwykłym” – wywiad z Anną Mączką, realizatorką telewizyjną, dziennikarką

Łubowo (pow. Gniezno)

- Dzieciaki w Bibliotece” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci: próba występu na Dzień Kobiet i pierwszy dzień wiosny
- Zajęcia muzyczne dla dzieci i młodzieży – próba nagrania koncertu na Dzień Kobiet
- Koncert z okazji Dnia Kobiet (Facebook)
- Zdalne zajęcia muzyczne dla dzieci i młodzieży – sekcja wokalna (także w kwietniu i maju)

- Kreatywna Biblioteka dla dzieci – zajęcia słowno- ruchowe dla dzieci
- Folklorystyczny Zespół Taneczny Lednica
- Udział Zespołu w obchodach Topienia Marzanny w Parku Etnograficznym w Dziekanowicach
- „Ogólnopolskie Czytanie Jeżycjady” Małgorzaty Musierowicz – włączenie się w akcję; udostępnienie nagrania czytanego fragmentu książki „Kwiat kalafiora” (Facebook); wystawa z informacjami o autorce i jej książkach
- Nagranie Koncertu na Dzień Kobiet oraz pierwszy dzień wiosny „Wiosna, ach to Ty”; emisja na Facebooku
- Krzyżówka z okazji Dnia Kobiet (Facebook)
- „Świat dziesięciu skarpetek” – konkurs czytelniczy dla dzieci nawiązujący do opowiadania „Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych)” Justyny Bednarek; rozstrzygnięcie konkursu i ogłoszenie wyników na Facebooku
- Bonus konkursowy – kontynuacja konkursu czytelniczego w postaci diagramu obrazkowego; zadanie polegało na udzieleniu odpowiedzi na 14 pytań, ułożeniu hasła i przesłaniu odpowiedzi do Biblioteki; ogłoszenie wyników bonusu konkursowego na Facebooku Biblioteki Publicznej i Centrum Kultury Gminy Łubowo
- „Pomoc dla Mateusza”, „Zbiórka dla Olgi” – włączenie się w zbiórkę pieniędzy na leczenie i rehabilitację mieszkańca gminy Łubowo oraz mieszkanki gminy Kiszkowo (także w kwietniu i maju; organizator: Fundacja Szlachetny Bohater)

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- „Ulubione bohaterki literackie” – konkurs online z okazji Dnia Kobiet
- „Wielkanocna pisanka” – konkurs plastyczny dla dzieci

Nowy Tomyśl

- V Ogólnopolskie Czytanie Jeżycjady i nie tylko! – zabawa online dla miłośników twórczości Małgorzaty Musierowicz (Strefa Koloru MiPBP)
- Pokonkursowa wystawa fotograficzna o nowotomyskim regionie dostępna w galerii wirtualnej oraz w holu biblioteki (Galeria na Holu)
- „Między nami kobietami” – spotkanie online z Moniką Sawicką-Kacprzak, autorką m.in. „Kruchości porcelany” i „Serwantki”
- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty: Spotkanie online z podróżniczką Michaliną Kupper – podróż do Iranu i Iraku
- Projekt: „Misja Apollo” – warsztaty online na temat tworzenia i realizowania kampanii społecznych; udział 13-osobowej grupy młodzieżowej (projekt dotowany z programu Równać Szanse)

- Poznaj Pana Poetę i jego „ptacyнки” – warsztaty online dla dzieci przed-szkolnych (Strefa Koloru MiPBP)

Pakoślaw (pow. Rawicz)

- Z cyklu „Karty historii”: Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych – wystawa online
- „To dla Was te życzenia” – układanie życzeń przez dzieci z okazji Dnia Pi-sarzy i Pisarek
- Z cyklu „Sylwetki literackie”: Michał Bułhakow – wystawa online
- Zostań detektywem! Poszukaj symptomów wiosny! – zadanie fotograficzne
- „Zaczytaj się w Tolkienie” – zadanie fotograficzne z książką autorstwa Tol-kiena
- „Stwórz mapę słów kojarzących się z książką” – zadanie plastyczne z oka-zji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci”
- „Żołnierzom Wyklętym cześć!” – wystawa (Filia w Chojnie)
- Światowy Dzień Poezji – wystawa online (Filia w Chojnie)

Piaski (pow. Gostyń)

- „Książka na weekend” – propozycje książkowe do wypożyczenia (także w kwietniu i maju)
- „Warsztaty z jajem” – wielkanocne warsztaty plastyczne
- „Stacja Biblioteka” – akcja promująca czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży
- „Flowercrossing”, czyli uwolnij kwiatka – możliwość zaadoptowania roślinki
- Plenerowa Biblioteka – zewnętrzny kącik relaksu dla miłośników literatury

Pleszew

- Konkurs czytelniczy z okazji Dnia Kobiet

Poniec (pow. Gostyń)

- Konkurs dla kobiet na definicję współczesnej kobiety
- „Kąpielowe spa” – warsztaty dla kobiet

Powidz (pow. Słupca)

- Wielkanocny kiermasz online
- Seans „SOLARIS” Stanisława Lema

Rawicz

- „Przyjaźń damsko / męska, czy jest możliwa?” – nowy cykl krótkich felieto-nów z punktu widzenia kobiety i mężczyzny: „Wszyscy jesteśmy jednako-wi, ale... na szczęście myślimy inaczej!”
- Projekty w ramach programu „Partnerstwo dla książki 2021”:
~ „Halo Wy tam! Ja tu czytam”

~ „Rawicki Plener Kryminalny”

Słupca

- Międzynarodowy Dzień Pisarzy i Pisarek – gra mobilna
- „Przyroda w kolorach” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
- Warsztaty „Zero Waste” – projekt „Z Biblioteką Działamy EKO” w ramach programu Równać Szanse
- Z Biblioteką działamy EKO – w ramach programu Równać Szanse: szycie toreb ekologicznych, warsztaty graficzne, wywiady, prowadzenie bloga EKOsistem w potrzebie (również w kwietniu i maju)
- Światowy Dzień Poezji – czytanie wierszy M. Konopnickiej (Facebook)
- Światowy Dzień Czytania Tolkiena – prezentacja książek (Facebook)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Pisanka wielkanocna” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego

Śmigiel (pow. Kościan)

- Warsztaty online dla przedszkolaków: „Dbam o środowisko”, „Dlaczego nie należy kłamać” (także w kwietniu i maju)
- Wystawy: „Motyw kobiety w literaturze”, „Kalendarz świąt nietypowych”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkania z przedszkolakami z cyklu „Bibliotekarz w przedszkolu, przedszkolak w bibliotece” (Zduny, Konarzew; także w kwietniu i maju)
- „BiblioMALUCH” – zajęcia sensoryczne

K w i e c i e ń

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Biało-czerwona w moim sercu” – ogłoszenie konkursu recytatorskiego (online)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Kurczak lub pisanka – wielkanocna niespodzianka” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego

Gniezno

- Akcja Żonkile 2021 (współpraca z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN):
  - ~ Udostępnienie na stronie internetowej i Facebooku materiałów Muzeum zawierających wskazówki i zalecenia dla nauczycieli pracujących z tematyką II wojny światowej i Zagłady, a także materiałów audiowizualnych i opowiadań „Pamięć drobinek” Zofii Staneckiej oraz „Historia

- z pewnej ulicy” Justyny Bednarek przygotowanych z okazji akcji „Żonkile”
- ~ Żółte żonkile i okazjonalne zakładki dla czytelników odwiedzających 19 kwietnia Bibliotekę
- ~ Okazjonalne wystawy książek nawiązujące do tematyki powstania w getcie warszawskim i polskich Żydów w czasie II wojny światowej
- Cała Polska czyta dzieciom – 20-lecie:
  - ~ Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci: „Baśniowy łabędź” – impreza czytelnicza (współorganizacja z przedszkolami)
  - ~ „Bibliotecznym okiem Igora”: Miniaturowa książka – cykl warsztatów plastycznych online
  - ~ Zosia recenzuje: „Żółte kółka. Mam na imię Inna” Elizy Piotrowskiej – cykl czytelniczych recenzji
- „Klub Wiedzy w Bibliotece”: „Asertywność, czyli jak pozostać sobą, nie raniąc innych” – bezpłatne warsztaty online
- „Mała książka – wielki człowiek” – realizacja programu czytelniczego (także w maju)
- Na 100-lecie urodzin: Lem w Bibliotece – „Eden” – cykl poleceń online książek Stanisława Lema w wykonaniu Wiktora Kolińskiego
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich
  - ~ „Bajkopomagajki” Klub Książki dla Dzieci i Rodziców – czytelnicze polecenia książek o książkach dla dzieci, zakładki metodą kawaii – warsztaty online
  - ~ „Książka i róża” – dekoracje z papierowych róż i wskazania czytelnicze dla książek nagrodzonych w konkursach literackich

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „50-lat z przytupem. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Tursko” – historia i współczesność (1971-2021)” – otwarcie wystawy jubileuszowej
- „Moja biblioteka w Kościelnej Wsi” – zajęcia czytelnicze dla przedszkolaków (Filia Kościelna Wieś)
- Majowe święta – zajęcia edukacyjne patriotyczno-plastyczne dla przedszkolaków (Filia Kościelna Wieś)

Gostyń

- Międzynarodowy Dzień Książki Dziecięcej – filmik-pogadanka Izabeli Mehr
- Dzień Flagi – filmik-pogadanka Izabeli Mehr
- Kamishibai na rowerze – wycieczki
- Gostyński ex libris – spotkanie z Małgorzatą Nawrocką-Żarnecką
- „Poznaj nas lepiej!” – spotkanie z Ewą Czub, Izabelą Mehr i Beatą Praczyk (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Wielkanocne malowanie” – konkurs plastyczny dla dzieci: wykonanie dowolną techniką ilustracji bajki „O wiosnie, kurczętach i wielkanocnych świętach” Urszuli Kozłowskiej – film

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- „W 7 dni dookoła bajek” – spektakl online przygotowany przez Teatr TAK z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci
- „Literatura nad Obrą” – spotkanie z dr. Emilianem Prałatem (film dostępny na kanale YouTube biblioteki)
- „Literackie ciekawostki” – publikacja odcinka poświęconego życiu i twórczości Ignacego Krasickiego

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich:
  - ~ prezentacja udostępniona na stronie internetowej biblioteki i Facebooku
  - ~ stworzenie wspólnie z czytelnikami wystawki najbardziej znanych i lubianych przez nich książek i cytatów z nich pochodzących

Krotoszyn

- Międzynarodowy Dzień Ptaków:
  - ~ zawieszanie budek lęgowych dla ptaków na Skwerze D-O-M przy bibliotece
  - ~ promowanie online literatury dotyczącej ptaków
- Włączenie się online do akcji „Żonkile”.
- Promocje online literatury:
  - ~ „W ogrodzie z książką”
  - ~ nowości wydawnicze; książki i audiobooki
  - ~ Dobre Myśli – seria na dobre samopoczucie
- „Co wiesz o Światowym Dniu Książki i Praw Autorskich” – konkurs online
- „Wiosenna kosmetyka w ogrodzie” – realizacja projektu Lokalne Partnerstwa PAFW: „Miesz(k)amy na Skwerze”, który jest kontynuacją działania „Skwer D-O-M: Działamy-Odпочzywamy-Motywuujemy”
- „Moja wymarzona biblioteka” – konkurs (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Realizacja projektu w ramach ogólnopolskiej akcji. „Mała książka – wielki człowiek” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; także w maju)
- Realizacja projektu w ramach ogólnopolskiej akcji. „Mała książka – wielki człowiek” (Filia)
- Konkurs fotograficzny na Facebooku „Selfie z książką” (Filia w Chwaliszewie)

- Spotkania czytelnicze w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” (Filia w Krotoszynie):
  - ~ „O przyjaźni”
  - ~ „Każdy ma talent”
  - ~ „O motylach i nie tylko”
  - ~ „Wiersze Marii Konopnickiej i innych poetów

Krzywiń (pow. Kościan)

- Międzynarodowy Dzień Książki – prezentacja online
- 122. urodziny Ewy Szelburg-Zarębiny – prezentacja online
- Światowy Dzień Cyrku – pokaz cyrkowy online dla zainteresowanych dzieci
- Światowy Dzień Ziemi – prezentacja online
- Wystawy:
  - ~ 81. Rocznica Zbrodni Katyńskiej
  - ~ Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich
  - ~ 230. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja
  - ~ Światowy Dzień Ziemi (Filia Bieżyń)

Lądek (pow. Słupca)

- „Zaczytani” – konkurs fotograficzny dla mieszkańców gminy Lądek z okazji obchodów Światowego Dnia Książki z wykorzystaniem przesłania „Moc książek powinna być wykorzystywana do walki z izolacją”; wystawa po-konkursowa

Leszno

- Wystawy:
  - ~ „Kadr” – obrazy Moniki Ratajczak (Biblioteka Dworcowa)
  - ~ „Potęga wyobraźni” – fotografie Hanny Maćkowiak (Hol MBP)
- „Szpindlowe dzieła sztuki” – rozmowa online z Januszem Skrzypczakiem o kokach w zegarkach szpindlowych
- Z okazji 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja:
  - ~ „Dyskusja o Polsce” – z prof. Wojciechem Roszkowskim, ekonomistą, historykiem i nauczycielem akademickim rozmawiał Damian Małecki, prezes Ogólnopolskiego Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”
  - ~ „O polskim patriotyzmie” – z Zenonem Józwiakiem, szefem Delegatury Urzędu Wojewódzkiego w Lesznie rozmawiał Damian Małecki

Łubowo (pow. Gniezno)

- Konkursy wielkanocne – adresowane do mieszkańców oraz placówek oświa-towych z terenu gminy Łubowo
  - ~ „Co z tym jajem?” – konkurs plastyczny

- ~ „Palma wielkanocna” – konkurs fotograficzny: umieszczenie zdjęcia własnoręcznie wykonanej palmy pod postem informującym na Facebooku biblioteki; zwycięzcą została osoba, która uzyskała największą liczbę polubień
- ~ Nazwy jaj wielkanocnych w zależności od ich barwienia – informacja na Facebooku.
- ~ „Jajka w przysłowiaach” – zabawa na Facebooku

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- „Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich” – konkurs na odgadnięcie tytułu i autora książki na podstawie okładek

Nowy Tomyśl

- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty: „Kraj wina i chleba. Gruzja” – spotkanie online z Martą Skutnik i Piotrem Bołko, podróżnikami związanymi z Gruzją, gdzie prowadzą hostel i winnicę
- „Nasz James Book w służbie wielkich liter dla bibliotek!” – udział w konkursie towarzyszącym Wirtualnym Targom Książki organizowanym przez OSDW Azymut

Pakoślav (pow. Rawicz)

- „Pomiędzy stronami – pomysł na zakładkę do książki” – zadanie plastyczne
- Z cyklu „Patroni 2021 roku”: Stanisław Lem – wystawa online
- „Pamiętamy i dziękujemy” – wystawa online z okazji 78. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim
- „Miś Uszatek moim przyjacielem” – konkurs plastyczny
- Zaczarowany świat baśni Hansa Christiana Andersena – zadania plastyczne (Filia w Chojnie)

Piaski (pow. Gostyń)

- Udział w konkursie na najciekawszą ekspozycję książki wydawnictwa Wielkie Litery
- 1055. rocznica przyjęcia chrztu przez Polskę – wystawa
- „Żonkilowe drzewo” – udział w akcji z okazji 78. rocznicy powstania w getcie warszawskim

Pleszew

- Akcja bookcrossingowa z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich

Poniec (pow. Gostyń)

- Warsztaty dekoracji wielkanocnych – dla dzieci i dorosłych
- „Dzieci czytają dzieciom” – konkurs czytelniczy online

Powidz (pow. Słupca)

- „Jaka to książka” – spotkanie w przedszkolu

Rawicz

- „Zając poszukuje zaginionego sianka” – konkurs wielkanocny online
- „Rawicz oczami podróżnika” – konkurs fotograficzny dla dzieci do lat 13, realizowany w ramach projektu „Halo Wy tam! Ja tu czytam”

Słupca

- Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci – film z wypowiedziami dzieci na temat ulubionych książek
- „Papierowe pisanki wielkanocne” – warsztaty
- „By czytać się chciało, zakładkę zrób wspaniałą” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Książka na weekend” – posty prezentujące książki (Facebook)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Światowy Dzień Jednorożca – działania online: praca plastyczna (Filia w Starym Bojanowie)
- Dzień Delfina – działania online: ciekawostki, praca plastyczna (Filia w Czaczu)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „BiblioMALUCH” – zajęcia sensoryczne (Zduny, Baszków, Konarzew)

M a j

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Biało-czerwona w moim sercu” – rozstrzygnięcie konkursu recytatorskiego
- „Tydzień Bibliotek”:
  - ~ Spotkanie autorskie z Wandą Szymanowską dla klasy III
  - ~ Maraton z przedszkolami – spotkania czytelniczo-zabawowe
  - ~ Wydarzenia online:
    - Konkursy facebookowe: Start „Kartka dla Mamy”, Weekendowy Sleeveface
    - Wspomnienia dawnych lat – filmik
    - „Czytanie to magia” – pokaz iluzjonisty
    - Wykład Moniki Mularskiej-Kucharek

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Tydzień bibliotek: „Zostań super-poszukiwaczem bibliotecznych przygód”
  - konkurs dla dzieci do lat 10
- Konkurs wiedzy z okazji 150 rocznicy śmierci Edmunda Bojanowskiego
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską – dla przedszkolaków

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Tydzień Bibliotek
  - ~ „Co to za książka?” – konkurs (Facebook)
  - ~ „Tworzymy razem zakładki do książek” – warsztaty plastyczne (Facebook)
  - ~ „Odkurz zapomniane książki” – akcja czytelnicza (Facebook)
  - ~ Przedstawienie teatru kamishibai (Facebook)
  - ~ „Labirynt” – konkurs plastyczny

Gniezno

- Cała Polska czyta dzieciom – 20-lecie:
  - ~ „Bibliotecznym okiem Igora”: Rysunek inspirowany sztuką 20-lecia międzywojennego – cykl warsztatów plastycznych online
  - ~ Zosia recenzuje: „Gwiazda z pierwszego piętra” Barbary Kosmowskiej – cykl czytelniczych recenzji
- Na 100-lecie urodzin: Lem w Bibliotece – „Powrót z gwiazd” – cykl poleceń online książek Stanisława Lema w wykonaniu Wiktora Kolińskiego
- XVIII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek
  - ~ #fyrtebiblioteczny – tematyczne prezentacje biblioteki publikowane w mediach społecznościowych
  - ~ „Alfabet muzyczny bibliotekarza” – wystawka płyt CD, kaset magnetofonowych, winyli, a także książek związanych z muzyką
  - ~ „Bajkopomagajki” Klub książki dla Dzieci i Rodziców: „Książki działające na zmysły” – książka sensoryczna – polecenia czytelnicze i warsztaty plastyczne online
  - ~ „Książki jak ziarna – wydają plon!” – miniogródek w prezencie dla dzieci odwiedzających oddział dziecięcy
  - ~ Książkobudka z akcesoriami do wykonania pamiątkowej fotografii
  - ~ „Magiczny świat książek dla dzieci” – przekrojowa wystawa książek dla dzieci z lat 1950-2000
  - ~ „Książkowa pierwsza pomoc” – książko-terapeutyczne polecenia na życzenie
  - ~ „Odwiedź, wybierz, zacytaj i zamyśl się... z bibliotecznego kufra niespodzianek” – tematyczne wystawy książek

- „Podróże Koziołka Klemensa” – maskotki z Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Wieruszowie – udział w zabawie międzybibliotecznej

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Znajdziesz mnie w bibliotece” – Tydzień Bibliotek:
  - ~ projekcja filmu, przedstawiającego działalność gołuchowskiej biblioteki i promującego hasło: „Znajdziesz mnie w bibliotece” na Facebooku biblioteki
  - ~ rozstrzygnięcie konkursu na „Pojazd przyszłości” i wręczenie nagród (Oddział Dla Dzieci)
  - ~ „Świat bajek” – gra literacko-edukacyjna dla dzieci (Filia Kościelna Wieś)
  - ~ „Zanim weźmiesz mnie do ręki” – prezentacja multimedialna o książce i „zgaduj-zgadula” dla klas I i II (Filia Tursko)
  - ~ „Mam przyjaciela...” – zajęcia literacko-plastyczne dla przedszkolaków o bajkowych postaciach, które można znaleźć w książkach w bibliotece (Filia Tursko)
- „Eko – Dzień Dziecka” – rodzinny piknik nad jeziorem – przedstawienie teatralne Krakowskiego Teatru Edukacji i Profilaktyki MASKA: bajka pt. „Ekologia z Alicją, Królikiem i Kapelusznikiem”, animacje, EKO – Pokaz Mody, otwarta lekcja tańca, warsztaty sensoplastyczne, quizy i konkursy dotyczące zasad segregacji odpadów i proekologicznych zachowań oraz ekologiczny plener malarski, kolorowa dyskoteka z proszkami holi (Biblioteka Gołuchów przy współpracy z GCK „Zamek”, GOTIS oraz pełnomocnikiem wójta gminy Gołuchów ds. Profilaktyki Uzależnień)

Gostyń

- Gostyński ex libris – spotkanie z Mikołajem Rogalą
- Poznaj nas lepiej: „Kryminalny Magiel” – spotkanie z Pauliną Skrzypczak
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską – dla przedszkolaków

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Tydzień Bibliotek pod hasłem „Znajdziesz mnie w bibliotece”
  - ~ internetowe zadanie dla czytelników: kreatywne wyjaśnienie, jak rozumieć to hasło (zdjęcia, filmiki)
  - ~ prezentacja zasobów i działalności Biblioteki poprzez portal społecznościowy
- Dzień Matki w internecie – praca plastyczna lub graficzna przedstawiająca „uosobienie mamy”; technika prac dowolna

Kłecko (pow. Gniezno)

- Maraton Biblioteczny VI – zorganizowany z okazji XVIII Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek pod hasłem „Znajdziesz mnie w bibliotece”:

Program stacjonarny:

- ~ Biblio-serce – stworzenie przez Czytelników Biblio-serca z tytułami swoich ulubionych książek
- ~ Labirynt biblioteczny „Spotkajmy się w bibliotece” – wypełnianie przez czytelników specjalnego labiryntu prowadzącego do biblioteki

Program online:

- ~ „Selfie z książką” – konkurs fotograficzny polegający na sfotografowaniu książki z wizerunkiem czytelnika z dowolnymi przedmiotami czy elementami przyrody
- ~ Konkurs wiedzy o Kłecku (Facebook)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Znajdziesz mnie w bibliotece” – film, który w żartobliwy sposób przybliżył hasło Tygodnia Bibliotek
- Loteria z upominkami i podziękowaniami dla wylosowanych czytelników którzy w dniach 12-14 maja 2021 r. przyszli do biblioteki i wypożyczyli książkę, audiobooka lub czasopismo i wypełnili kupon
- „Wirtualny przewodnik po bibliotece” – film
- Spotkania tematyczne online z przedszkolakami
- Spotkanie z przedszkolakami w Smolicach (Filia w Smolicach)
- Wizyta Klubu Miłośników Biblioteki działającego przy filii w Baszkowie

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- Quiz literacki z okazji 230. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja (dostępny na stronie internetowej biblioteki)
- „Obraz i słowo. Konstytucja 3 Maja w malarstwie, literaturze, poezji” – wystawa
- Tydzień Bibliotek „Znajdziesz mnie w bibliotece” – online:
  - ~ film pokazujący zasoby i ofertę biblioteki
  - ~ plansza do gry w „literackie bingo”
- „Literackie ciekawostki” – publikacja odcinka poświęconego życiu i twórczości Krzysztofa Kamila Baczyńskiego
- „Lubimy czytać polskich autorów” – z okazji 20-lecia akcji „Cała Polska czyta dzieciom”: cykl 5. filmów, w których pisarze, edukatorzy, przyjaciele dzieci i książek oraz bibliotekarze czytali fragmenty swoich tekstów napisanych z myślą o najmłodszych (filmy dostępne na kanale YouTube biblioteki)

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan z/s w Kielczewie

- Tydzień Bibliotek: „Znajdziesz mnie w bibliotece” – zdalne zajęcia z przed-szkolakami (Biblioteka w Kielczewie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- XVIII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek „Znajdziesz mnie w bibliotece”:
  - ~ „# Zostań w domu i czytaj książki” – wystawa pokonkursowa prac uczniów ze szkół ponadpodstawowych
  - ~ filmik na Facebooku, masz pasję możesz ją rozwijać, prezentacja książek popularnonaukowych
  - ~ prezentacja książek dla dzieci
  - ~ „Warto przeczytać, warto obejrzeć” – książki i ich filmowe adaptacje (film na Facebooku)
- XX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom pod hasłem – „Lubimy czytać polskich autorów”:
  - ~ czytanie dzieciom z przedszkola „Lokomotywy” Juliana Tuwima (przed budynkiem biblioteki)
  - ~ spotkanie online z uczniami klas I szkoły podstawowej, czytanie „Lokomotywy” Juliana Tuwima oraz innych wierszy polskich autorów m.in.: Jana Brzechwy, Marii Konopnickiej, Danuty Wawiłow i Wandy Chotomskiej
- Ekspozycje tematyczne książek w mediach społecznościowych z okazji Międzynarodowego Dnia Pisarzy, Dnia Kobiet, Dnia Mężczyzn, książki o tematyce wiosennej, Dzień Czytania Tolkiena, Dzień Czekolady oraz wystawki nowości czytelniczych zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci

Krotoszyn

- Promocje online literatury:
  - ~ „Dzień Matki w literaturze”
  - ~ 120. rocznica urodzin rtm. Witolda Pileckiego
  - ~ Jack Jackvill Zawodny
  - ~ Bestsellery 2020 roku
  - ~ nowości wydawnicze; książki i audiobooki
- „Co kryją zakamarki biblioteki” – spacer online po bibliotece
- „Zostań naszym czytelnikiem” – akcja promująca zapisywanie do biblioteki; czytanie to najlepsza inwestycja w rozwój dziecka (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Promocje online literatury (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
  - ~ „Dzień królowej”
  - ~ „Światowy Dzień Pszczół”
- XVIII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek „Znajdziesz mnie w bibliotece”:

- ~ „Moja Biblioteka” – konkurs plastyczny (Filia w Chwaliszewie)
- Spotkania czytelnicze (Filia w Krotoszynie):
  - ~ „O przyjaźni”
  - ~ „Każdy ma talent”
  - ~ „O motylach i nie tylko”
  - ~ „Wiersze Marii Konopnickiej i innych poetów

Krzywiń (pow. Kościan)

- Tydzień Bibliotek
  - ~ „Tajemnicza książka” – minikonkurs z nagrodami
  - ~ Tworzymy nowy tekst z tytułów książek – zabawa literacka
  - ~ „Kto pierwszy ten lepszy” – krzyżówka o tematyce bibliotecznej
  - ~ Z kart historii „Pierwsza zachowana książka w bibliotece” – wystawa
  - ~ Biblioteki Świata – wystawa stacjonarna
  - ~ „Rzypisani Czytelnicy.pl” – rozstrzygnięcie konkursu; ogłoszenie wyników (online)
- Pakiet „Super Pakiet dla Super Mamy” – projekt dla młodych czytelników z okazji Dnia Matki
- „Jak zrobić laurkę” – nagranie i publikacja filmiku instruktażowego na YouTube

Lądek (pow. Słupca)

- „Jak wygląda szczęście” – konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży do lat 16. zorganizowany z okazji Dnia Dziecka (współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Lądku); wystawa pokonkursowa

Leszno

- Wystawy:
  - ~ „Potęga wyobraźni” – fotografie Hanny Maćkowiak (Hol MBP)
- „Pokaż nam swoją domową biblioteczkę” – ogłoszenie konkursu na fotografię najciekawszej domowej biblioteczki
- „Odetchnij swobodą i wiosną. Spotkajmy się na Starówce” – bookcrossing zorganizowany przez Stowarzyszenie Nowe Stare Miasto z udziałem Biblioteki Ratuszowej
- „Dla tych, którzy chcą dotrzeć do korzeni chrześcijańskiej cywilizacji” – wirtualny wywiad z udziałem Łukasza Domagały (pracownika MBP) i prof. Grzegorza Kucharczyka, autora książki „Katedra i uniwersytet”
- „Polacy po wojnie” – konkurs historyczny, poszukiwania 5 najlepszych książek opisujących dzieje Polaków w powojennej rzeczywistości (Facebook MBP w Lesznie)

- „Kryminalne imieniny” – spotkanie autorskie z Joanną Jodełką w ramach cyklu „Książka – na każdy temat” (realizacja projektu Sprawa dla Czytelnika)
- Konkurs z okazji Dnia Matki – stworzenie listy kreatywnych tytułów; gra słowna polegająca na zastąpieniu wyrazu z danego tytułu słowem Matka (Facebook)
- „Książka za złotówkę” – stoiska z książkami
- Biblioteka online (strona internetowa, Facebook oraz YouTube MBP) – wystawy wirtualne:
  - ~ „Moje miejsce na Ziemi”
  - ~ „Nasze miasto”
  - ~ „Sentymentalny spacer po reklamach i ogłoszeniach Leszna okresu międzywojennego”
  - ~ „Leszczyńskie zegary”
  - ~ „21 prezentacji – Leszno 2020”
  - ~ „Z głowy prababci – czepki, kopki, kłapcie ...”
  - ~ „Niezwykłe historie zwykłych ludzi”
  - ~ „Literackie postaci wychodzą z książek”
  - ~ „Pokój Grochowiaka”
  - ~ „Stefan Rowecki – portrety”

Łubowo (pow. Gniezno)

- Dzieciaki w Bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci: próba występu na Dzień Matki
- Zajęcia muzyczne dla dzieci i młodzieży – próba nagrania koncertu na Dzień Matki
- Kreatywna Biblioteka dla dzieci – zajęcia słowno-ruchowe dla dzieci: próby do występu na Dzień Matki
- Koncert z okazji Dnia Matki – nagranie koncertu w wykonaniu dzieci z grup „Dzieciaki w Bibliotece” i „Kreatywna Biblioteka” i publikacja na Facebooku; wykonanie pamiątkowych zdjęć z koncertu i przekazanie ich mamom
- „Symbole narodowe” – udostępnienie na Facebooku prezentacji uczniów szkoły podstawowej w Lednogórze
- Tydzień Bibliotek – XVIII edycja akcji pod hasłem „Znajdziesz mnie w bibliotece” (Facebook):
  - ~ Puzzle z hasłem Tygodnia Bibliotek do ułożenia online
  - ~ Konkurs rebusowy: przedstawianie rebusów, dotyczących tego, co czytelnicy mogą znaleźć w bibliotece; udzielanie odpowiedzi drogą mailową; zwycięzcę nagrodzono
- Współpraca ze Stowarzyszeniem mali bracia Ubogich działającym na rzecz osób starszych samotnych

- „Z życia kardynała Stefana Wyszyńskiego” – wystawa

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Konkurs dla dzieci online – odgadywanie tytułów bajek na podstawie emocji
- Konkurs dla dzieci – wypożyczenie proponowanej książki z literatury dziecięcej i losowanie książek-niespodzianek
- Konkurs online na portret mam

Niechanowo (pow. Gniezno)

- Konkursy z okazji Tygodnia Bibliotek:
  - ~ Konkurs plastyczny na okładkę ulubionej książki
  - ~ „Kadry literatury” – konkurs fotograficzny

Nowy Tomyśl

- Bookcrossing przed biblioteką! – otwarcie Plenerowej Strefy Bookcrossingu
- „Znajdziesz mnie w bibliotece” – Tydzień Bibliotek:
  - ~ „W poszukiwaniu zaginionej książki” – czytelnicy poznali trzy tajemnicze historie, a w nich zagadki, które trzeba było rozwikłać przy użyciu tabelki z kodem Poliubiusza (Strefa Koloru MiPBP)
  - ~ Spotkanie online z Dawidem Łasutem, krakowskim społecznikiem, podróżnikiem, trenerem językowym i publicystą
  - ~ Spotkanie online z Małgorzatą Starostą, która w rozmowie z influencerką książkową Wioletą Sadowską opowiedziała o swoim kryminalno-obyczajowym cyklu „Pruskie baby” oraz świeżo wydanej książce „Szczęśliwy los”
  - ~ Inauguracja cotygodniowego cyklu zajęć sportowych, służących dobrej kondycji, prezentowanych przez Emilię Rościszewską – fizjoterapeutkę, terapeutkę manualną, trenerkę medyczną z Kliniki Rehabilitacyjnej Rosmed Nowy Tomyśl
- Wieruszowski Klemens z wizytą w naszej bibliotece! – udział w projekcie „Biblioteczne podróże Koziołka Klemensa”, zorganizowanym przez Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną w Wieruszowie. Dla udokumentowania przebiegu tej wizyty powstała bajka „Jak koziołek Klemens odwiedził nowotomyską bibliotekę”, opowiadająca o nowotomyskich przygodach Koziołka Klemensa, promująca naszą bibliotekę oraz prezentująca walory naszego miasta
- Uruchomienie nowej usługi dla czytelników – wypożyczenia elektronicznych czytników książek
- „Młódzież świeci (od)blaskiem” – nagranie pierwszej kampanii społecznej „Weź odblask i bądź bezpieczny na drodze” i udostępnienie jej w mediach społecznościowych; film został zrealizowany przez młodzież przy współ-

pracy z Powiatową Komendą Policji w Nowym Tomysłu oraz w partnerstwie z Nadleśnictwem Bolewice

- „Młodzież nie czeka – pomaga!” w ramach projektu „Misja Apollo” – tematyczny happening w kowbojskim stylu zorganizowany przez młodzież: promocja wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy; dla najmłodszych odbiorców kampanii – gry i zabawy pt. „Pierwsza pomoc”
- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty: „Kirgistan. Światowe Igrzyska Koczowników” – podróżnicze spotkanie online z Anną Grebieniow, amatorką podróży konnych i nurkowania
- Ekologiczny Bukowiec: „EKO-POSTAĆ, czyli mój ulubiony bohater literacki w wersji EKO” – konkurs plastyczny, zorganizowany z okazji Dnia Ziemi (Filia w Bukowcu)

Pakośław (pow. Rawicz)

- Tydzień Bibliotek:
  - ~ „Tego bohatera, tę bohaterkę znalazłam/em w bibliotece” – praca plastyczna przedstawiająca wygląd postaci, wzbogacona o krótki opis cech charakteru
  - ~ „Książka, którą znalazłam/em w bibliotece i do której chętnie wracam to...” – krótka recenzja książki (dla dorosłych), ilustracja okładki tej książki (dla dzieci)
  - ~ „Moje wspomnienie o osobie, którą spotkałam/em w bibliotece i nigdy jej nie zapomnę” – prezentacja tej osoby w formie mapy słów, rysunku, wycinanki, ilustracji itp.
  - ~ „Biblioteka moich marzeń – co chciałabym/chciałbym znaleźć w bibliotece? – mini projekt graficzny wyglądu biblioteki i jej zasobów
  - ~ „W bibliotece przeżyłam/em fascynującą przygodę, a była to...” – pomysł na krótkie opowiadanie opisujące wydarzenie, którego osobiście doświadczył czytelnik
- „Mali przyjaciele książek” – zadanie plastyczne
- „Cała Polska Czyta Dzieciom. Pakośław też! – akcja z okazji XX Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom”
- Dzień Dziecka z Kicią Kocią – spotkanie z dziećmi
- Z cyklu „Patroni 2021 roku”: Kardynał Stefan Wyszyński – Prymas Tysiąclecia – wystawa online
- „Sienkiewicz ilustrowany” – wystawa ilustracji do dzieł Henryka Sienkiewicza w 175. rocznicę urodzin pisarza (Filia w Chojnie)
- Skarby do odkrycia w bibliotece – wystawa online zdjęć najstarszych książek nadesłanych przez czytelników (Filia w Chojnie)

- Mój pierwszy lapbook – wystawa online prac wykonanych przez dzieci i młodzież (Filia w Chojnie)
- Zabawy i głośne czytanie bajek – spotkania online z przedszkolakami (Filia w Chojnie):
  - ~ Zgadnij z jakiej jestem bajki?
  - ~ Zgadnij kto to?
- „Juniorzy i seniorzy – dwa pokolenia, które łączą książki” – wystawa nadesłanych zdjęć (Filia w Chojnie)
- „Czy znacie te książki? – wystawa w 50. rocznicę urodzin Marcina Pałusza (Filia w Chojnie)

Piaski (pow. Gostyń)

- „ekoLEMoroboty” – konkurs plastyczny zorganizowany z okazji stulecia urodzin Stanisława Lema i Dnia Ziemi
- „Majówka z lapbookiem” – warsztaty plastyczne, materiały dotyczące najważniejszych polskich świąt
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską – dla przedszkolaków
- Udział w akcji Tydzień Bibliotek – „Znajdziesz mnie w bibliotece”

Pleszew

- Cykl spotkań online pod hasłem „Wiosna Kobiet” – rozmowy z kobietami z powiatu pleszewskiego
- „Odjazdowy Bibliotekarz 2021” – rajd rowerowy z questem „Rowerowa wyprawa w przeszłość Pleszewa i okolic”
- Spotkanie autorskie z Marianną Oklejak
- Spotkanie autorskie z Piotrem Milewskim

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską – dla przedszkolaków
- Tydzień Bibliotek – online: quizy, teatrzyk, konkursy, „Ubrani w książkę”
- Warsztaty plastyczne dla dzieci na świeżym powietrzu
- „Eko-bomby” – warsztaty
- Tworzenie lapbooka – film
- „Cytatowe szaleństwo” – konkurs czytelniczy online

Powidz (pow. Sępca)

- Tydzień Bibliotek: „Czytamy i ilustrujemy LOKOMOTYWĘ Juliana Tuwima”
- „Książka na świeżym powietrzu” – spotkanie z bajką dla zerówki

Rawicz

- „Afryka Kazika” – spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim (Filia Zielona Wieś)

- Spacer Rawickimi Plantami tropem Małego Księcia z podróżnikiem Łukaszem Wierzbickim oraz rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego „Rawicz oczami podróżnika”
- „Czytanie to magia – w sieci dla dzieci” – pokaz iluzjonisty Piotra Szumnego
- „Drogowskazy Szczęścia” – spotkanie online z Moniką Mularczyk-Kucharek
- Spotkanie z Martą Żochowską – pokaz makijażu Face Painting oraz promocja książki „Face painting dla każdego”
- Tydzień Bibliotek:
  - ~ Kosmiczna Strefa Małego Księcia, znajdująca się w parku przy Rawickim Domu Kultury – warsztaty otwarte (kanał YouTube)
  - ~ „Aleja Dobrych Słów na Planecie Pozytywnych Myśli” – w nawiązaniu do Małego Księcia – warsztaty otwarte
  - ~ Wyprawa po Rawiczu z questem, po przejściu całej trasy i rozwiązaniu zagadek wraz z Małym Księciem, uczestnicy otrzymali pamiątkową pieczęć
- Spotkanie Joanny Jagiełło z przedszkolakami – online
- Warsztaty komiksu z Joanną Jagiełło, spotkanie w ramach projektu „Halo Wy tam, Ja tu czytam”
- Cała Polska czyta dzieciom:
  - ~ Joanna Jagiełło – spotkanie online
  - ~ Krzysztof Staśkiewicz – spotkanie online
  - ~ Hania Kunicka, Alicja Rabura, Stefania Chmielarczyk – spotkanie online
  - ~ Grażyna Kośmider – spotkanie online
  - ~ Kinga Klemczak i Julianna Maćkowiak – spotkanie online
  - ~ Anna Nowak – spotkanie online
  - ~ Kicia Kocia z Moniką Skikiewicz – warsztaty plenerowe

Słupca

- Tydzień Bibliotek pod hasłem „Znajdziesz mnie w bibliotece”:
  - ~ młodzież czyta przedszkolakom
  - ~ krzyżówka z nagrodami
  - ~ „Moje selfie z książką” – konkurs
  - ~ „W bibliotece” – film na Facebooku
- Dzień Matki – bukietki rozdawane dzieciom, własnoręcznie wykonane przez bibliotekarzy jako prezent dla ich mam
- XX Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom pod hasłem „Lubimy czytać polskich autorów” – spotkania z przedszkolakami
- Współorganizacja Wawrzynkowej Gry Miejskiej (maj-sierpień)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Biblioteczne Podróże Koziółka Klemensa” – pobyt Koziółka Klemensa w bibliotece, udział w akcji MGBP w Wieruszowie
- Zorganizowanie Letniej Czytelni Gazet

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- XVIII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek „Znajdziesz mnie w bibliotece”:
  - ~ Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką (spotkanie online)
  - ~ „Mój komiks” – wystawa prac plastycznych uczniów klas III szkoły podstawowej

Śmigiel (pow. Kościan)

- Tydzień Bibliotek:
  - ~ „Gdzie w naszej gminie mogliby mieszkać bohaterowie baśni braci Grimm i Andersena” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
  - ~ „Ja i mój bajkowy bohater” – rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego
  - ~ „Znane i lubiane wiersze Juliana Tuwima i Jana Brzechwy” – rozstrzygnięcie konkursu recytatorskiego
  - ~ Spotkanie autorskie online z Karoliną Jurgą, autorką książki „Zrodzeni z krwi”
- „Światowy Dzień Flagi RP” – działania online: praca plastyczna
- „Po Polsce podróże małe i duże”
  - ~ legenda o poznańskich koziółkach, praca plastyczna, quiz, ciekawostki związane z Poznaniem (Filia w Starym Bojanowie)
  - ~ Wrocław – miasto krasnali i smoka Strachoty – ciekawostki i legendy związane z tym miastem, quiz, praca plastyczna (Filia w Czaczu);
  - ~ Toruń – ciekawostki, legendy, działania plastyczne (Filia w Nietążkowie)

Zagórów (pow. Słupca)

- Teatrzyk kamishibai dla dzieci z zerówek
- Tydzień Bibliotek – Biblioteka w opinii czytelników – nagrane filmy umieszczone na stronie internetowej, profilu facebookowym i kanale YouTube

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Z książką w plecaku” – spotkanie online dla przedszkolaków
- „BiblioMALUCH” – zajęcia sensoryczne: logorytmika
- Konkurs recytatorski wierszy Stanisława Jachowicza, dla klas I-III
- Konkurs pięknego czytania utworów Stanisława Lema przez uczniów klas VII-VIII
- Wyjazd rowerowy z okazji Dnia Matki do Kobyłina połączony ze zwiedzaniem tamtejszej biblioteki (Baszków)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

AUTENTYK / Michał Pabian. W: I K S . – 2021, nr 6, s. 28

Recenzja tomiku poezji Szczepana Kopyta „Konfetti” wydanego przez WBPiCAK.

BYLIŚMY tak blisko / Marek Olszewski. W: Nowe Książki. – 2021, nr 5, s. 35-36

Omówienie tomiku poezji Macieja Roberta „Co mogło pójść nie tak” wydanego przez WBPiCAK.

DZIAŁALNOŚĆ regionalna Biblioteki Publicznej w Śremie / Ewa Bąk. W: P o r a d n i k Bibliotekarza. – 2021, nr 5, s. 22-28

M.in. o współpracy z WBPiCAK.

EGZORCYZMY Witolda G. / Konrad Zych. W: Nowe Książki. – 2021, nr 4, s. 84-85

Omówienie książki Grzegorza Filipa „Cover” wydanej przez WBPiCAK.

JAN Gondowicz laureatem Poznańskiej Nagrody Literackiej / Katarzyna Sklepik. W: G ł o s W i e l k o p o l s k i . – 2021, nr 100, s. 29

Nominacja Urszuli Honek do Nagrody im. Stanisława Barańczaka (stypendium) za tom „Pod wezwaniem” wydany przez WBPiCAK.

KONKURS fotograficzny „Error_2k02...” / oprac. A.S. W: I K S . – 2021, nr 5, s. 99

Konkurs fotograficzny organizowany przez WBPiCAK.

NAJWYŻSZEJ klasy próba / Michał Pabian. W: I K S . – 2021, nr 5, s. 22

Omówienie tomiku poezji Aldony Kopkiewicz „Na próbę” wydanego przez WBPiCAK.

NOMINOWANA dwudziestka : Nagroda Literacka „NIKE” 2021/ Marek Radziwon. W: G a z . W y b o r c z a (Poznań). – 2021, nr 132, s. 1, 16-17

Nominacje do Nagrody „NIKE”, w tym trzech tomików wydanych przez WBPiCAK: Justyny Kulikowskiej „Tab_s”; Edwarda Pasewicza „Sztuka bycia niepotrzebny” oraz Jacka Podsiadły „Podwójne wahadło”.

NOMINACJE do Nagrody im. Wisławy Szymborskiej 2021. W: *Gaz. Wyborcza* (Poznań, wyd. POZ). – 2021, nr 128, s. 18

Reklama nominowanych do Nagrody im. W. Szymborskiej, w tym publikacja WBPiCAK – Jakub Kornhauser „Dziewięć dni w ścianie”.

SŁOWO, ciało, taniec / Marek Olszewski. W: *Nowe Książki*. – 2021, nr 6, s. 36-37

Omówienie książki poetyckiej Jacka Podsiadły „Podwójne wahadło” wydanej przez WBPiCAK.

ŚWIAT bez ludzi / Adam Jastrzębowski. W: *IKS*. – 2021, nr 4, s. 26-27

Wystawa fotograficzna „Bogdan Konopka – fotograf, ale nie tylko” prezentowana w siedzibie WBPiCAK.

W TAŃCU / Jerzy Madejski. W: *Nowe Książki*. – 2021, nr 5, s. 36-37

Omówienie tomiku poezji Aldony Kopkiewicz „Na próbę” wydanego przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS*. – 2021, nr 4, s. 93

Nowości wydane przez WBPiCAK. M.in. omówienie tomiku Jacka Łukasiewicza „Uroda świata się nie kończy. Wybór wierszy”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS*. – 2021, nr 5, s. 91

Nowości wydawnicze WBPiCAK – maj.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS*. – 2021, nr 6, s. 100

Wystawy w Galerii WBPiCAK : „Dziecko na drodze” – Henryk Derwich (rysunek) i Jan Kurek (fotografia) oraz „Aksjomaty” – Piotr Zugaj (fotografia).

WYDAWNICTWO WBPiCAK poleca. W: *IKS*. – 2021, nr 5, s. 1

Reklama.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Poznańską Nagrodę Literacką im. Adama Mickiewicza** w 2021 roku otrzymał *Jan Gondowicz* za książkę „Czekając na Golema”. **Nagrodę im. Stanisława Barańczaka** (stypendium) otrzymał *Igor Jarek* za książkę „Halny”.

B. Zmarli

- IRIT Amiel (16.02.2021), izraelska poetka, prozaiczka i tłumaczka polskiego pochodzenia
- JACEK Łukasiewicz (7.03.2021), poeta, krytyk literacki, historyk literatury
- STEFAN Bratkowski (18.04.2021), dziennikarz, publicysta i pisarz, z wykształcenia prawnik; w latach 1980-1990 prezes Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich
- TADEUSZ Zgółka (26.04.2021), językoznawca, profesor zatrudniony na UAM, inicjator Dnia Języka Polskiego